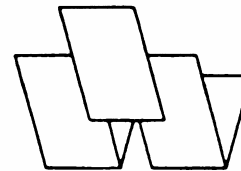

VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST
Rek. nr. 416-3079451-83

België
P.B.
2900 Schoten 1
8/4264

INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST

VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

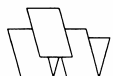
VLAAMS
STREEKDRACHTEN
ARCHIEF

JAARGANG 30
NUMMER 1
MAART 2005

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE VAN DE
VLAAMSE VOLKSCULTUUR

INHOUD

TREK WEG UIT UW LAND ... (Genesis 12,1)	1
DOCUMENTATIECENTRUM VAN ERFGOEDHUIS KORTENBERG: BELANGRIJK VOOR VOLKSKUNDE EN VOLKSKUNST IN VLAANDEREN	3
BRABANTSE DANSEN	6
HOORT VOLKSDANS THUIS IN EEN MUSEUM? NEEN!	8
PROVINCIAAL VOLKSDANSFEEST, Gent 21 juli 2005	9
DE GILDE VIERT !	10
STICHTING PLATFORM NEDERLANDSE FOLKLORE	12
2005, JAAR VAN DE FOLKLORE IN NEDERLAND	14
GESCHIEDENIS VAN HET EI	17
BIBLIOGRAFIE - DISCOGRAFIE	18
VCV BIEDT PERSPECTIEF AAN IVV	19
ER WORDT GEWERKT ...	21
WE HEBBEN U NODIG!	22
ERRATUM - ROZENHOEDDANSEN	23
VERZENDINGEN	23
COLOFON	24

v.u. F. Geens, Zamenhoflaan 4/8, 2900 Schoten

- e) Zo u *Volkskunst* niet langer meer wenst te ontvangen, grijp naar de telefoon en wil ons dit melden. We zijn ervan overtuigd dat meerdere personen hun belangstelling laten uitgaan naar bepaalde thema's van de volkskunst. Meldt het ons! Indien binnen onze mogelijkheden worden die dan in ons tijdschrift behandeld.
- f) Het is geenszins de bedoeling *Volkskunst* te laten worden tot een bonds- of verenigingsblad met verslagen van elke groepsactiviteit, maar bepaalde onderwerpen verdienen toch de aandacht van meerderen.
- g) Nog even in herinnering brengen dat dit kwartaalblad ruimte biedt om bijzondere feestelijkheden kenbaar te maken aan een groter publiek. De opname van dergelijke aankondigingen is gratis. Eén voorwaarde: de informatie of uw tekst tijdig inzenden.

Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

(fg)

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw.

Aan dit nummer 1 - maart 2005 van jaargang 30 werkten mede:
Frans Geens, Gert Laekeman, Erik Meersman, Marcel Oelbrandt, Henri Vannoppen en Paula Wouters.

Het abonnementsgeld bedraagt 7,50 euro (binnenland), over te schrijven op bankrekening 416-3079451-83 t.n.v. IVV, Zamenhoflaan 4/8 te 2900 Schoten, met vermelding van 'Volkskunst' en het adres van de abonnee.

Abonnees in Nederland betalen 8,50 euro, over te schrijven op ING-bankrekening 65-25.01.370 te Putte, op naam van F.H. Geens, Schoten.

Voor gratis proefnummers: Erik Meersman, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel./fax 03/475.12.05, e-post <erik.meersman@xs4all.be>.

EDITORIAAL

TREK WEG UIT UW LAND ... (Genesis 12,1)

Ik zette net Marcel af in Rumst. We hebben er 3 uur IVV Raad van Bestuur opzitten. Het wordt nu stil in de wagen. Mijn gedachten blijven gaan naar het IVV. Veertig jaar geleden gaven enkele pioniers het startschot. Vier decennia later is het IVV nog steeds springlevend. Toch is het volkskundig landschap aanzienlijk veranderd. De afstand tussen inspanning en resultaat wordt groter. De werking moet steeds professioneler. Een financiële aanwezigheid in de Vlaamse politieke en administratieve wereld lijkt onafwendbaar.

Terwijl ik in het ongerepte voorjaarsweer waaslandwaarts rol, volgen vragen als kletterende hagelbuien, de een na de ander. Wat doen wij met de erfenis van de zeventigers en tachtigers, die onomstotelijk verdienstelijke voortrekkers? Moeten we op dezelfde manier proberen verder te gaan als de voorbije 40 jaar? Zijn de dragers van informatie nog voldoende aangepast aan de moderne communicatiemiddelen? Kennen wij onze partners voldoende? Kunnen wij nog verder werken in de beperkte materiële context?

Wie een zending heeft mag de hoge zee niet vrezen. Abraham kreeg de opdracht weg te trekken uit zijn land. Hij moest de veilige omgeving ruilen voor het onbekende in het volste vertrouwen dat alles uiteindelijk goed zou komen. Ook voor het IVV breken tijden aan van nieuwe horizonten. Het is niet aan ons om te consolideren op gevaar af volledig geïsoleerd te geraken. We hebben een duidelijke zending. Ze is gericht op het levendig houden van wat een volk aan cultureel erfgoed heeft. Wij denken hier meer bepaald aan klederdrachten, dansen, vendelen en muziek. Dat alles blijft onze thuishaven. Van daaruit ondernemen wij verre tochten in barre weersomstandigheden, maar met het volste vertrouwen in wat historisch leeft als diep ingewortelde waarden. Volgens Mark Eyskens leert de geschiedenis ons dat de mens niet leert uit de geschiedenis. Professor Eyskens heeft overschot van gelijk. Wij willen ons denken compartimenteren in de hoop een wereld te creëren waar we het gevoel hebben zelf alles uit te vinden. Breken met de volkskundige geschiedenis is breken met oerdegelijke culturele kenmerken.

's Avonds zit ik in Beveren. *Ter Vesten* ontvangt *Ranarim*, de ABBA van de Zweedse folk. Op het podium staan onder andere Niklas Roswall, een *nyckelharpa* speler van wereldformaat. Ulrika Bodén, blond en guitig, en Sofia Sandén, sensueel en lenig, vertolken liefdesliederen met hun prachtige stemmen. Sommige gaan terug tot een middeleeuwse, wellicht Keltische traditie. Het ritme van polka's en mazurka's doet het onderscheid tussen podium en zaal vervagen. De groep maakt geen gebruik van zware percussie. Ritmische gitaar, mandoline, licht slagwerk en contrabas vullen diverse types van *nyckelharpa* aan. De zaal geniet, maar ook des te meer de muzikanten. Een levende reclame voor volksmuziek in een aangepast ritmisch kleedje.

Ook in Vlaanderen bestaat er een constante belangstelling voor volksmuziek. We moeten niet eens ver zoeken om die muziek te horen. Wie het instrumentenmuseum in Brussel al bezocht kan primitieve instrumenten bezichtigen waarmee de mens zijn drang om muziek te maken moest bevredigen. Hoewel de inzichten en technische mogelijkheden in verloop van meer dan 10.000 jaar zijn geëvolueerd, blijft de essentie. Mensen willen een uitlaatklep voor hun creativiteit. Die creativiteit blijft bijzonder goed aan te slaan wanneer we daarin voortbouwen op wat vorige generaties ons hebben nagelaten. Volksmuziek doet bewegen. Aangepaste kledij geeft die beweging sierlijkheid en afficheert wat een volk aan kleur en inventiviteit weet te koppelen aan praktisch inzicht. Hiermee is de cirkel rond.

Binnen het IVV hebben moedige en ijverige werkers een massa materiaal verzameld. Nu is de tijd aangebroken om op tocht te gaan en de boodschap aan te passen aan wat de mensen blijft boeien. Het opbouwen van een herkenbare structuur behoort tot de huidige opdracht. Dat alles gaat niet zonder medewerking van de basis. Al te dikwijls horen we praten over volkskunst, meer bepaald volksdans en vendelen, als marginale verschijnselen. Ik ben daar niet van overtuigd. Om een idee te krijgen over vendelend en dansend Vlaanderen doe ik een oproep aan alle groepen om een teken van leven te geven. Stuur naar gert.laekeman@pharm.kuleuven.ac.be een berichtje met de naam van de groep, het moment van repetitie en het gemiddeld aantal deelnemers aan die activiteit. Met deze gegevens kunnen we in Volkskunst een weekkalender samenstellen. We weten meteen hoeveel dansers en vendeliers op een bepaalde dag actief zijn in Vlaanderen.

Trek weg uit uw land ... Het is niet de eerste keer dat Vlamingen met wijde horisonten te maken hebben. Naar Oostland willen wij rijden ... zongen onze voorouders. Het is tijd om onze lenden te omgorden en onbevreesd op stap te gaan met een rijkelijk gevulde mand.

Gert Laekeman
Voorzitter IVV

ERRATUM - ROZENHOEDDANSEN

Door een aandachtige dansleidster werd onlangs opgemerkt dat in het boek *Rozenhoeddans* de pagina 61 ontbreekt. Bij het nazien van de voorraad stelden wij dit eveneens vast bij alle exemplaren, voorzeker een fout van de drukker.

Indien u over het boek beschikt en ook pagina 61 mist - vermoedelijk wel -, wil ons dit dan laten weten: IVV, Zamenhoflaan 4/8, 2900 Schoten, tel./fax 03/658.74.67. De ontbrekende pagina wordt u dan ten spoedigste toegezonden.

Onze excuses voor deze tekortkoming.

(fg)

VERZENDINGEN

Het tijdschrift *Volkskunst* vangt met dit nummer zijn 30e jaargang aan. Naar rato van 100 pagina's per jaargang toch wel een hele prestatie!

Mogen we eens beroep doen op onze abonnees voor wat volgt:

- Af en toe keren nummers terug met de vermelding *verhuisd, adres onjuist, onbekend*. Onbestelbare nummers is weggesmeten geld en het tijdschrift bereikt zijn doelstelling niet.
- Gelieve bij de betaling van het abonnementsgeld uitdrukkelijk het bestemmingsadres te willen vermelden. Een juist adres is de belangrijkste voorwaarde voor een goede aflevering.
- Wij ervaren dat een aantal groepen ons nog onbekend zijn en bovendien komen af en toe nieuwe groepen tot stand. Graag laten wij die debutanten in de volkskunstwereld kennis maken met de door het IVV verzorgde publicaties.
- Geef, na lezing, het tijdschrift door aan andere leden van de groep opdat de gegevens zo breed mogelijk zouden verspreid worden.

WE HEBBEN U NODIG!

Sommigen verbaast het dat er zoveel tijd verloopt tussen de eerste optekeningen van een dans en de publicatie ervan. Naast de prioriteiten die soms moeten gegeven worden met het oog op de samenstelling van een brochure of boek, is er ook de lange periode van voorbereiding van een duidelijke, vlot dansbare dansbeschrijving.

Wat in oude geschriften kan gevonden worden, wat sommige informanten ons weten te vertellen, de teksten, ingezonden door ontwerpers van dansen ... het is nooit persklaar! Soms ontbreken de muziekaanduidingen of klopt het aantal noodzakelijke danspassen niet, is niet iedereen voldoende vertrouwd met de reeds eeuwen gebruikte muziekterminologie. Het Vlaams Dansarchief werkt reeds jaren met een dansterminologie die internationaal getoetst werd en gebruikt men een bepaalde volgorde in de zinsopbouw.

Het technisch nazicht van een dans vergt heel veel tijd, temeer omdat telkens getracht wordt de dansbeschrijving ook duidelijk uit te tekenen! De proef op de som blijft echter toch nog steeds ... het uittesten van de dansen: personen die de dans niet kennen wordt een dans aangeleerd. Zo komt duidelijk tot uiting of de dansrichting juist is, de aard en het juiste aantal der passen, in hoeverre de dans *op de muziek zit*. Slechts na dergelijke voorproef mag een dans gepubliceerd worden.

Het kunnen beschikken over bereidwillige dansers om aan dergelijke *testdag* mede te werken is voor het Dansarchief vaak een probleem. Testdagen worden slechts een tweetal keren per jaar voorzien. Het Dansarchief zoekt daarom een achttal ervaren dansparen dat positief wenst mede te werken. Bij voorkeur (maar het is geen must) uit de Antwerpse regio om grote verplaatsingen te vermijden. Een telefoontje naar 03/658.74.67 volstaat, maar u kan ook schrijven of faxen naar Frans (Sus) Geens, Zamenhoflaan 4/8, 2900 Schoten. Aarzel niet want het dansmateriaal staat te wachten! Op het ogenblik beschikken we van zowat 50 dansen de basistekst, wellicht voldoende om nog een vijftal uitgaven te verzorgen.

(fg)

VOLKSKUNDE - VOLKSKUNST

DOCUMENTATIECENTRUM VAN ERFGOEDHUIS KORTENBERG: BELANGRIJK VOOR VOLKSKUNDE EN VOLKSKUNST IN VLAANDEREN

Kortenberg is een residentiële gemeente met een landelijk uitzicht in de provincie Vlaams-Brabant, tussen Brussel en Leuven. In de pastorie van Erps werd het documentatiecentrum van het Erfgoedhuis Kortenberg ingericht. Het Erfgoedhuis Kortenberg is een vzw, die 4 heemkringen en een archeologische werkgroep omvat. De vzw werd opgericht in 2002.

Dit documentatiecentrum is niet alleen lokaal belangrijk maar biedt documentatie voor geheel Vlaanderen. Eén van de afdelingen is VOLKSKUNDE. Deze afdeling telt 50 archiefdozen. Men kan er documentatie vinden over **ambachten** (molens, bakkers, gareel- en zadelmakers, smeden, schoenmakers, schrijnwerkers, kuipers, blokmakers, boomzagers, metselaars, imkers ...). Ook de **dorps- en eigendomsstructuren** komen aan bod. Een voorbeeld is *jaarschaar* of *erfpacht*. Men vertelde dat een huis gebouwd op andermans grond niet kon afgebroken worden, wanneer 's morgens de schoorsteen dampste. Dat was een eigendomsbewijs voor *een huis van 99 jaar*. Een huis bouwen was dan voor de armsten ook collectief nachtwerk.

Kerk van Erps en het erfgoedhuis

Volksmuziek, volkslied, volkstaal (met de bijnamen), volksdans en volksinstrumenten zijn andere items. De bekende musicoloog Hubert Boone is immers ook de erevoorzitter van één

van de 4 heemkringen, nl. de Gildenkamer van Midden-Brabant. Vlaanderen zou Vlaanderen niet zijn zonder zijn **sagen en legenden**, zonder zijn *lodder* met zijn *keet* of *kludde*, zonder zijn **heksenverhalen**. Lodewijk Van Beethoven stamt uit de streek - in Nossegem wonen nog twee Van Beethovens - en zijn stammoeder Josyne Van Vlasselaer, de echtgenote van Aert Van Beethoven werd in Brussel op het einde van de 16^e eeuw als heks verbrand. De **volksgeneeskunde** met de kruidenboeken verdient ook een gespecialiseerd onderzoek.

Heel wat fardes zijn gewijd aan de **jaarkrans met zijn volksgebruiken**. Enkele voorbeelden: kerstmis, nieuwjaar, driekoningen zingen, hanenkappen met vastenavond, meiboomplantingen, bedevaarten, kermissen, de *nalaat* (of naooogsteesten wanneer de aardappelen geoogst zijn), Sint-Maarten, de Graaf van Halfvasten of *Peke Greef* of de Sint-Nicolaas voor de arme mensen.

De **levenskrans** geeft alle mogelijke gebruiken van de wieg tot het graf. Doopgeschenken, doopnaamgeving, kinderspelen, eerste communie, plechtige communie, lentefeest en feest van de vrijzinnige jeugd, loting, huwelijksstradities (schoentje vegen, met de bareel staan, geld werpen, het huis op stellen zetten ...), gouden en diamanten bruiloften, eeuwelingen, overlijdens- en begrafenisgebruiken.

De reuzen, de zandtekeningen, de wooncultuur, planten (den boerenhof) en dieren, jacht en stroperijen, stoeten en nouveau folklore (Sint-Valentijn, Abraham, Moederdag Vaderdag, Halloween, Witlooffeesten) worden evenmin vergeten.

Een belangrijk deel is ook gewijd aan de geschiedenis van de **voeding** (spijskaarten, oude keukenboeken, de verschillende keukenproducten per periode). Men vindt er de verbanden tussen de sorbets en de ijskelder in de kastelen in Vlaanderen. Men kan er de evolutie volgen van de aardappelteelt aan de hand van de *tiendenprocessen*. De pastoors eisten nieuwe tienden op dit product en de boeren gingen hiermee niet akkoord. Zij wensten in de 18^e eeuw aardappelen zonder tienden.

Heel wat fardes zijn gewijd aan de **schuttersgilden** met verdere evoluties in de richting van doelmaatschappijen en de staande en liggende wippen. Ook de **duivensport** - de *paardenkoersen van de arme man* - zorgt voor heel wat documentatie.

In de afdeling SOCIAAL-ECONOMISCHE GESCHIEDENIS komen de **hoevebouw** en de **dranken** (bier, jenever, brouwerijen) aan bod.

Er zit in het Erfgoedhuis Kortenbergh dus heel wat documentatie voor dans- en

ER WORDT GEWERKT ...

... aan een zesde bundel met danstermen. De vorige verscheen in 1996, geraakte uitverkocht, moest enkele malen bijgedrukt worden en heeft ongetwijfeld zijn nut bewezen.

Sedert 1996 werden door het Vlaams Dansarchief heel wat nieuwe publicaties verzorgd zodat bijkomende termen in gebruik kwamen. Zoals in het *Woord Vooraf* van een der uitgaven vermeld staat, heeft men zich steeds willen beperken tot de termen die voorkwamen in de reeds verschenen dansbundels. Men heeft zich ook steeds willen beperken tot termen die in het Vlaamse land ooit in gebruik waren en noodzakelijk waren om onze dansen te kunnen beschrijven.

De dansleiders hebben steeds gebruik kunnen maken van de gegevens in de termenbundel. Zo ook zij die een dansopleiding volgden, de makers van nieuwe dansen en, niet het minst, de medewerkers van het Vlaams Dansarchief bij de voorbereiding van nieuwe dansbundels.

Het is wel passend af en toe dergelijke uitgave kritisch te bekijken, op zoek naar gebeurlijke taal- en/of zetfouten. Bovendien moet men nagaan welke danstermen voorkomen in de dansbrochures die sedert 1996 werden uitgegeven. En misschien was een of andere term niet voldoende duidelijk en was aan een herziening toe.

Er wordt met volle aandacht weer gewerkt aan de voorbereiding van de zesde uitgave. Met aandrang wordt gevraagd dat zij die in de vijfde bundel fouten of onvolmaaktheden hebben ontdekt, deze aan het Dansarchief kenbaar zouden maken. Men wil de nieuwe uitgave onder de beste voorwaarden kunnen publiceren.

Toch willen de samenstellers graag een vraag richten tot vooral de makers van nieuwe dansen. Wanneer we de termenbundel van het Vlaams Dansarchief naast andere uit binnen- en buitenland leggen, dient toegegeven dat er wel een groot aantal termen in werd opgenomen, voldoende om al onze dansen te kunnen beschrijven. Het is volstrekt overbodig dat de makers van dansen inzake danstermen eigen variaties uitvinden die hoegenaamd geen verrijking zijn voor onze terminologie, geen meerwaarde geven aan een dans en het voor de dansers alleen maar moeilijker maken.

De herziening - en waar nodig aanpassing - van de termenbundel vergt aandacht en tijd. Hopelijk kan hij in het najaar van 2005 verschijnen.

(fg)

oktober 2005. De overheid erkent al dan niet deze aanvragen en vervolgens kan het beleidsplan ingediend worden.

- Unesco heeft op 17 oktober 2004 een conventie aangenomen tot actie rond immaterieel cultureel erfgoed. Deze conventie zal snel goedgekeurd worden door de Vlaamse Regering. Eén van de gevolgen zal zijn dat een groot project start met o.a. een grote studie rond volksdansen. De Administratie ziet dit als een soort enquête van wat er leeft.
- Het Ministerie wil dus extra aandacht gaan besteden aan deze sector: er zijn bijgevolg mogelijkheden.
- De voorbije jaren had het IVV een minimale subsidie. Wil het IVV op deze beperkte wijze verder of wil men bv. het secretariaat uitbouwen met (subsidieerbaar) personeel? Om toegang te krijgen tot de projectenpot (zie verder) moet men professioneel gaan denken door met een werkracht rond projecten te werken.
- Het VCV wil helpen bij de beschrijving van plannen en projecten én bij het overtuigen van het kabinet en de administratie. Het Erfgoeddecreet is op 7 mei 2004 goedgekeurd. Projecten mogen ingediend worden:
 - o vóór 1/5/05 voor projecten najaar 2005;
 - o vóór 15/11/05 voor projecten eerste helft 2006.
- Er is een projectenpot van € 1,5 miljoen voor alle erfgoedprojecten (van 5.000 tot 70.000 € per project). Er zijn drie soorten projecten:
 - o cultuur-historische tentoonstellingen (voor landelijk niveau);
 - o projecten rond internationalisering;
 - o ontwikkelingsgerichte projecten.

Deze laatste zijn het beste geschikt voor het IVV; een voorbeeld zou kunnen zijn: het realiseren van een uitgave vendel- en danstermen mét beeldmateriaal.

Uit deze toelichting door directeur Marc Jacobs blijkt dat er heel wat mogelijkheden zijn voor het IVV. Wij hopen erin te slagen om, in het jaar dat het 40-jarig jubileum gevierd wordt, deze kans te grijpen. De Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering hebben alvast een aanzet daartoe gegeven door voor 2005 een projectmatige werking goed te keuren.

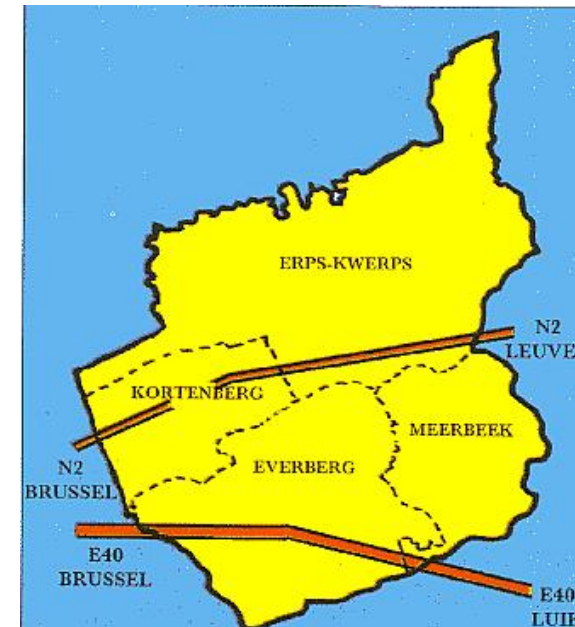
Mochten er onder onze lezers/lezeressen personen zijn die zich geroepen voelen om daartoe een bijdrage te leveren (bv. projecten schrijven en/of begeleiden), dan kunnen zij contact nemen met de voorzitter van het IVV: Gert Laekeman, 0475/96.01.21.

volkskunstgroepen, te gebruiken bij de presentatie van volksdansen of bij het uitwerken van taferelen uit de landbouwwereld, uit de wereld van de smid ... of bij het organiseren van oogstfeesten en meiboomplantingen.

Het Erfgoedhuis Kortenberg is gelegen op het Dorpsplein 16, 3071 Erps-Kwerps (naast de kerk van Erps). Het is toegankelijk op de 2^e donderdag van de maand, tussen 18 en 20 u. Men kan best bij voorbaat contact opnemen (tel. 02/759.61.19 van Henri Vannoppen). De inventaris van volkskunde vindt men op internet onder www.erfgoedhuis-kortenberg.be. U klikt hierbij eerst op 'wie zijn wij', dan op 'documentatiecentrum' en dan op 'volkskunde'. Bezoekers kunnen best bij voorbaat de fardes opvragen, zodat deze dan klaar liggen bij hun bezoek aan het Erfgoedhuis. De documentatie streekdrachten komen in een volgend nummer gedetailleerd aan bod.

Op dezelfde internet-site vindt men ook heel wat gegeven i.v.m. volkskunde. Men klikt hiervoor op 'keuzelijst', men duidt dan 'volkskunde' aan. Men krijgt dan 4 items: levenskrans, sagen, kinderspelen en jaarkrans. Veel zoekgenot.

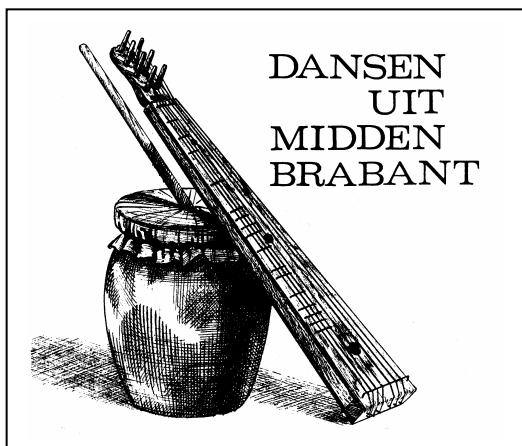
Henri Vannoppen
Voorzitter Erfgoedhuis Kortenberg

VOLKSDANS

BRABANTSE DANSEN

Door het Vlaams Dansarchief werden reeds vier bundels uitgegeven met dansen uit deze regio. Het zijn, naar ons aanvoelen, allemaal dansen die prettig zijn om uit te voeren, meestal op zeer melodieuze muziek en met mooie figuren. Zijn we daarmee uitgepraat over Vlaams-Brabant?

Gelukkig niet! Het archief bevat verscheidene mappen, een of meerdere per provincie, waarin mettertijd alle mogelijke gegevens bij elkaar werden gebracht die verwijzen naar plaatselijke dans-tradities. Verschillende uitgaven van het Vlaams Dansarchief zijn plaatsgebonden: (Achtel, Diest, Duffel, Hoogstraten, Westerlo), maar zoiets doet zich echter niet meer voor, behoudens één plaats in de Kempen: Kapellen bij Antwerpen. Door het verzet van de plaatselijke Sint-Sebastiaansgilde tegen elke dansnotering of

publicatie dreigt daar veel materiaal onherroepelijk verloren te gaan. Te betreuren, want bedoelde gilde heeft in het begin van de 20e eeuw heel wat succes gekend met de uitvoering van haar dansen. Intussen is de gilde ter ziele gegaan. Gelukkig bezitten wij toch heel wat (heimelijk) genoteerde gegevens die ons hopelijk in staat zullen stellen een en ander te reconstrueren van de dansen die de gilde op haar repertoire had staan.

En wat in Vlaams-Brabant? Voor deze landstreek zijn we hoopvoller gestemd. Niet alleen omdat er nog enkele traditionele dansen konden worden gevonden, maar ook omdat het laatste decennium meerdere nieuwe creaties tot stand zijn gekomen die

Lang heeft in het Dansarchief de gedachte geleefd voor een dergelijk initiatief. De eerste bladzijden werden daartoe geschreven ... maar het kwam nooit tot een afwerking. Welke verzamelaar van dansboeken en klankdragers voelt zich geroepen om een gelijkaardig overzicht aan te leggen? Het IVV is graag bereid om uitgave en verspreiding van die catalogus te behartigen. Neem daartoe contact met ons op!

(fg)

UIT DE IVV-KEUKEN

VLAAMS CENTRUM VOOR VOLKSCULTUUR (VCV) BIEDT PERSPECTIEF AAN IVV

In Volkskunst verschijnt voortaan regelmatig informatie uit de Raad van Bestuur of de Algemene Vergadering van het IVV vzw. Berichten dus waarvan de redactie denkt dat zij interessant zijn voor al onze lezers.

Tijdens de Raad van Bestuur van 4 december jl. gaf Marc Jacobs, directeur van het Vlaams Centrum voor Volkscultuur (VCV), toelichting over de werking van het centrum. Daaruit blijkt dat er flink wat perspectief kan geboden worden aan het IVV.

- Volkscultuur was ondergebracht in de Afdeling Volksontwikkeling en Bibliotheekwezen. Sinds 1 april 2004 is Volkscultuur overgeheveld naar de Afdeling Beeldende Kunst en Musea, meer bepaald de sector Erfgoed.
- Het VCV is het steunpunt voor deze sector. Eén van de afdelingen binnen de sector is de afdeling Gethematiseerde Volkskunde. Daartoe behoren naast IVV ook verenigingen als Familiekunde, Heemkunde, Vlaamse Volkssportcentrale, enz.
- Voor het decreet Volkscultuur moet een nieuw beleidsplan opgesteld worden voor de periode 2007-2011. In voorbereiding daarop moeten verenigingen als het IVV een aanvraag tot bevestiging van de erkenning indienen, vóór 1

Uw uitstap kan gekoppeld worden aan een bezoek aan het Karrenmuseum, eveneens in Essen.

Maak eens een afspraak: Colette Driessens, Horendonk 350, 2910 Essen, tel. 03/667.54.86.

(fg)

BIBLIOGRAFIE - DISCOGRAFIE

We ontvingen van Cees Tempels (Borne, Nederland), directeur van *Stichting Toverbal* een catalogus genaamd *Geregistreerd en gebundeld*. Hierin zijn alle titels en auteurs van literatuur betreffende Nederlandse volksdansbeschrijvingen opgenomen.

De oudste beschrijving dateert van 1877 en is van de hand van A.J. Andreas (Leeuwaarden) en handelt over *Friesland en de Friezen*. *Nederlandse Harmonicamuziek* van Frans Tromp uit 1994 is de jongst vermelde. Voorzeker zijn er de jongste jaren toch nog wel enkele publicaties verschenen! Meerdere hiervan zijn ons zelfs bekend. Een afzonderlijke lijst brengt een overzicht van de klankdragers van Nederlandse Volksdansmuziek: zowat 60 lp's en cd's staan er in vermeld.

geschraagd worden door volksmuziek uit de regio en, inzake karakter, aansluiten bij de reeds gepubliceerde dansen.

In een vorige bijdrage *Wat zit er in het pekelvat?* (*Volkskunst*, maart 2004) werd de uitgave van nog meerdere dansbundels of -boeken in het vooruitzicht gesteld. Daaronder een bundel waarin de aandacht uitgaat naar ons Brabant. Wat steekt er nog in de Brabantse map?

Contredans van Brussel	Wals van Hever
Kadril van Brussel	Zevenslag van Hever
Meesassee van Drogenbos	Heverlee Kermis
Kadril van Elewijt	Polka van Hofstade
Polka van Haacht	Polka van Kortenberg
Kadril van Haren	

De melodieën van verschillende van deze dansen zijn te vinden in het boek *Traditionele Vlaamse volksliederen en dansen*, in 2003 samengesteld door Hubert Boone. Hubert tekende trouwens nog meer dansmelodietjes op in Vlaams-Brabant, vooral polka's, onder meer in:

Berg	Nederokkerzeel (2)
Elewijt	Perk
Eppegem	Rotselaar (2)
Erps-Kwerps	Vilvoorde
Hever (5)	Wakkerzeel (2)
Holsbeek	Wezemaal (2)
Houtem	Wezembeek-Oppem
Hulshout (2)	Zemst (3)
Meerbeek	

Het zijn allemaal polka-aria's zonder gekende dansfiguren. Dus interessant materiaal om tijdens een volksdansbal even lustig polka te draaien. Tenzij een of ander inventieve persoon er door geïnspireerd wordt om met een geslaagde creatie ons dansrepertoire uit te breiden. Waardoor traditionele muziek alleszins kan bewaard blijven.

Hubert Boone publiceerde nog heel wat wals- en kadrilmuziek die we in een volgend nummer zullen vermelden.

(fg)

HOORT VOLKSDANS THUIS IN EEN MUSEUM? NEEN!

Op zondag 13 maart jl. presenteerde Danspunt in Bissegem een nieuwe lichting Lesgevers Vlaamse Volksdansen. Deze driejarige opleiding is de voortzetting van een opleiding die vroeger binnen de Vlaamse Volkskunstgemeenschap (VVG) bestond en die voorheen vier lichtingen lesgevers opleverde. Het is niet alleen verheugend vast te stellen dat dit initiatief nu in een breder kader voortgezet wordt. Bijzonder verheugend is het bovendien dat de kwaliteit van de opleiding verder de hoogte blijft ingaan. De samenwerking van dansleiders uit VVG en VVKB heeft tot een kruisbestuiving geleid waaruit een twaalfstal Vlaamse volksdansgroepen direct voordeel zullen puren.

De cursisten hadden voor hun eindwerk een podiumwaardige voorstelling in elkaar gestoken van tweemaal 45 minuten. Het werd een spektakel van hoog niveau dat geen minuut verveelde. De voorstelling kan gerust opboksen tegen vele moderne dansvoorstellingen die in onze culturele centra vaak ten tonele gebracht worden. Zowel inhoudelijk als choreografisch

was de voorstelling áf. Voortdurend werd geput uit de traditionele Vlaamse volksdansen (*). Even vaak werden hints naar moderne choreografie, én aanknopingspunten met het heden, niet geschuwd. De voorstelling bood het levende bewijs dat de gestelde vraag *Hoort volksdansen thuis in een museum?* met een *Neen!* - mét uitroepetekens - kan beantwoord worden.

Wij hopen dat deze voorstelling nog te zien zal zijn in Vlaanderen. Het moet mogelijk zijn om deze voorstelling te brengen bv. in culturele centra van gemeenten van waaruit de cursisten komen, of op een paar podia van de zomerfestivals. Wij hopen dat de cursisten en andere medewerkers aan de voorstelling dit zullen overwegen. De grote diversiteit van het gelegenheidsgezelschap (deelnemers vanuit gans Vlaanderen) is zeker een moeilijkheid. Maar de kans die hier ligt om met Vlaamse volksdansen écht naar buiten te treden zou niet mogen gemist worden.

SPROKKELINGEN

GESCHIEDENIS VAN HET EI

Door de eeuwen heen heeft het ei altijd een symbolische rol gespeeld. Zowel onbeschilderd, als vroeger zinnebeeld van het ontstaan der aarde en van telkens weer nieuw leven, als versierd kent het vele betekenissen.

De geschiedenis vertelt ons dat al vóór Christus de mensen elkaar als teken van vriendschap een ei schonken. Eieren verzamelen is een oeroud gebruik. Het oudst bekende beschilderde ei dat ooit is gevonden in een Romeins graf, stamt uit de vierde eeuw. Duidelijk gaf men ook de doden een ei mee, als overgang naar een nieuw leven. Deze traditie kent met thans nog steeds in Griekenland.

Aan het ei werden magische krachten toegeschreven. Bleef een vrouw onvruchtbaar en verlangde ze toch naar een kind, dan gaf men haar een ei. Bij het bouwen van huizen werden eieren ingemetseld als bescherming tegen onweer, brand en overstromingen.

Ook het beschilderen en versieren van eieren kent veel tradities. De oudste geverfde eieren zijn meestal rood; een teken van liefde, lente en geluk. In Perzië, waar het nieuwjaarsfeest in de lente wordt gevierd, noemt men dit feest *Het feest van het Rode Ei*. Het ei steeg niet in waardering door zijn kleur maar vooral door de aangebrachte versieringen.

Ook in ons land neemt de belangstelling voor het ei steeds meer toe. Het is voor velen een uitdaging de ovale vorm van het ei om te toveren tot een waar kunstwerk. Het is dan ook niet alleen met Pasen dat men daar mee bezig is.

Een unieke verzameling beschilderde eieren is in het bezit van mevrouw Colette Driessens. Niet alleen dergelijke eieren vanuit ontelbare landen, maar ook een prachtige verzameling door haar persoonlijk beschilderde eieren waarvoor ze zelfs heel wat internationale prijzen behaalde. Trots zal ze haar uitgebreide verzameling tonen, een en ander demonstreren, en levendig praten over de *eierschilderkunst*. Een unieke gelegenheid om met een niet te grote groep een bezoek te brengen.

Uit het voorlopig programma van het Nederlandse jaar van de Folklore 2005, gecoördineerd door Drs. Ineke Strouken, noteerden we reeds:

- een dialectendag
- een studiedag eetcultuur
- Streekdrachtendag op 14 mei in Terneuzen
- op 4 juni verzorgen alle groepen van de Federatie voor Folkloristische Groepen uit Nederland dansuitvoeringen
- Utrecht staat op 1, 2 en 3 juli in het teken van de volksgeneeskunde
- op zondag 18 september komen in Oisterwijk alle Nederlandse reuzen bijeen.

In het nu reeds verspreide berichtenblad betreffende het jaar van de Folklore wordt op allen, die enige belangstelling hebben voor volkscultuur, beroep gedaan om hun kennis terzake bekend te maken aan het *Nederlands Centrum voor Volkscultuur*.

Ook in onze groepen weet men beslist nog veel over de geschiedenis van het dagelijkse leven en de geschiedenis en cultuuruitingen van de eigen woonplaats. Daardoor kan vaak de weg gevonden worden naar schatten die nu nog onbekend zijn.

Breng eens een bezoekje aan een van bovenvermelde manifestaties. Nadere gegevens betreffende de gebeurtenissen in Nederland worden u gegeven langs tel. 030-2760244 en fax 030-2736111, of met een briefje naar Nederlandse Centrum voor Volkscultuur, Postbus 13113, 3507 LC Utrecht.

En ... vol blijde verwachting kijken we uit naar gelijkaardige initiatieven in de Vlaamse provincies m.b.t. onze Vlaamse Volkscultuur.

(fg)

(*) De opgevoerde dansen, een geslaagde mix van traditionele en nieuw gecreëerde dansen: Zevensprong, Zevenster, Bloeit een bloemke, Meulendans, Branle Double en Branle Simple, La Tintin, La Nonime, Heiluiser, Kadril van Kampenhout, Molenmazurka, Kolom, Draaiende winden, Garde Sus, Fezelen, Jan Pirrewit, Karnaval, Klompenmazurka, Wasvrouwendans, Ferlandus, Zotte Kermis en Kaarskendsans.

In het volgende nummer van *Volkskunst* komen wij nog terug op deze geslaagde voorstelling met teksten uit de brochure die de nieuwe lesgevers samenstelden.

PROVINCIAAL VOLKSDANSFEEST Gent 21 juli 2005

In het kader van de Gentse Feesten wordt ook dit jaar op 21 juli, van 14u tot 18u30, op het Woodrow Wilsonplein (zuid) een 27e Volksdansfeest op touw gezet. Alle groepen worden daartoe (in klederdracht) uitgenodigd.

Het feest bestaat uit gemeenschappelijk dansen, afgewisseld met optredens. Voor een optreden dient zo spoedig mogelijk aan het Stadsbestuur, Markt 1, 9000 Gent, een aanvraag ingediend. Hierbij moet alleszins een aantal voorkeurdansen opgegeven worden, met vermelding van de tijdsduur. Elke groep dient voor eigen muzikale begeleiding te zorgen; geluidsversterking zal ter plaatse aanwezig zijn.

Bijgevoegd bij de uitnodiging was een lijst van de 26 gemeenschappelijke dansen. Hiertussen staan toch 10 Vlaamse dansen vermeld:

Kermislief	Onder de toren	Boerenkermis
Klapschottisch	Mie Katoen	Suskewiet
Dans rond de Schout	Jan Pirrewit	Zwierig dansken.

Als reserve gemeenschapsdans (?): Kegelaar van Diest. De overige dansen zijn allen uit Roemenië, Israël, Joegoslavië, Ierland en Nederland.

(fg)

GILDENWEZEN

DE GILDE VIERT !

Feest vieren behoort tot de tradities in het gildenwezen. Daartoe behoort het gildenfeest dat jaarlijks op het laatste weekend van juni gehouden wordt. Dan worden allerlei wedstrijden op touw gezet: vanzelfsprekend de schietspelen met vijf verschillende wapens, het *Schoon inkomen* (feeststoet), de tentoonstelling van gildenbezittingen, volksdansen, roffelen en vendelen. Het aantal behaalde punten gedurende vijf opeenvolgende jaren wordt dan samengeteld om zo de eindoverwinnaar van het *Landjuweel* te kunnen benoemen. In 2005 is er aldus weer een Landjuweel dat plaats vindt in Meer (nabij Hoogstraten).

De laatste jaren zijn er weliswaar enkele grondige wijzigingen in voege getreden. Zo wordt er minder belang gehecht aan de keuring van de gildenvoorwerpen als daar zijn: de zilveren *breuk* en koningschilden, de gildenregisters, de gildenvlaggen en zwaai-vlaggen, de trommen, de blazoenen. Vroeger werd alles door juryleden gequoteerd, met b.v. soms het gevolg dat het mooiste vaandel van een bepaald jaar het hoogste cijfer kreeg en, zonder dat er nieuwe vlaggen waren bijgekomen, die vlag plots gedegradeerd werd naar een lagere plaats in de rangschikking. Elke gilde moest immers eens aan zijn trekken komen.

Veel positiefs had die werkwijze alleszins niet in zich: deze gelijke puntenquotering leidde niet tot meer en mooiere gildenbezittingen. Niet te verbazen bij de wetenschap dat men in de gilden al te weinig bekend was met de normen waaraan betrokken gildenzilver moest voldoen. Meer zelfs: voor enkele jaren hebben we - in het vooruitzicht van een boek desbetreffende - eens een inventaris gemaakt die leidde tot zowat zeventig verschillende gildenvoorwerpen!

Een uitspraak is ons steeds bijgebleven: *Er dient onderscheid gemaakt tussen folklore en volkskunst, volkscultuur*. Hij had een hekel aan het begrip folklore dat voor hem wel voltooid verleden tijd was. Volkscultuur is een levend element van alle tijd. Folklore kan nu niet meer ontstaan, heeft een meer museaal karakter. Hij waardeerde het dat oude gebruiken spontaan levendig werden gehouden, dat nieuwe liederen tot stand kwamen - vandaar zijn grote bewondering voor Armand Preud'homme, Dieltiens en andere toondichters. Hij had waardering voor nieuw ontstane volkse dansen die de jeugd aanspraken. Hij had een hekel aan het politieke vlaggenzwaaien maar bewonderde het zinvolle zwaaien met vaandels met prachtige motieven en de vlaggenspelen met inhoud, met uitdrukking.

We bezitten waardevolle zaken uit het verleden, die met de nodige zorg gekoesterd moeten worden. Denken we aan de gildenvoorwerpen. Nog steeds, zelfs meer dan ooit, wordt geijverd voor nieuwe gildenbezittingen.

In zijn 40 jaar werking heeft het Instituut voor Vlaamse Volkskunst steeds getracht de gulden middenweg te bewandelen. Op het gebied van dansen heeft het Vlaams Dansarchief hopelijk alles kunnen optekenen wat nog te vinden was, hoe primitief soms in vorm ook. Volkscultuur bedrijven is steeds de ziel geweest in onze volksdanswereld. Zijn we daarin niet geslaagd met de vele tientallen nieuwe dansen die soms stoelen op oude volksmelodieën, soms recentelijk uit de pen zijn gevloeid. Met een blijvende bewondering en waardering voor de zogenaamde traditionele dansen - waarvan er toch zowat een honderdtal werd opgetekend en gepubliceerd - zijn we toch erg trots op de ca 60 nieuwe danscreaties die allemaal veel belangstelling genoten. Met daarnaast nog enkele fardes met nieuwe aanbiedingen. Of ze ooit worden uitgegeven is wel de vraag, want niet elk aanbod is waardevol en een zekere kwaliteitsnorm heeft het Dansarchief zich zelf opgelegd. Zonder echter de zekerheid te bieden dat elk ingezonden dans ... een verrijking is. Terzake geldt zowat een natuurlijke selectie. Tijdens oefensessies en testdagen ervaart men vrij spoedig welke dansen kans maken om aanvaard te worden, verspreid en gedanst. En dat is toch de bedoeling van elk dansaanbod.

Volkscultuur is de cultuur en kunst van een samenleving, schrijft Ineke Strouken van het *Landelijk Centrum voor Amateurskunsten*. Daarop inhakende onze enorme bewondering ervoor dat men er in Nederland blijkbaar in slaagt om zoveel mogelijk organisaties en disciplines in een Nationale Volkscultuurdag samen te brengen.

Tot onze dromen in verband met de viering van 40 jaar Vlaams Dansarchief / Instituut voor Vlaamse Volkskunst behoorde - zie elders in dit nummer van Volkskunst - het tot stand komen van een Dag der Vlaamse Volkskunst. Van waar kunnen de initiatieven komen? Wat wordt mogelijk geacht? Hebben we geen rijkdom te bieden?

doelstellingen te verwezenlijken. Dezelfde doelstellingen kan men eveneens formuleren voor de volkskunstbeweging in Vlaanderen, niet het minst binnen het kader van ons instituut.

Als nieuw idee willen we alleszins het promoten van de brug tussen Noord en Zuid naar voor brengen. Dank zij ons opzoekingswerk en onze publicaties kunnen we toch prat gaan op een enorm aanbod met voor elk wat wils. We zouden het al erg op prijs stellen moesten we kunnen ervaren dat men in het Noorden eens kennis wil maken met ons dansrepertoire en de moeite wil doen om enkele van de IVV-publicaties aan te schaffen. Wie neemt eens contact op met een of meerdere van hoger vermelde groepen? Zou er nooit eens een Vlaams-Nederlandse ontmoetingsdag kunnen worden opgezet?

Voor meer informatie: Marion Seeman, tel. 0031-020/637.30.24, en Max van Hofweegen, tel. 0031-040/226.33.34, e-post <hofweegen@hotmail.com>.

(fg)

2005, JAAR VAN DE FOLKLORE IN NEDERLAND

Bij onze Noorderburen viert men dit jaar het *Jaar van de Folklore*. Onder het motto *Folklore is onvoltooid verleden tijd* werd reeds een heel programma samengesteld. Op 22 oktober wordt in het Fort Voordorp te Utrecht zelfs een *Nationale Volkscultuurdag 2005* op touw gezet. Muziek, dans, klederdracht, traditionele sporten, gilden, volkskunst, ambachten, *levende* geschiedenis, reuzen, folklorefeesten en nog veel meer zal er allemaal te zien en te beleven zijn. Proficiat voor het opzet! Reeds op voorhand veel succes toegewenst!

We waren ooit nauw bekend met de Vlaamse volkskundige bij uitstek, wijlen Prof. Dr. K.C. Peeters (Antwerpen). Vaak hebben we samengezeten en meningen uitgewisseld, vooral omstreeks de tijd dat onze eerste dansbundels werden uitgegeven. Veel nuttigs hebben we bij hem opgestoken.

Sedert enkele jaren heeft men die gekke situatie ingezien en heeft men telkens in het voorjaar studiedagen op touw gezet. Studiedagen die er op gericht waren om de gilden voldoende voor te lichten omtrent elk der voornaamste gildenvoorwerpen. Voor enkele jaren heeft men beroep gedaan op vlaggenfabrikanten om te praten over de mogelijke afbeeldingen, de aanmaak, het bewaren en onderhouden van vlaggen.

Een volgende jaar kwam een instrumentenmaker aan bod en werden vlaggen en zwaaiavlaggen grondig gekeurd en een technisch verslag uitgebracht over elke der voorwerpen. Ook op enkele beeldhouwers werd beroep gedaan om te adviseren bij het laten maken van een beeld van de patroonheilige. Vorig jaar werd gelijkaardige aandacht besteed aan de blazoenen.

Deze voordrachten hadden niet zozeer een puntentoekenning tot doel dan wel technische raadgevingen te verschaffen voor aanmaak van nieuwe voorwerpen. Zo konden opvallende fouten uit het verleden vermeden worden, leerde men bovendien kennis maken met de feitelijke bedoeling van elk voorwerp en ... kon elke gilde gebruik maken van het verslag om in de toekomst mooiere voorwerpen te laten aanmaken. Alles bij elkaar dus erg opbouwende initiatieven die reeds bewezen hebben bij te kunnen dragen tot verhoging van de kwaliteit der nieuwe gildenvoorwerpen. Tijdens gildenfeesten - en vooral de Landjuweeldag - kan men met bewondering kijken naar de enorme schatten die in het Kempense gildenwezen nog bestaan en zorgvuldig bewaard worden.

De volkskunstwereld heeft in feite nauwe banden met het gildenwezen. Waren sommige gilden niet belangrijke informatiebronnen voor het optekenen van onze Vlaamse volksdansen? Vonden we de oudste vendelier niet in de gilde van Retie? Is het niet op de Vrijheid - de hoofdstraat van Hoogstraten - dat reeds jaren geleden het Dansarchief ter herinnering aan onze voornaamste informant, Louis Doms, een gedenkbeeld heeft kunnen laten oprichten? Hoeveel gildenleden zijn of waren niet zeer actief in het gildenwezen? Nog steeds zijn er helpende handen in meerdere gilden.

Desondanks betreuren we het dat tot hertoe geen nauwere banden tot stand zijn gekomen tussen gildenwezen en volkskunstwereld. Wie enigszins met beide vertrouwd is weet dat er heel veel raakpunten zijn, dat beiden elkaar meer zouden kunnen aanvullen. Misschien komt er ooit met een nieuw bewind ook een nieuwe wind en meer openheid.

Het Landjuweel 2005 wordt op zaterdag 25 en zondag 26 juni e.k. gehouden in de gemeente Meer. Op zaterdag zijn er de schietingen met de vijf gildenwapens: handboog, kleine kruisboog, St.-Jansboog, voetboog en buks. Op zondag de traditionele Gildenmis, gevolgd door de al even traditionele koffietafel voor de

genodigden. Om 14u start de openingstoet, het *Schoon inkomen*, waarin alle deelnemende gilden opstappen met hun attributen. Intussen zijn de keurmeesters reeds bezig met het keuren, ditmaal geen technische keurig maar keuring op schoonheid! 's Namiddags beleven we het Landjuweel in volle glorie met dansen, vendelzwaaien en roffelen.

We kunnen de volkskunstgroepen ten zeerste aanbevelen eens een uitstapje te plannen naar Meer. Men kan er vaststellen hoe lening er met het vendel gezwaaid wordt, met welke overgave en overtuiging de gilden nog dansen, en met welk trommateriaal wordt uitgepakt. Wie meer informatie wenst kan zich best in verbinding stellen met Frans Horsten, coördinator van het Landjuweel, Begijnhof 26 te Hoogstraten, tel. 0495/25.25.05.

(fg)

UIT NEDERLAND

STICHTING PLATFORM NEDERLANDSE FOLKLORE

Te weinig bekend, maar heel verdienstelijk.

In het verleden heeft ons Instituut zijn belangstelling steeds laten uitgaan naar de volkscultuur bij onze Noorderburen. Kennen we niet beiden hetzelfde culturele verleden, bindt de taal ons niet, beleven we niet beiden dezelfde volkscultuur? Vanzelfsprekend beiden met afzonderlijke accenten en niet steeds dezelfde benadering. Maar samen dragen we toch de oude cultuur van de Lage Landen uit.

Het IVV onderhoudt vele contacten met het Noorden. Niet alleen met persoonlijke relaties, maar evenzeer met het *Nederlands Centrum voor Volkscultuur* waartoe jaren geleden afzonderlijke organisaties zijn toegetreden. Nauwe contacten bestaan er ook met het gildenwezen uit Noord-Brabant, meer zelfs dan met ons eigen Brabant en Limburg. Spijtig!

Een bepaalde Nederlandse organisatie stelt duidelijk prijs op nauwe contacten met het IVV en zendt ons regelmatig de door haar verspreide nieuwsbrief, die ons vanuit Heeze toekomt. De *Stichting Platform Nederlandse Folklore* heeft als doelstelling het imago van de Nederlandse folklore te verbeteren, vooral op het gebied van dans en dansmuziek, en het verbeteren van de kennis op kostuumgebied. De wens is niet primair zelf allerlei activiteiten te organiseren, maar ze bekend en toegankelijk te maken voor belangstellenden.

Bij de in het laatste nummer aangekondigde activiteiten staan toch een tiental dansdagen vermeld, in Amsterdam, Utrecht, Nederweert en Arnhem. Verder wordt verwezen naar acht kledijmusea. In een ervan wordt zelfs volle aandacht gewijd aan Lierse kant met al zijn pracht. Tevens wordt gewag gemaakt van 2005, het jaar van de Folklore.

Wat we in deze stichting zozeer bewonderen is dat de activiteiten hoofdzakelijk zijn afgestemd op de eigen volkscultuur, in dans, muziek en kledij. Heel wat bekende groepen hebben contact met deze Stichting, onder meer: Maroesjka (Heeze), Mie Katoen (Tilburg), Pieremachochel (Utrecht), Nitsanim (Den Haag), Foekepot (Geleen), Iduna (Heyen), Karoen (Almere) en Marnix (Apeldoorn). Meerdere van deze groepen volgen via ons tijdschrift *Volkskunst* de activiteiten in Vlaanderen; meerdere zijn ons bekend. Wie voor een feest eens Nederlandse gasten wil uitnodigen, kan best aan hen een uitnodiging verzenden.

Volksdansgroep Foekepot uit Geleen, Limburg

We hebben voor de Stichting enorm veel sympathie! Niet alleen om de intense werking die men er aan de dag legt, maar ook en vooral - o, schrijnend! - dat heel die werking gedragen wordt door slechts twee personen: Marion Seeman en Max van Hofweegen. In het jongste nummer van hun nieuwsbrief doen ze andermaal een oproep tot enthousiaste mensen die dat

kleine bestuur willen versterken en helpen. Gezocht worden bij voorkeur mensen die belangstelling hebben voor de Nederlandse folklore: dansers, muzikanten, klederdrachtdeskundigen. Men heeft ook behoefte aan nieuwe ideeën om de

VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

Rek. nr. 416-3079451-83

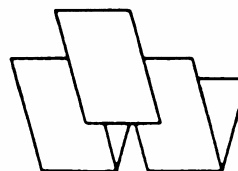
België

P.B.

2900 Schoten 1

8/4264

INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST

VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

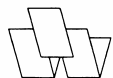
VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

VLAAMS
STREEKDRACHTEN
ARCHIEF

INHOUD

DE LAMP EN DE KORENMAAT	25
WALRAVERSIJDE 1465	28
DE EERSTE ERVARINGEN	29
WIE HELPEN KAN ...	31
PLEIDOOI VOOR NAUWERE SAMENWERKING	33
TROMMEN TER KEURING	35
BIJ DE BEOORDELING VAN BLAZOENEN	36
MUZIEK EN DANS UIT OOST-NEDERLAND	38
2005, JAAR VAN DE FOLKLORE IN NEDERLAND	39
MENINGEN	40
DE DOEDELZAK	42
FOLKLOREFESTIVALS IN 2005	43
DE 100 BESTE DINGEN IN BELGIE	44
PUBLICATIES IN AANBIEDING	45
WE HEBBEN U NODIG!	46
BESTELLEN IVV-PUBLICATIES	47
HERNIEUWING ABONNEMENT	48
COLOFON	48

v.u. F. Geens, Zamenhoflaan 4/8, 2900 Schoten

JAARGANG 30
NUMMER 2
JUNI 2005

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE VAN DE
VLAAMSE VOLKSCULTUUR

HERNIEUWING ABONNEMENT

Om dit tijdschrift verder te blijven ontvangen wordt u uitgenodigd om onverwijld uw jaarabonnement te hernieuwen. In verband met de publicaties die nog gepland worden, betekent uw abonnement een zeer gewaardeerde steun.

Binnenland: gewoon abonnement 7,50 euro, steunabonnement 12,50 euro, erelid 25 euro.

Buitenland: respectievelijk 8,50 euro, 15 euro en 28 euro.

Zie hieronder (Colofon) voor de te gebruiken bankrekeningen.

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw.

Aan dit nummer 2 - juni 2005 van jaargang 30 werkten mede: Frans Geens, Gert Laekeman, Erik Meersman, Etienne Vankeirsbilck, Paula Wouters.

Het abonnementsgeld bedraagt 7,50 euro (binnenland), over te schrijven op bankrekening 416-3079451-83 t.n.v. IVV, Zamenhoflaan 4/8 te 2900 Schoten, met vermelding van 'Volkskunst' en het adres van de abonnee.

Abonnees in Nederland betalen 8,50 euro, over te schrijven op ING-bankrekening 65-25.01.370 te Putte, op naam van F.H. Geens, Schoten, België.

Voor gratis proefnummers: Erik Meersman, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel./fax 03/475.12.05, e-post <erik.meersman@evonet.be>.

Alle uitgaven van het IVV kunnen besteld worden bij onze medewerkers Erik en Paula Meersman - Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven (Viersel), tel./fax 03/475.12.05, e-post <meersmanwouters@hotmail.com>.

EDITORIAAL

DE LAMP EN DE KORENMAAT

U steekt geen olielamp aan om ze onder de korenmaat te zetten (Matteüs 5, 15).

Volksmuziekgroep *Accent* is tien jaar jong. Dat brengt me op 3 april in Hingene (Bornem) voor een jubileumvoorstelling. De zon schijnt die zondagmorgen heerlijk over de prachtige kasteeltuin met het kasteel op de achtergrond. Het podium van het zoldertheater in de *Casteleyn* biedt net genoeg plaats aan vijftien enthousiaste muzikanten. Viool, contrabas, klarinet, dwarsfluit, cello, gitaar, slagwerk (heel licht en orgineel!) en zang versmelten zich tot een harmonisch geheel. Verschillende dansvormen (menuet, wals, *Andrau*) wisselen af met zang (kaperslied, het *afzijn*, sa vrienden in den ronde, schippersalfabet).

Engelse gasten vertolken enkele liederen, de trappist in de hand. Alhoewel de Angelsaksische zangtraditie als een paal boven water staat, moeten onze Vlaamse muzikanten zeker niet onderdoen. *Accent* vertolkt op een bijtijden eigenzinnige manier volksmuziek van West-Europa. Eigenzinnig in de goede zin van het woord. Jonge mensen op zoek naar eigentijdse krullen op de notenbalken. Muziek spontaan ontstaan bij eenvoudige mensen wordt een uitdaging en een genot voor het oor. Vervelende herhalingen zijn zeldzaam. Bezieler Marijn Segers musiceert mee en geniet zichtbaar. Doe zo voort met *Accent*, Marijn. Vlaanderen mag trots zijn op zo'n orkest.

Enkele weken later loop ik beroepshalve rond in Stockholm. Deze stad bekoort al snel: water, Zweedse monumentale en functionele bouwstijl, goede bereikbaarheid van verschillende waardevolle historische plekken en ontspannende ruimten. Zeker een verplaatsing waard. In het Wasa-museum staat wat er overblijft van de *Gustaf Vasa* te pronken in schaars licht. Dit schip had de trots van de Zweedse Marine moeten worden, maar kapseisde op amper 1500m van de scheepswerf bij de tewaterlating in 1628. Mijn schreden richten zich echter naar Skansen aan de rand van de stad. Arthur Harzelius maakte in 1891 van Skansen het eerste

openluchtmuseum in de wereld. Hij verzamelde zowel landelijke als stedelijke woningen op een uitgestrekt domein.

Bij het betreden van de huisjes en huizen gaan mijn gedachten naar Bokrijk. Ons openluchtmuseum moet zeker niet onderdoen voor wat ik in Skansen te zien krijg. Telkens valt de vindingrijkheid van de mensen op. Ook het standenverschil weerspiegelt zich manifest in de grootte, de stijl, de uitrusting en het meubilair. Net zoals in Bokrijk houden gepensioneerde mannen en vrouwen in traditionele kledij een oogje in het zeil. In de apotheek uit de 18de eeuw gaat mijn aandacht beroepshalve naar de uitrusting en werktuigen. Er staat nog een heuse pillenplank. Het is raar hoe op minder dan 30 jaar tijd die pillen nu wel voorhistorisch lijken. De huidige generatie afstuderende apothekers weet al lang niet meer hoe zo'n pillen gedraaid werden. Voor mij hing mijn diploma er min of meer van af, want ik moest ze zelfs voor het examen maken als kroon op een vijf jaar durende opleiding. Nostalgie, of het gevoel toch niet meer zo jong te zijn? Een glimlach bij het herkennen van wat vroeger was verbergt wel wat gevoelens.

In de glasblazerij geraak ik aan de klap met een rasechte blonde Zweedse meid. Ze verkoopt me twee glazen kaarshouders. Ze spreekt wat Vlaams. Ze heeft enkele maanden in een pub in Olen gewerkt en wil daar zeker terug naar toe. Vlaanderen: blijkbaar ook voor Zweden attractief. Ik klim naar het hoogste punt van Skansen, naar het openluchttheater. Hier mocht ik 21 jaar geleden met *Reintje Vos* Vlaamse volksdansen tonen aan het Zweedse publiek. Opnieuw nostalgie? In ieder geval het besef hoe snel de tijd gaat. Ik mag gelukkig nog steeds participeren in het uitdragen van wat Vlaanderen aan uitingen van volkse creativiteit te bieden heeft.

Het vliegtuig van Bromma (lokale luchthaven van Stockholm) naar Brussel zit vol. Ik krijg van het personeel de SNBrussels krant 'Connect'. De titel *100 great things about Belgium* trekt mijn aandacht. Wat zouden dan wel die 100 wetenswaardigheden of waardevolle dingen kunnen zijn? Voeding en alles wat daarmee te maken heeft kaapt 20% van de posities weg. De spreekwoordelijke frieten staan op kop. Muziek appelleert eerder naar concrete namen (Brel, Thielemans, Flip Kowlier) dan naar stromingen (bijvoorbeeld volksmuziek). Schilderkunst krijgt een plaats en de auteur noemt Breugel met naam. De top-100 volgens auteur Brian O'Connell staat elders in Volkskunst afgedrukt. De moeite waard als reflectie op de kijk van een buitenlander.

Vlaamse volkscultuur leeft ongetwijfeld aan de basis. Toch blijft het moeilijk om ook maar een topje van de ijsberg boven water te krijgen. Bescheidenheid siert de mens. Maar als we iets aan de wereld te verkondigen hebben moeten we dat ook doen. Vlaamse volkskunst en volkskunde verdienen een duwtje in de rug. Je kan in dit nummer van Volkskunst een eerste overzicht vinden van de activiteiten zoals gevraagd in mijn vorig editoriaal. Dat betekent nog niet veel. Geef me de

hoe nauwkeurig ook, is het steeds noodzakelijk dat de tot stand gekomen basisteksten worden uitgetest op duidelijkheid en juistheid.

Het is de bedoeling een *testgroep* dansers slechts enkele malen per jaar samen te brengen. Wat ontegensprekelijk ten nutte kan zijn van de betrokken groep die aldus de *première* krijgt om kennis te maken met een aantal zowel traditionele dansen als nieuwe danscreaties. De verplaatsingskosten worden graag terugbetaald.

Op dit ogenblik zijn een 50-tal dansen *in blijde verwachting* om te worden uitgetest. Er ontbreken thans nog enkele bereidwillige dansparen voor de eerste testdag waarvan de datum nog niet kon worden vastgelegd.

Help het Vlaams Dansarchief bij de voorbereiding van wellicht nog een vijftal dansbundels. Men kan zich daartoe aanmelden met een telefoontje naar het IW-secretariaat, 03/658.74.67.

(fg)

BESTELLEN IVV-PUBLICATIES

Om de vele taken bij het Instituut wat beter te verdelen en met het oog op een snelle toezending van gevraagde bundels e.a., worden alle publicaties voortaan geleverd door onze medewerkers Erik en Paula Meersman - Wouters.

In de toekomst dienen dan ook alle bestelling uitsluitend aan hen gericht te worden, tenzij anders vermeld.

Besteladres:

Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven (Viersel)

tel. & fax 03/475.12.05

e-mail <meersmanwouters@hotmail.com>

Dansen uit Vlaanderen.

Met Kadril van Ginderbroek, Kadril van Millegem, Kadril van Rozenberg, Kolom van Humelgem, Rozekensdansen (Herenthout) en Piepeldansen (Stekene).

8 € (verzendingskosten 1,50€).

Het Vliegende Vendel.

Dit boek geeft o.m. een historisch overzicht van het vendelzwaaien, informatie over vendelgebruiken, zin en betekenis van het vendelen, de uitrusting en kledij van de vendelier, het vendelmateriaal, terminologie, muzikale begeleiding van het vendelspel. Een belangrijk deel is gewijd aan de historie en de beschrijving van de traditionele vendelsporten van Retie, Tongerlo, Zuid-Brabant, Leefdaal en de vendelreeks van Brecht en haar evolutie. Het boek wordt afgesloten met een bibliografie en een plaatsnamenregister. **12 €** (verzendingskosten 2,50€).

Besteladres: zie achteraan dit tijdschrift.

Voor belangstellenden zijn er catalogi van alle IW-uitgaven ter beschikking. Een telefoontje naar 03/475.12.05 of een e-mail naar <meersmanwouters@hotmail.com> volstaat.

(fg)

WE HEBBEN U NODIG!

Onder deze titel werd in vorig nummer van Volkskunst een oproep gedaan tot de groepen in de Antwerpse regio om voor het uittesten van een aantal dansen voor een volgende dansbundel, zo mogelijk, enkele bekwame dansparen ter beschikking te stellen van het Vlaams Dansarchief. Na het optekenen van dansbeschrijvingen,

gelegenheid om het verder aan te vullen met de gegevens van jouw groep. Hierbij het adres waar je kwijt kan wanneer je groep repeteert (dag van de week en uren) en het gemiddeld aantal aanwezigen tijdens die repetities. De bedoeling bestaat erin aan te tonen hoeveel mensen wekelijks met volksdansen en volksmuziek bezig zijn in Vlaanderen.

Gert Laekeman
Voorzitter IVV

gert.laekeman@pharm.kuleuven.ac.be
Dorpsstraat 83, 9190 Stekene

REPETITIES VOLKSKUNSTGROEPEN

DAG	UUR	NAAM GROEP	AANWEZIGEN
Vrijdag	19.30 tot 21.30	Accent (volksmuziekgroep)	15
Vrijdag	21 tot 23	Reintje Vos - Dansatelier	18
Vrijdag	20 tot 22	t Havermeuleke	30
Vrijdag	20 tot 22.30	De Uiltjes	36
Zaterdag	13.30 tot 16.30	Reintje Vos - Rosseel/Reinaerdeyn (kinderen)	20
Zaterdag	20.30 tot 22.30	Reintje Vos	25
Zondag	10 tot 12	Pagadderke (kinderen van de Uiltjes)	25
Totaal			169

Voorlopige stand

Volgens de ontvangen gegevens zijn er wekelijks slechts 169 mensen in Vlaanderen bezig met volksdansen en volksmuziek. Hier kunnen ongetwijfeld nog heel wat groepen bijkomen.

Graag je gegevens naar onderstaand adres:

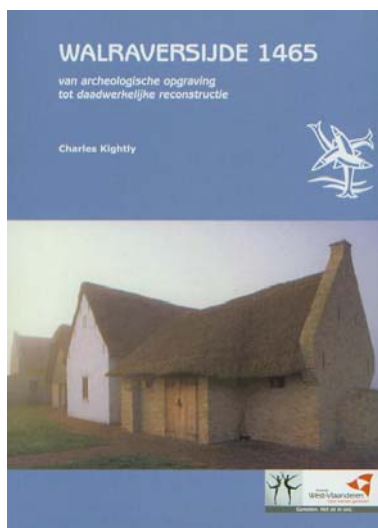
gert.laekeman@pharm.kuleuven.ac.be
Gert Laekeman, Dorpsstraat 83, 9190 Stekene

VOLKSKUNDE - VOLKSKUNST

WALRAVERSZIJDJE 1465

Van archeologische opgraving tot daadwerkelijke reconstructie.

Volkscultuur bevat wel een bredere waaier aan disciplines dan alleen dansen en vlaggenzwaaien. Dat leert ons het boek met bovenstaande titel, een uitgave van het provinciebestuur van West-Vlaanderen in samenwerking met het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed.

Raverszije is de ouderen onder ons voorzeker niet onbekend als zijnde de gewezen verblijfplaats van kluizenaar en levensgenieter wijlen prins Karel, broer van koning Leopold III, maar meer dan dat waarschijnlijk ook niet.

Nog nooit hadden we echter gehoord van **Walraverszije** als middeleeuwse vissersnederzetting. Sporen van deze oude plek hebben vanaf 1950 een aantal onderzoekers ertoe aangezet om archeologisch onderzoek te beginnen. De oogst ervan was zo groot dat het provinciebestuur besliste om in 2000 een sitemuseum te openen. De grote blikvanger hiervan is de unieke reconstructie en inrichting van vier laatmiddeleeuwse gebouwen: niet alleen een ideale oogopener voor een verloren

wereld maar tevens de gelegenheid om inzicht te krijgen in heel wat aspecten uit onze eigen samenleving.

In het december-nummer 2004 van ons tijdschrift besprak Dr. Henri Vannoppen de schat aan informatie over streekkledij die daar te vinden is.

Het wordt elke volkskunstgroep aanbevolen eens een bezoek te brengen aan

UIT DE IVV-KEUKEN

PUBLICATIES IN AANBIEDING

Heus, na meer dan 40 jaren werking is het Instituut voor Vlaamse Volkskunst, inzonderheid het Vlaams Dansarchief, duidelijk nog niet uitgepraat. Inderdaad wordt ijverig gewerkt aan de voorbereiding van meerdere publicaties. Het voorafgaande onderzoek en de noodzakelijke studie houden in dat deze uitgaven nog niet voor morgen zijn. Maar de voorbereidingen zijn toch al zo ver gevorderd dat een nieuwe publicatie voor dit jaar nog in het verschiets ligt.

Elk nieuw boek brengt niet alleen uitgavenkosten mede, maar vergt ook heel wat plaats in het archief. We hebben daarom dringend plaats nodig. U kunt ons daarbij helpen! Wij bieden daartoe enkele vroegere publicaties tegen *gunstprijs* aan. Kijk na of u deze bundels nog bezit, of ze door gebruik niet teveel beduimd zijn.

Dansen uit Hoogstraten.

Met Abraham, Boer en boerinneke, Fezelen, Hoogstraatse galop, Karnaval en Meiboomdans.
5 € (verzendingskosten 1,50€).

Dansen uit de Noorderkempen.

Met Draaiende Winden, Hal- en Bergenkermis, Kadril van Loenhout, Kadril van Meer, Steltendans (Beerse) en Tralman.
5 € (verzendingskosten 1,50€).

DE 100 BESTE DINGEN IN BELGIE volgens BRIAN O'CONNELL

Overgenomen uit het SNBrussels-magazine 'Connect' (Issue 100, May 23rd p.7)

1. Fieten	35. Criminaliteit	67. Griekse restaurants
2. 175 jaar België	36. Treinen	68. De Zavel (Brussel)
3. Goed eten	37. Hondenpoep	69. Kinopolis
4. Onderwijssysteem	38. Parken	70. Koffie
5. Bier	39. Zin voor kwaliteit	71. Design
6. Toeristen	40. Bloemen	72. Vakbonden
7. De kust	41. Milieubewustzijn	73. Roken (tolerantie)
8. Mode	42. Ardennen	74. Meevallende prijzen
9. Talen	43. Lingerie	75. Ierse pubs
10. Voorkomen van vrouwen	44. Verdraagzaamheid	76. De ring rond Brussel
11. Strips	45. Patriotisme	77. Flip Kowlier
12. Kant	46. De koninklijke familie	78. Manneke pis
13. Chocolate	47. Dialecten en accenten	79. Bezoek Bush
14. Mosselen	48. Literatuur (bv. Maeterlinck, Gezelle)	80. Justitiepaleis
15. Mayonaise	49. Politie	81. Atomium
16. Wafels	50. Theater	82. Benelux
17. Kaas	51. Vakantie	83. Bier in de voeding
18. Tennis	52. Afstand tot Parijs	84. Delhaize
19. Wielrennen	53. Bergen op Zoom	85. 'Slaapkamer' (als woord)
20. Technologie & Geneesmiddelen	54. Jenever	86. Soep met balletjes
21. Universiteiten	55. Europa	87. Eurocraten
22. Architectuur	56. Grote Markt in Brussel	88. Het diplomatieke korps
23. Politiek	57. Louisalaan in Brussel	89. Breugel
24. Spa als kuuroord	58. De regio's	90. Welshmen (WO I en II)
25. Het weer	59. Trams	91. René Magritte
26. De regering(en)	60. Belga Queen (restaurant)	92. Georges Lemaître (uitvinder 'Big bang')
27. Diamanten	61. Glas	93. Jacques Brel
28. Belastingontduiking	62. De euro	94. Adolphe Sax
29. Huurprijzen	63. Geschiedenis	95. Nachtwinkels
30. Freya Vandenbossche	64. Godsdienstvrijheid	96. Spruitjes
31. Nachtleven	65. Sociaal verlof	97. Filet Americain
32. Schilderkunst	66. Turkse keuken	98. Audrey Hepburn (geboren in Elsene)
33. Werklust		99. Witloof
34. Muziek (bv. Thielemans, Hooverphonic)		100. Georges Simenon

Walraverszijde, want er is heel wat te bewonderen, een uitstapje overwaard. Een greep uit de inhoud van het boek, met meer dan 250 afbeeldingen, verwijst naar o.m.:

- de ontzaglijke onderneming om zulke site op te bouwen
- de visserij
- de inrichting van de huizen
- het vroegere meubilair
- aan tafel in Walraverszijde
- de plaatselijke tonwaterputten (80-tal)
- rijkdom van de zee
- piraterij en wrakken
- textiel en kledij.

Onder leiding van historicus Dr. Charles Kightly is dit boek tot stand gekomen. Het is ter plaatse verkrijgbaar of kan besteld worden bij Provinciedomein Raverszijde, Nieuwpoortsesteenweg 636, 8400 Oostende, tel. 059/70.22.85. Prijs 8,- euro, exclusief verzendingskosten.

(fg)

VOLKSDANS

DE EERSTE ERVARINGEN

We herinneren het ons nog als was het slechts enkele weken geleden, hoe we in het Kasteel van Schoten met een zestal volksdansenthousiastelingen rond de grote tafel zijn gaan zitten met als eregast ... Louis Doms uit Hoogstraten. In het vooruitzicht van een eerste publicatie werd hij uitgenodigd om eens haarfijn te komen vertellen hoe de Kempense dansen, die decennia geleden gepubliceerd werden door de Hasseltse stichting *Caritas*, nu precies dienden uitgevoerd. Weliswaar een heel verdienstelijke uitgave, die evenwel niet het verhoopte succes mocht kennen. Deels wellicht te wijten aan de naam *Caritas*, wat stond voor de *maatjesbond*, de organisatie die zich in katholieke middens inzette voor de drankbestrijding.

In niet geringe mate echter ook te wijten aan de ondeskundigheid van de samenstellers omtrent oude dansen, een gebrek aan kennis terzake dat door hen werd bevestigd bij een ontmoeting ten huize van Louis Doms. De taak die ze op zich genomen hadden was ook niet eenvoudig: vanuit het geheugen van Louis Doms en aan de hand van de vele briefjes waarop hij een en ander over *zijn* dansen genoteerd had, te komen tot een leesbare en vooral uitvoerbare dansbeschrijving!

Het Vlaams Dansarchief had toen al het standpunt ingenomen van alle dansen steeds de oudste, meest betrouwbare versie te noteren. Die oudste bron was voor ons Louis Doms!

Het is in die periode dat we allen de eerste ervaringen hebben opgedaan wat het noteren van dansen betreft, met meteen het probleem dat we het eens moesten zijn over de gebruikte terminologie. De muziek - door Louis ooit nog genoteerd in cijferschrift - moest worden nagezien en vooral wat Louis ons wist te vertellen wat de dansuitvoering betreft, moest toch wel eens worden uitgeprobeerd. Met naast ons de twee door *Caritas* uitgegeven bundels van *De lustige danser* werd het ons spoedig duidelijk dat de Limburgers niet steeds wegwijzen waren geraakt in de verhalen van Doms.

Hoe vaak we op het Schotense kasteel, bij Louis thuis, of rond onze eigen tafel hebben gedanst ... dat hebben we nooit geteld. Per se wilden we een dansbeschrijving tot stand brengen van de dansen ons door Louis aangereikt, en waar hij volledig kon achter staan. Na een lange voorbereiding is dan *Kadril van Achtel*, de eerste uitgave van het Dansarchief verschenen, volledig met de zegen van Louis Doms.

Het is niet bij die eerste bundel gebleven, want in samenwerking met Doms konden nog drie bundels worden samengesteld met dansen uit Achtel, *het zalige oord in de Kempen* zoals Louis dit gehucht noemde. De bijval die deze dansen hebben gekend is iedereen bekend. Meteen zaten we op het goede spoor voor een enorme verspreiding van deze dansen, zelfs voor een heropleving van de belangstelling voor het eigen Vlaamse dansrepertoire. De toon was gezet. Steeds meer ervaring werd opgedaan voor het optekenen van dansen. Ervaring die het Dansarchief in staat heeft gesteld thans reeds 16 bundels en boeken tot stand te brengen, vooral uit de Kempen en uit Vlaams-Brabant.

Het succes dat de Achtelse dansen mochten kennen had tot gevolg dat de verschillende bundels na een bepaalde periode totaal uitverkocht waren, zodat een heruitgave noodzakelijk werd. Aan deze nieuwe publicatie, die de titel *Achtel, zalig oord!* meekreeg, werd veel tijd besteed. Niet alleen werden de dansbeschrijvingen nog eens onder de loep genomen, maar ook heel wat aandacht werd besteed aan

JE KAN DE WERELD ZIEN IN SCHOTEN

Van 8 tot en met 15 juli 2005 wordt in Schoten het 47^e Wereldfestival van Folklore gehouden. Andermaal komen volkskunstgroepen uit verschillende landen de rijkdom van hun volkscultuur tonen. Dit jaar zijn Argentinië, Bulgarije, China, Chutkotka (Eskimo's), Mexico, Noord-Ossetië, Syrië, Tsjechië, West-Papoea, Vlaanderen en Wallonië van de partij.

Buiten deze voorstellingen wordt andermaal ruimte gegeven aan orkesten en muzikale talenten die we in huis hebben. Aldus kunnen volgende muziekgroepen geprogrammeerd worden: Arabian Night, Fiesta de Salsa, Ethnical Night, Nachten der zwoele ritmen, Nacht van de wervelende dans en Wereldcocktail. Wie niet veel voelt voor folklore ... kan aldus toch ook aan zijn trekken komen!

Voorstellingen zijn er op zaterdag 9 juli te 20 uur, zondag 10 juli te 15 uur, maandag 11 juli te 15 en 20 uur, woensdag 13, donderdag 14 en vrijdag 15 juli telkens te 20 uur. Als vorig jaar zal weer een reuzengrote festivalhal worden opgebouwd met plaats voor ruim 3000 toeschouwers. Kaarten kunnen telefonisch besteld worden via telefoonnummer 03/658.76.91.

INTERNATIONAAL FOLKLOREFESTIVAL HOOGSTRATEN

Volksdansgroepen uit Sicilië, Polen, Kroatië en Hongarije zijn te bewonderen op vrijdag 29 en zaterdag 30 juli in de Rabboenizaal, Antoon de Lalaingstraat te Hoogstraten, telkens om 20 uur. Zondagnamiddag 31 juli, om 14u30, treden deze groepen op voor het stadhuis op de Vrijheid, afgewisseld met vendelzwaaien door de organiserende groep, het vendelkorps Gelmelzwaaiers van Hoogstraten.

Meer informatie over dit festival te bekomen via tel./fax 03/314.56.33 (Jos Van Den Kieboom).

SPROKKELINGEN

DE DOEDELZAK

Door het dorp, in d' achternoeene,
stapt' er traag op zijn gemak,
lijk de pelgrims, een bohemer,
met een leed'ren doedelzak.

Puntig lijk een pullemutse,
scheef gestuikt, zijds zijn kop,
stond een viltten hoedje,
hanenpluimen bovenop.

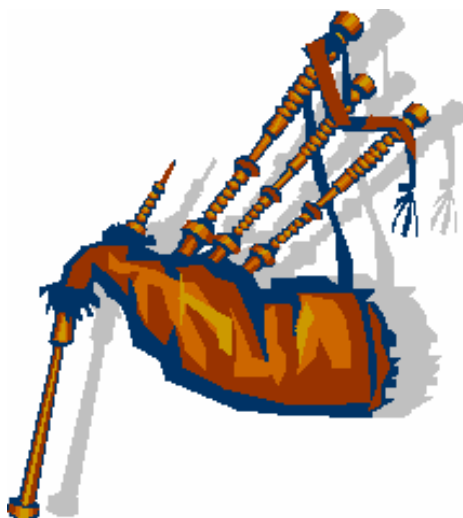
Bij de gevel van de kerke
bleef hij stille staan en blies
in de dikke doedelzak, die
spande als een trommelvlies.

Door een mager houten pijp
kroop een schravelig gefluit:
't trok van verre heus wel op
't schrepend kwaken van een puit.

Alle mensen langs de strate,
keken aardig naar 't gezwel
van de uitgepilde zak
in vuilbepoteld kalvervel.

Enkele schuwgeworden koeien
liepen ijlings op de vlucht
door een meers, met hun staarten
als trompetten in de lucht.

Omer-Karel de Laey (1876-1909)

het ontstaan van Achtel en de plaatselijke Sint-Antoniuskapel, in de nabijheid waarvan heel het vroegere dorpsleven zich afspeelde en die steeds de achtergrond is geweest voor vele dansen. De lokale volksgebruiken werden beschreven, de vele volksverhalen van Louis Doms vermeld, muziek en liederen van deze volkskundige en tenslotte de zeer gedetailleerde beschrijving van 19 Achtelse dansen. Een mengeling van eenvoudige gemeenschapsdanses en waardevolle figuurdansen.

Achtel, zalig oord! is nog steeds het pronkstuk van het Vlaams Dansarchief, 160 pagina's op A4-formaat, rijkelijk geïllustreerd met foto's en afbeeldingen en met de danstekeningen zoals die al vele jaren in alle dansbundels worden gebracht. Dit boek verdient een plaats in het archief van elke gilde en volkskunstgroep. De prijs van 14,50 euro (eventueel plus verzendingskosten 2,50 euro) mag geen beletsel zijn om het aan te schaffen (besteladres: zie achteraan dit tijdschrift).

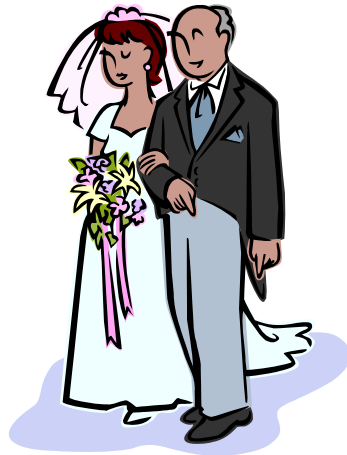
(fg)

WIE HELPEN KAN ...

Voor enkele decennia werd in het Openluchtmuseum Bokrijk, op verzoek van de toenmalige Directeur-generaal van het Ministerie van Nederlandse Cultuur en Conservator Marc Laenen, door het Instituut voor Vlaamse Volkskunst gedurende zes weekeinden een demonstratie gebracht, gewijd aan het thema *Vrijen en Trouwen*.

Hieraan werkten achtereenvolgens groepen mede uit Bulgarije, Frankrijk, Roemenië, Tsjecho-Slowakije en Turkije. De zwaarste opdracht voor het IVV was wel elk weekeinde, in samenwerking met één der groepen, een programma samen te stellen, gewijd aan bedoeld onderwerp. Even zwaar was het samenstellen van dergelijk programma, volledig gewijd aan Vlaamse volkskunst in al zijn facetten: dans, muziek, streekdracht, gebruiken, lied en vlaggenspel.

Meer dan een jaar werd aan die voorbereiding gewerkt om een zowat 2 uur durend optreden te verzorgen. Daarbij hadden we enigermate gerekend op de hulp vanuit de volkskunstwereld en de heemkundige organisaties voor de inbreng van het nodige materiaal voor een Vlaams programma. Ze hebben ons voor het betrachte programma echter niet bepaald veel aangebracht! Desondanks kon een programma worden samengesteld met 125 uitvoerders. Het werd een succes!

Vrijen en Trouwen is een thema dat nu door volkskunstgroepen in danssuites wordt verwerkt. Deze vaststelling, een herinnering aan toen en het feit dat sindsdien binnen het IVV heel wat interessant materiaal kon worden samengebracht, heeft geleid tot het besluit om de vroegere studie verder te zetten en een volledige publicatie te wijden aan genoemd thema.

Langs deze weg doet het IVV een oproep tot volkskunstgroepen en heemkundige kringen om ons zoveel mogelijk gegevens te bezorgen omtrent vroegere gebruiken in verband met vrijen en trouwen. Navraag bij grootouders en ouders en burens kan misschien heel wat interessant materiaal aan het licht brengen.

Dank bij voorbaat om uw medewerking.

(fg)

Contact: Frans Geens, Zamenhoflaan 4/8, 2900 Schoten, tel./fax 03/658.74.67

- Herleving van de Nederlandse volksdansen heeft kunnen plaatsvinden dank zij documentatie zoals het boekje van mevr. Sanson.
- De notaties zijn een momentopname. Er moet ontwikkeling, groei, verandering mogelijk blijven.
- Niet-genoteerde dansen gaan verloren als de dansers er niet meer zijn.
- Regelmatige documentatie is noodzakelijk. Bij voorkeur op geluidsfilm of video. Dit maakt wetenschappelijk onderzoek mogelijk naar ontwikkelingen en streekverschillen. De culturele erfenis kan aldus bewaard worden.
- Volkscultuur mag men niet als privé bezit beschouwen dat men niet met andere Nederlanders wil delen.
- Bij het op toneel brengen van volksdansen mag men het publiek niet vervelen noch belazeren. Dus geen pasjes uit verschillende landen bij elkaar halen en die dan brengen op de muziek van weer een andere dans, met een choreografie die bijvoorbeeld bij een Oost-Europese groep gebruikelijk is. Het geeft een vals beeld van de Nederlandse folklore.
- Gemeenschapsdansen zijn dansen waarin iedereen op hetzelfde moment ongeveer hetzelfde doet, wel met ruimte voor improvisaties, maar toch met een grote gemeenschappelijkheid.
- De etikettering is een probleem waarvan we misschien af moeten. Moet dat wat wij willen dansen steeds een volksdans zijn?
- Beoefenaars van volksdansen leven per definitie in twee culturen: het zijn moderne mensen die ook wel iets aan hun tradities willen doen.

Toch wel uitspraken die enige aandacht verdienen!

(fg)

Bron: Volksdansen in Nederland, in: Neerlands Volksleven XXX (1980) – 1/2, pp. 27-28.

palet van de streekkledij kan aan vele activiteiten een feestelijk tintje geven.

Tijdens de opening werd een hele reeks van streekdrachten voorgesteld, begeleid door een vakkundige uiteenzetting. Meerdere groepen uit Zeeland en Centraal- en Noord-Nederland namen aan dit treffen deel. Vlaanderen was vertegenwoordigd door *Drieske Nijpers* (Sint-Gillis-Waas), Frans-Vlaanderen door *Les Bons z'Enfants d'Etaples* (Stapel, een vissersdorp nabij Bonen). Beide groepen werden met enthousiasme onthaald.

Als toemaatje presenteerde FOLK ART nog groepen uit Mongolië, Turkije, Polen en Hongarije, naast meerdere mooi uitgedoste Nederlandse dansgroepen.

Het initiatief trok een groot publiek naar Terneuzen, voorzeker een mooie wijze van promoten van de volkscultuur. Wanneer eens een landdag voor de Vlaamse volkskunstgroepen?

(ev)

MENINGEN

Femke van Doorn is in Nederland ontegensprekelijk een van de meest deskundige dansleidsters. Ze heeft zich in de naoorlogse volksdansbeweging vooral ingezet voor niveauverhoging van het volksdanskader. Ze is lid van de examencommissie van de Nederlandse Volksdansraad, docent van dansleiderscursussen, enz. Haar belangstelling gaat vooral uit naar de sociale kanten van het volksdansen, met daarbij het kiezen van het juiste programma voor diverse doelgroepen.

Voor haar werk op het gebied van de volksdans werd Femke van Doorn - Last in 1975 onderscheiden en benoemd tot ridder in de Orde van Oranje Nassau. Zij heeft heel wat publicaties op haar naam staan. Zeer waardevol is wel de bundel *Leren lesgeven in volksdansen*.

Haar belangstelling is niet alleen uitgegaan naar oude, historische dansen, maar ook naar nieuwe creaties. We vonden van haar hand een tekst die ons in feite antwoord brengt op de vraag die wij ons zouden kunnen stellen: *zijn we in Vlaanderen terzake goed bezig?* We citeren het volgende uit haar tekst.

GILDENWEZEN

PLEIDOOI VOOR NAUWERE SAMENWERKING

Wie actief is in het gildenwezen of in de volkskunstwereld kan bevestigen dat de wederzijdse contacten wel heel gering zijn. Niet alleen omdat er niet in elke gemeente een gilde of volkskunstgroep te vinden is, maar ook en vooral omdat men onvoldoende bekend is met gelijklopende activiteiten, misschien nog veel minder met de samenwerking en contacten die er in het verleden toch wel geweest zijn.

Reeds in de twintiger jaren van vorige eeuw hebben personen uit de toen nog jonge volksdansbeweging contact gezocht met individuele gilden. Aangetrokken als ze zich voelden tot de werking binnen het gildenwezen, vooral met betrekking tot het uitvoeren van dansen, de gildenkledij en het vlaggenzwaaien.

In de dertiger jaren trokken meerdere leden van het inmiddels tot stand gekomen *Vlaams Instituut voor Volkskunst (VIVO)* langs verschillende gilden om nader geïnformeerd te worden over de Kempense dansen (vele bezoeken aan Louis Doms), over het vlaggenzwaaien (o.m. contact met de vendelier van de Brechtse Sint-Jorisgilde). Tussen de VIVO-leden vinden we o.m. de namen van Fred Engelen, Edgard Wauters, Eugene Verstraeten, Omer François, Huig Hofman. Deze contacten zijn zeker productief geweest, want ze hebben een stimulans gegeven aan het vlaggenzwaaien en het uitvoeren van meerdere Kempense dansen.

In 1964 werd de draad weer opgenomen door het pas opgerichte Vlaams Dansarchief, later omgevormd tot het Instituut voor Vlaamse Volkskunst na het tot standkomen van het Vlaams Vendelarchief en het Vlaams Streekdrachtenarchief. De drie werkgroepen zijn hun werking gestart vanuit het gildenwezen, waar het meeste volkskunstmateriaal kon gevonden worden. Louis Doms bood stof voor meerdere dansbundels, vanuit Brecht begon een zoektocht doorheen heel Vlaanderen wat het vendelzwaaien betreft, en het Streekdrachtenarchief vond haar eerste inspiratie in de brochure die door Remi Sterkens (Rijkevorsel) vooral aan de Kempense streekdracht gewijd was.

Het IVV heeft voor het resultaat van haar opzoekings- en studiewerk wel het meeste gehoor gevonden in de steeds maar groeiende volksdansbeweging. Alhoewel bij heel wat gilden de aandacht voor vroegere gildendisciplines mettertijd toch ook weer een opflakking heeft gekend: meer gilden zagen het belang in van de dans- en vendelbeoefening zodat hiervoor zelfs wedstrijden konden worden ingericht.

Velen is het wellicht onbekend dat heel wat medewerkers uit het IVV leden of oud-leden zijn van een of andere Kempense of Vlaams-Brabantse gilde. Wat de contacten bleef mogelijk maken en inspiratie heeft gebracht voor meerdere publicaties.

Persoonlijk behoren we al vele jaren tot zowel het gildenwezen als de volkskunstwereld. Dit heeft ons steeds in staat gesteld te volgen in welke mate in beide werelden de belangstelling voor de eigen volkscultuur kon toenemen, heropgroeien en ...af en toe ook wat afnemen. Men kan stellen dat, met uitzondering van de groepen waarin alleen de buitenlandse dansen aan bod komen, onze Vlaamse dansen over heel het Vlaanderen verspreid zijn geraakt. Zo ook het vendelen dat in de meeste volkskunstgroepen en in heel wat vendelierskorpsen intens beoefend wordt. Met de vaststelling echter dat het aantal dansende gilden de laatste jaren enigszins is afgenomen, dat het aantal vendeliers niet veel toeneemt.

Het leidt ons tot de nuchtere vraagstelling: is het niet wenselijk - zelfs erg nuttig - dat het gildenwezen en de volkskunstwereld een stap naar elkaar toe zetten? Is het niet interessant dat beide bij elkaar inspiratie zouden vinden, ten dienste van elkaar zouden staan? Niemand zal voorzeker in twijfel trekken dat door enige samenwerking een welgekomen verjonging in het gildenwezen tot stand kan gebracht worden. Evenmin dat sommige gildendisciplines een heropleving zouden kennen. Alleszins zou er wederzijds respect voor elkaars werking en eigenheid kunnen groeien.

Zolang in de gildenleiding personen afkerig blijven van wederzijdse toenadering kan er vanzelfsprekend nooit wat gunstig groeien. Maar voor dialoog moet toch iedereen open staan en moeten de raakpunten kunnen afgetast worden. Vooral omdat beide werelden haast volledig op dezelfde golflengte zitten. Wie neemt een initiatief?

We hopen in een volgende bijdrage te kunnen aantonen waarmee het IVV zich de laatste jaren bijzonder heeft ingespannen voor het gildenwezen.

(fg)

2005, JAAR VAN DE FOLKLORE IN NEDERLAND

Ging het hier om een Nederlands initiatief of om een meer internationale, Europese zaak? Waarom Vlaanderen achterwege bleef hebben we niet kunnen achterhalen. Alleszins zijn ons geen bijzondere manifestaties bekend, noch vanwege onze cultuurminister, noch van welke volkskunstorganisatie ook! Geen organisatoren ter beschikking?

Het Nederlandse feestprogramma werd vermeld in vorig nummer van Volkskunst. Onze medewerker Etienne Vankeirsbilck (Streekdrachtenarchief) was op 14 mei aanwezig op de Streekdrachtendag in Terneuzen en signaleerde ons nadien het volgende.

Les Bons z'Enfants d'Etaple, Frans-Vlaanderen

Het Jaar van de Folklore in Nederland werd georganiseerd door het *Nederlands Centrum voor Volkscultuur*, met als thema *Folklore is de onvoltooid verleden tijd*. De officiële opening was volledig gewijd aan de klederdrachten in Nederland.

De openingstoespraak werd gehouden door de Commissaris van de Koningin in Zeeland. In zijn toespraak verklaarde hij dat de belangstelling voor de folklore is toegenomen omwille van de culturele verscheidenheid en de culturele identiteit in Europa. De aandacht van de Unesco voor het materiële erfgoed kreeg zijn volledige ondersteuning. Hij deed daarbij een oproep opdat de streekkledij niet zou uitsterven en nodigde iedereen uit om op officiële plechtigheden en bijzondere gelegenheden te verschijnen in streekkledij. Het rijke kleuren-

UIT NEDERLAND

MUZIEK EN DANS UIT OOST-NEDERLAND

Alhoewel reeds in 1986 verschenen, viel ons slechts kortelings een exemplaar in handen van het hierboven vermelde boek. Cees Tempel, docent Nederlandse dans, stelde het samen. In zijn *Ten geleide* vermeldt de auteur dat heel wat vakantiedagen en weekeinden werden doorgebracht in het oosten van Nederland, op zoek naar dansgegevens uit Twente en Achterhoek. De oogst van de inspanningen was groot.

In het boek vonden wij de beschrijvingen van volgende dansen:

Paula-dans	IJspolka	Boemelpetrus	Hozenpolka
Zevensprong	De onderofficier	Hoksebarger	Witkop
Goa weg ie	De smid	Riepe gartse	Smiet oe wief weg
Hakkenschots	Moeder Kiek	Hakken tee	Jan, schei toch uut!
Had je me maar	Rozenwals	Lucia wals	St.-Bernardswals
Winmölle			

Naast de dansbeschrijvingen bevat het boek nog hoofdstukken gewijd aan:

- Dansmuziek uit Oost-Nederland
- Dansen uit Oost-Nederland in oude dansbundels
- De dansgroepen
- Kleding van de dansgroepen
- Dansstijl
- Dansterminologie

Het gaat doorgaans om korte dansbeschrijvingen, met bijhorende dansmuziek en achtergrondinformatie. Attractief is wel dat van bijna alle dansen een foto van de uitvoering is bijgevoegd. Duidelijke illustraties!

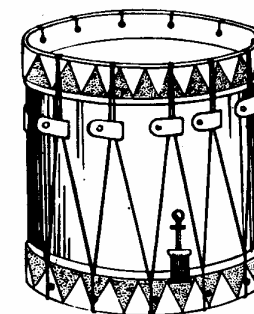
Het boek is verkrijgbaar bij de Stichting Toverbal, Zevenblad 48,7623 CG Borne, Nederland aan de prijs van 12,50 euro (te verhogen met portkosten).

(fg)

TROMMEN TER KEURING

In het gildenwezen - zowel in de Kempen als in andere provincies - behoort de trom tot de standaarduitrusting van nagenoeg alle gilden. Tijdens het *schoon inkomen* op gildenfeesten en landjuwelen stapt haast elke gilde op achter de gildentrom.

In de volkskunstwereld zorgen tamboers voor het ritmisch begeleiden van vlaggenspelen of - onzes inziens veel te weinig! - voor de dansbegeleiding. Trommen zijn dus de wereld nog niet uit, al lijkt het er op dat de tromfabrikanten wél het land uit zijn. Decennia terug waren Antwerpen en Lier en omgeving zowat de centra van instrumentenmakers. Nu komen bijna alle instrumenten uit Japan of elders uit het oosten. Voor trommen, inzonderheid dan de gildentrommen, kan men in Noord-Brabant toch nog wel een aantal fabrikanten vinden die dergelijke trommen met de geëigende afmetingen en op passende wijze opgetuigd kunnen leveren.

In maart 2005 werd op initiatief van de Hoge Gildenraad der Kempen een studiedag opgezet waarbij de aandacht uitging naar trommen. Tientallen instrumenten werden ter beoordeling aangeboden, zowel oude als nieuwe. Voor deze beoordeling werd beroep gedaan op ondergetekende, auteur van de brochures *Met trommen en trompetten* (1) en *Bij een vliegend vaandel een slaande trom* (2). Alle betrokken gilden kregen een verslag van de beoordeling. Omdat heel wat van de opmerkingen ook erg van nut kunnen zijn voor vendeliërskorpsen en volkskunstgroepen, brengen we hieronder enkele van die opmerkingen.

Wat **oude trommen** betreft is het beoordelen ervan heus geen lichte taak! Inderdaad, vele trommen hadden meer een museale dan een muzikale waarde. Waarbij het slechte onderhoud van de instrumenten opvallend was. Wordt dit misschien als een bewijs van *ouderdom* van het instrument beschouwd? Vele trommen waren slecht gemonteerd en niet zelden was het tromvel zo sprok geworden dat het onbespeelbaar was.

Meer aandacht ging uit naar de **nieuwe trommen**. Met als eerste vaststelling dat er heel wat nieuwe gildentrommen aanwezig waren, vermoedelijk allen uit hetzelfde tromatelier in Noord-Brabant. Allemaal zeer goed verzorgd, met passende natuurrullen, degelijke spantouwen, goede tromstokken, met koperen pootjes

onderaan en - heel verdienstelijk! - meerdere aan de voorzijde versierd met het wapen van de gilde of de patroonheilige. Het is zeker positief dat er naar gestreefd wordt de vereiste afmetingen van dit instrument te respecteren. Niet langer meer de gefantaseerde landsknechtstrom uit de jeugdbewegingen, waarvan de afmetingen historisch niet verantwoord zijn, maar wel trommen met 45-50 cm maten, zoals oude prenten aantonen.

In meerdere gilden had men betreffende dit alles wel degelijk kennis genomen van de aanbevelingen in hoger vermelde publicaties. O.m. het dateren (in de koperen ketel gegrift) van de trom, de raad om de siertouwen - om ze zuiver te kunnen houden - best met (afneembare) haken te bevestigen, en men is er tenslotte van overtuigd geraakt dat plastieken tromvellen niet bij een gildentrom horen! Identificatie (het aanbrengen van de gilden naam) van het instrument was door meerdere gilden behartigd.

(fg)

1. De brochure *Met trommen en trompetten* is gratis te bekomen bij het IVV, Zamenhoflaan 4/8, 2900 Schoten mits betaling van de verzendingskosten, 1,50 euro.
2. De brochure *Bij een vliegend vaandel een slaande trom* is te bekomen tegen 9 euro, eventueel te verhogen met 1,50 euro verzendingskosten. Besteladres: zie achteraan dit tijdschrift.

BIJ DE BEOORDELING VAN BLAZOENEN

In het verleden werd door de Hoge Gildenraad der Kempen - in het kader van het jaarlijkse gildenfeest - een tentoonstelling opgezet van gildenbezittingen: zilverwerk, vaandels, trommen, gildenregisters, beelden, enz. Niet zelden viel de beoordeling door deskundigen niet in goede aarde bij de betrokken gilden.

Het euvel was bovendien dat in het verleden vanwege de hogere gildenleiding nooit voorlichting was verstrekt over de aanmaak van de bedoelde gildenvoorwerpen. Met als gevolg dat in de meeste gilden voorwerpen tot stand kwamen naar inspiratie van een der leden.

Het is zeker een nuttig initiatief geweest van Frans Horsten, conservator van Hoogstraten en aangesloten bij de gilde van Meer, om in de voorbije jaren enkele studiedagen op touw te zetten waarop zilvermeden, trom- en vlaggenfabrikanten, beeldhouwers, enz. werden uitgenodigd om de gilden voor te lichten.

Dat er noodzaak was aan dergelijke initiatieven werd de voorbije jaren bewezen door de grote opkomst van belangstellenden. In 2001 stond het gildenzilver centraal, in 2002 kwamen de gildenregisters en ander geschreven archief aan bod. Tijdens de derde studiedag, in 2003 te Kalmthout, trokken de talrijke oude en nieuwe vaandels de aandacht. In 2005 werden de blazoenen onder de loop gelegd en oude en nieuwe trommen beoordeeld.

Ondergetekende stelde voor enkele jaren een brochure samen over het ontwerpen van blazoenen. Duidelijk hadden de daarin naar voor gebrachte raadgevingen reeds een gunstig gevolg. Alhoewel het aantal tentoongestelde blazoenen toch nog te beperkt is gebleven. Te weinig gilden kennen de historische waarde van een blazoene, het *visitekaartje* van de gilde dat bij elk optreden of in elke optocht vooraan staat. Heel wat waardevoller dan een eenvoudig plakkaat waarop de naam van de gilde en haar plaatsnaam vermeld staat.

De prehistorie van de blazoenen gaat eeuwen terug, tot bij de rederijderskamers, wat tevens het onderwerp was van verschillende klassieke schilders!

De deelnemende gilden ontvingen de beoordeling van hun blazoene, met heel wat tips en raadgevingen voor de gebeurlijke aanmaak van nieuwe blazoenen. Wie hierin geïnteresseerd is kan bij het IVV een lijst krijgen van deze aanmerkingen.

(fg)

Contact: Frans Geens, Zamenhoflaan 4/8, 2900 Schoten, tel./fax 03/658.74.67

VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

Rek. nr. 416-3079451-83

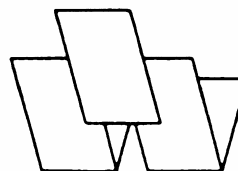
België

P.B.

2900 Schoten 1

8/4264

INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST

VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

VLAAMS
STREEKDRACHTEN
ARCHIEF

JAARGANG 30
NUMMER 3
SEPTEMBER 2005

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE VAN DE
VLAAMSE VOLKSCULTUUR

INHOUD

NU DE DAGEN BEGINNEN TE KORTEN ...	49
NOGMAALS, MAAR NU ...WALRAVERSYDE	52
VOLKSKUNSTOPLEIDING	53
EEN NA TE VOLGEN VOORBEELD	55
KREB(B)EL, KRIEBEL, BERENDANS, ZEVENSPRONG	56
WEVERSDANSEN	59
VRUCHTELOZE POGINGEN	60
VERBROEDERING VLAAMSE VENDELIERS 2005	63
IN DE HERFST... REEDS DENKEND AAN DE LENTE!	64
VERRIJKING VAN HET DANSPROGRAMMA	65
EEN ONDERSCHIEDING WAARD!	66
RECHTZETTING	67
WEER HEEFT EEN PIONIER ONS VERLATEN	68
VOLKSMUZIEK EN AUTEURSRECHTEN	68
IN MEMORIAM	69
BOEK BANISTIEK	70
GRAAG AANDACHT VOOR ROZENHOEDDANSEN	71
COLOFON	72

v.u. F. Geens, Zamenhoflaan 4/8, 2900 Schoten

mijn hand, Leve Sinte Pieter, Sinte Pieter mijne lieve vriend en Sinte Pieter was zat. Als figuurdansen werden opgenomen: Al wie daar niet over en kan, Het purperen lint, Rondinella, Rosa willen w' eens dansen, Rozendanslied, Rozenhoedkrans en Rozenkoningin. De dansen worden gedragen door zeer aangename, pittige muziek.

Zet eens enkele rozenhoeddansen op uw dansprogramma voor volgend seizoen! Het boek kost slechts 11,25 euro, eventueel te verhogen met verzendingskosten (binnenland 1,50 euro). Het besteladres vindt u achteraan in dit tijdschrift.

(fg)

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw.

Aan dit nummer 3 - september 2005 van jaargang 30 werkten mede: Frans Geens, Gert Laekeman, Erik Meersman, Renaat Van Overbeke.

Het abonnementsgeld bedraagt 7,50 euro (binnenland), over te schrijven op bankrekening 416-3079451-83 t.n.v. IVV, Zamenhoflaan 4/8 te 2900 Schoten, met vermelding van 'Volkskunst' en het adres van de abonnee.

Abonnees in Nederland betalen 8,50 euro, over te schrijven op ING-bankrekening 65-25.01.370 te Putte, op naam van F.H. Geens, Schoten, België.

Voor gratis proefnummers: Erik Meersman, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel./fax 03/475.12.05, e-post <erik.meersman@evonet.be>.

Alle uitgaven van het IVV kunnen besteld worden bij onze medewerkers Erik en Paula Meersman - Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven (Viersel), tel./fax 03/475.12.05, e-post <meersmanwouters@hotmail.com>.

EDITORIAAL

NU DE DAGEN BEGINNEN TE KORTEN DENKEN WE AL AAN DE TIJD TUSSEN LICHT EN DONKER

Tijdens de voorbije kerstperiode speelde volkskunstgroep Reintje Vos (Kemzeke) 'Het kindeke Jezus in het land van de twistkapellekes', een poppenspel naar het bijna gelijknamige boek van Felix Timmermans. Het werd een spel van harde en zachte waarden in het leven. Goed en kwaad ontmoetten elkaar rond de kribbe. Deze ervaring mochten spelers voor en achter de schermen delen met 350 enthousiaste aanwezigen.

Wie Felix Timmermans' boek *Het kindeke Jezus in Vlaanderen* leest, kan niet anders dan geboeid worden door de karakteristieke eenvoud en toch opzienbarende vindingrijkheid waarmee de schrijver het eeuwenoude gebeuren neerzette. We kennen het verhaal. Ieder jaar brengen we het terug tot leven. Hoe commercieel alles ook ingekleed is, hoe afgezaagd de cultuurvreemde muziek ook dit jaar weer zal klinken, toch zoeken we in dat alles iets essentieels. Het licht speelt een belangrijke rol in onze noordelijke contreien. Het joelfeest van onze verre voorouders kreeg gaandeweg een christelijke betekenis. Jezus werd het licht der wereld en iedereen zal het geweten hebben. Jezus of de kerstman, iedereen gaat op zoek naar iets om de ander blij te maken. Symboliek alom: cadeau's, muziek, liturgie of waarom geen poppenspel?

De idee rijpte na lectuur van bovenstaand boek. We deden een eerste test tijdens het kerstfeest van Reintje Vos in 1992. Het was de scène waarin een stem uit de hemel de herders oproept om zich naar de kribbe te begeven. Ze luisteren naar de naam Lowieke, Jodocus en Bult. Ze vinden het kind en zijn ouders. Hun gaven zijn even eenvoudig als oprecht: een lammeke, een pak boter, brood, kaas en een kruid jenever. We voelden het: hier zat meer in dan één scène. In februari 1994 kwam de volledige tekst tot stand; sommige passages werden bij kaarslicht geschreven tijdens een leeropdracht in Butare (Rwanda). Even dramatisch als de kindermoord volgde in april van dat jaar de vreselijke genocide. Mensen leren blijkbaar niet uit de geschiedenis.

De eerste reeks vertoningen konden op bijval rekenen van het publiek. Daarna gingen de stangpoppen voor 10 jaar de kast in. Toch bleef er iets hangen. Een pop, hoe klein ook, heeft een enorm vertolkingsvermogen. Ze kan mensen raken zonder ze te beledigen. Ze treft de zwakke plekken en zet aan tot bezinning zonder opstandigheid. Alles begint met het boetsen van de kop. Uitpuilende ogen en een scheve neus voor Donaat Kops, de trawant van Herodes, een geaccentueerde kin voor Bult de herder, een listige mond voor Lewie de sjacheraar, schaars haar en een bleek gezicht voor Jozef, lang zwart sluiקהaar en een koppel flinke oorbellen voor Salomé de verleidende herbergiersdochter. Zoveel mogelijkheden om van bij de eerste aanblik het publiek te laten weten wat de bedoeling is. Het lijf bestaat uit houten blokjes, liefst met kleine leren riempjes aan elkaar geniet. Dan komen de kleren. Goudlint en kronen voor de koningen, haveloze lompen voor de herders, een lichtblauwe kapmantel voor Maria, een groen uniform voor de soldaten van de keizer, veel zichtbaar ondergoed voor Salomé en een complete werkkledij van Reintje Vos voor Peer, de antipode van Lewie.

Decors zorgen voor dieptezicht. Bij het opstellen van de belichting is het vermijden van schaduwen (bedienende handen!) een grote zorg. Een brandend houtvuur, weerlicht en bliksem, spots op de twistkapellekes, echo van de engelenstem en muzikale omlijsting vragen een deskundige technische begeleiding. Op een avond tijd bouwt de ploeg een podium met daarop een poppenkast. Het enthousiasme maakt veel mogelijk.

Zo stonden we in het najaar van 2004 weer klaar om de onderneming te wagen. De ploeg telde al snel 35 Reintje Vossers, elkeen vast besloten om de zaak te doen slagen. Een strak repetitieschema, de nodige plaatsvervangers of *stand-ins* op zijn Vlaams.

Stemtests, toewijzen van de rollen, iedere pop een bedienaar geven en maar oefenen. Al heel snel was er een knappe harmonie van bewegende poppen en vertolkende stemmen. Bleef het probleem van de propaganda. We moesten het initiatief kenbaar maken, maar niet te enthousiast: we hebben hooguit 120 plaatsen per voorstelling en slechts drie avonden om ons ding te doen. Voorinschrijven dus. Op een minimum van tijd zijn de avonden volgeboekt.

3. Vlaggentermen
4. Heraldische gegevens
5. De moeilijke keuze
6. Banistiek op een gildenvlag
7. Banistiek op zwaai-vlaggen in het gildenwezen
8. Banistiek op vlaggen in de volkskunstbeweging
9. Het maken van een vlag
10. Onderhoud, bewaring, conservering en restauratie
11. Vlaggenprotocol en -gebruiken
12. Vendelgebruiken

De prijs is 12,00 euro, eventueel te vermeerderen met verzendingskosten (binnenland 2,50 euro, buitenland 4,50 euro).

(em)

GRAAG AANDACHT VOOR ROZENHOEDDANSEN

Voor enkele jaren werd door het Vlaams Dansarchief het merkwaardige boek *Rozenhoeddansen* uitgegeven. Merkwaardig wegens de interessante inhoud.

Het eerste deel van het boek bevat een binnen- en buitenlandse inbedding die F. Geens voor zijn rekening heeft genomen. Dit danstype werd vroeger in onze contreien beoefend, ofwel om en over een op de grond gelegde en met bloemen versierde hoed, ofwel met een bloemenhoed op het hoofd, of nog onder een omhoog gehangen feestelijk getooide hoed. Het gebruik hield verband met de vroeger algemeen verspreide Sint-Pieter- en Sint-Paulusviering op 29 juni.

In het tweede deel zijn voor de verschillende wijzen van beoefening specifieke rozenhoeddansen bijgevoegd. Vooreerst een viertal pittige kinderdansen: *'k Heb een ring al aan*

We beamen samen met kleindochter Lies: ... *oma is dood gewoon gaan hemelen* ...
Goede mensen zoals Gilberte sterven nooit.

Langs deze weg betuigt het IVV zijn christelijke deelneming. We wensen Sus en de gehele familie veel moed in de tijd die komt. Mocht de weldoende nabijheid van fijngevoelige mensen hun sterken.

(gl)

BOEK BANISTIEK - in herdruk -

Het boek *Banistiek* is ongetwijfeld een der publicaties van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst die de jongste jaren het meeste succes mocht kennen. Vooral in Nederland, inzonderheid het gildenwezen in Noord-Brabant. Met nog maar één exemplaar van de tweede druk in voorraad is het dus noodzakelijk geworden dit boek opnieuw in herdruk te geven, want we zijn ervan overtuigd dat, zowel in Vlaanderen als in Nederland, er nog heel wat belangstellenden zijn.

Noodgedwongen zal de nieuwe herdruk slechts op een beperkt aantal kunnen gebeuren. Wie belangstelling heeft kan beste onverwijld een exemplaar bestellen bij het IVV. Het besteladres vindt u achteraan in dit tijdschrift.

Ter herinnering: *Banistiek* is een uitgave van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw - Schoten. Het is een studie van F.H. Geens, rijkelijk geadviseerd door de historici E. Van Autenboer, W.A. Van Ham, H. Vannoppen en E. Warlop. Het boekformaat is 21 x 30 cm, bevat 82 bladzijden en de omslag in vierkleurendruk is een ontwerp van graficus Frank-Ivo Van Damme. Hoofdstukken zijn gewijd aan:

1. Geschiedenis en ontwikkeling van de vlaggen
2. Vlaggentypen

De generale repetitie verloopt niet vlekkeloos. We weten dat het de volgende avond menens is. Concentratie voor het aftellen. Stipt om 20u hoort het stampvolle Vossenhol *Nedrig stille timmerman* weerklinken als intro. De pastoor komt op bezoek bij een wanhopige Jozef. De eerste scène eindigt met het visioen van de doorbrave schrijnwerker. Ondertussen heeft het publiek kennis gemaakt met de twee opponenten: enerzijds Peer, een man van 12 stielen en 13 ongelukken maar met een peperkoeken hart; anderzijds Lewie een gewiekste opportunist, meeheulend met Herodes, vol belangstelling voor alles wat met geld en macht te maken heeft. De rest van het verhaal kunnen we voorspellen. Lewie speelt niet toevallig de eigenaar van de herberg waar Maria en Jozef geen plaats vinden. Maar geen nood, hij heeft nog wel ergens een stal die hij wil verhuren (20 euro voor een nacht). We komen terecht bij de herders in de besneeuwde meersen. De ruwe Bult, de vondeling Lowieke en de blinde Jodocus zijn bevoorrechte getuigen van het mysterie der eenvoud. De ontwapenende aanblik van een kwetsbare boreling doet zelfs de ruwe Bult verweken. De blinde Jodocus krijgt een visioen: ... *ik heb het kindeke gezien, en 't is zo schoon* ... Maria spreekt zalvende woorden voor de herders als verworpenen der aarde. Verontrusting bij Herodes na het bezoek van de koningen. Zij maken zich kenbaar in de herberg van Lewie: ... *wij komen van Oosten, wij komen van ver, a la berline postiljon* ... Dank zij een tussenkomst van Peer keren zij langs een andere weg terug, zonder Herodes te ontmoeten. Donaat Kops en Lewie helpen bij de kindermoord. Ze zijn zichtbaar opgelucht na het ombrengen van alle kinderen in Bethlehem. Het drama lijkt volledig te worden wanneer Lewie op de vluchtende Maria en Jozef botst. Maar uiteindelijk zorgt een goddelijke tussenkomst voor redding en verzoening tussen Lewie en Peer. Beide opponenten leven verder in de twistkapellekes, twee aan Maria opgedragen bouwwerkjes op de scheidingslijn tussen Kemzeke en St-Gillis-Waas. Het stuk sluit met een pleidooi van de pastoor om egoïsme en geldzucht te bestrijden met geduld, dienstbaarheid en liefde.

Het poppenspel is nog geen dag oud of een tsunami verwoest exotische kusten van Azië met meer dan 200.000 slachtoffers. Reintje Vos beslist om de opbrengst van het poppenspel integraal weg te schenken. Publiek, spelers en organisatoren genieten avond na avond van de vertoningen. Nieuwjaar komt in zicht en niet zonder enig heimwee geven we poppen en attributen een veilige plaats op de zolder van het Vossenhol.

De formule is zeker niet uitgeput. Poppen zullen klein en groot blijven boeien. Poppenspel verdient een plaats als *Vlaams Cultureel Erfgoed*. Een warm en oprecht dank-je-wel aan wie ons poppenspel mee gestalte gaf. We laten weten wanneer de poppetjes weer aan het dansen gaan.

Gert Laekeman

VOLKSKUNDE - VOLKSKUNST

NOGMAALS, MAAR NU ... WALRAVERSYDE

In twee vorige nummers van Volkskunst werd aandacht geschonken aan de opgravingen die de vorige jaren werden verricht in onze kuststreek. Daarbij werden heel wat sporen gevonden van een oude vissersnederzetting. Onder de titel *Walraversijde 1465* schreef Dr. Charles Kightly een interessant boek over het resultaat van het opzoekings- en studiewerk ter plaatse. Te goeder trouw hebben we de naam Walraversijde overgenomen.

Door **Roger Jansoone** (Eernegem) werden we echter gewezen op een niet onbelangrijk detail. Het zou terzake immers gaan over **Walraversyde**. Een *yde* was in het Saksisch, de taal der kustbewoners in de vroege middeleeuwen, een *inham* of *baai*.

De Vlaamse kust was toen niet zoals nu rechtlijnig, doch zeer grillig van vorm, met tal van inhammen die meestal de monding waren van een kreek voor de afwatering van het hinterland. Een dergelijke inham was dan ook de ideale plaats voor het ontstaan van een vissersnederzetting, zoals Lombardsyde, Koksyde en Walraversyde.

In de 19e eeuw kwamen de taalpuristen ten tonele, zonder veel etymologische kennis, maar kennelijk wel beziel met het uitbannen van al wat maar enigszins West-Vlaams kon klinken. Bijgevolg werd *-yde* dan *-ijde*.

Het vissersdorp Walraversyde, waar de Walravers hebben gewoond, lag in de monding van de Raverskreek, met enerzijds Raversyde en anderzijds Walraversyde.

Dank om de aanbrengr!

(fg)

uitvoering van volksmuziek wat de betaling van auteursrechten aan SABAM betreft. De aankondiging van een volksdansbal in de krant volstaat om een SABAM-inspecteur over de vloer te krijgen die dan soms aanzienlijke bedragen komt opvorderen.

Het dient duidelijk gesteld dat volksmuziek behoort tot het publieke domein zodat er geen auteursrechten op kunnen geëist worden. Die rechten kunnen slechts gevraagd worden als het om bewerkingen gaat van bepaalde muziekstukken. In die zin dat dan slechts rechten worden opgevorderd als de bewerker aangesloten is bij SABAM.

Krijgt u voor een of ander feest, opgeluisterd met volksmuziek, door SABAM een aangifteformulier toegezonden, dan dient u voor de geprogrammeerde volksmelodieën slechts te vermelden: *volksmuziek*.

(fg)

UIT DE IVV-KEUKEN

IN MEMORIAM

Op zaterdag 20 augustus jl. overleed onverwacht **Gilberte Vanlishout**, echtgenote van Frans 'Sus' Geens.

Gilberte was een toegewijde gastvrouw tijdens tal van vergaderingen ten huize van Sus. Ook toen ze wat moeilijker te been was bleef ze bescheiden terzijde luisteren, steeds klaar om ons te vergasten op iets heerlijks. We vergeten haar levendige ogen niet. Haar zorgzaamheid voor Sus, de kinderen en kleinkinderen. Gilberte bleef ontvankelijk voor wat rondom haar gebeurde, ook al kostte het haar soms moeite de jongste jaren.

SPROKKELINGEN

WEER HEEFT EEN PIONIER ONS VERLATEN ...

Op 81-jarige leeftijd overleed in juli dit jaar **Gust Dierickx**, onze vriend uit Dendermonde. Iemand die in zijn regio zowat de centrale figuur is geweest in verband met alles wat met volkscultuur te maken had.

Als onderwijzer was hij ten eerste begaan met de vrijetijdsbesteding van de jongeren. Wat hem inspireerde om decennia geleden van start te gaan met de volkskunstgroep *Reynout*. Een groep die in binnen- en buitenland onze Vlaamse volkscultuur steeds op waardige wijze ten toon heeft gespreid met dansers, vendeliërs en tamboers. Gust was een ijverige bezieler van poppenspel en demonstreerde het met zijn Derdermonds *Marionettentheater Kalleke Step*.

Hopelijk lukt de groep er in om de verdienstelijke en veelvuldige taken van vader Gust over te nemen, met dezelfde gedrevenheid en in de geest van zijn stichter.

Namens het Instituut voor Vlaamse Volkskunst en zijn medewerkers bieden wij aan zijn echtgenote, kinderen, kleinkinderen en familie onze innige deelneming aan.

(fg)

VOLKSMUZIEK EN AUTEURSRECHTEN

Haast een halve eeuw geleden zijn pioniers als Hubert Boone, Herman Dewit en Wim Bosmans - en na hen nog heel wat verdienstelijke personen - begonnen om in heel het Vlaamse land volksmuziek op te tekenen. Ze werden voorafgegaan door anderen als Theophiel Peeters, Trappeniers, Ghesquire.

In de volkskunstgroepen en muziekensembles bestaat er misverstand over de

VOLKSKUNSTOPLEIDING

Van de hand van **Ludwig van Mechelen** (1) verscheen onlangs een opmerkelijke bijdrage in verband met volkskunstopleiding, dit onder de titel *Vlaanderen-Rusland 0-10*. We laten u enkele passages uit zijn artikel meelesen.

Stel u voor dat er op onze universiteiten een faculteit Volkskunst zou bestaan. Waar professoren aan hun studenten leren hoe te dansen, met betekenis en achtergrond der dansen. Professoren die hun studenten bijbrengen hoe de volksliederen te zingen en hoe te musiceren met klapperende lepels, met rommelpot en zomeer. Ziet u hier al een professor klederdrachtenkunde doceren? Er is amper in muziekscholen aandacht voor de doedelzak ...

In Vlaanderen is het totaal onmogelijk geworden ... om via een scholingskanaal (scholen, hogescholen, universiteiten, conservatoria, ...) in aanraking te komen met onze volkskunst, nu nog slechts stilaan verdwijnende folklore.

Folklore, overgeleverde maar niet meer levend beleefde volkskunst en volkstradities, soms nog op een festival te aanschouwen zoals we in een museum naar voorwerpen uit een doodverklaard verleden staan te kijken. Vlaanderen heeft zich afgekeerd van zijn eigenheid ...

Een schril contrast hiertegenover is de professionele scholing aan universiteiten in Rusland waar studenten zelfs doctoraten kunnen behalen in de volkskunst in al haar vormen ... Met talrijke volkskunstgroepen, van grote ensembles dansers, muzikanten en zangers, tot kleine trio's, wordt de volkskunst levend en actueel gehouden. Soms zien we ze bij ons optreden als straatmuzikanten ... jongelui die de hogeschool achter de rug hebben en zowel volksmuziek als klassieke stukken bewerken voor hun typische instrumenten, voornamelijk de balalaika en de bayan (een veredelde vorm in Rusland van wat wij de harmonica noemen).

Schitterend! Ze vielen echter bijna achterover als ze hoorden dat wij het hier allemaal moeten levend houden in verenigingen en groepjes in onze vrije tijd ... dat in geen enkele school nog de meest eenvoudige instrumenten aangeleerd worden maar de kleintjes wel djembé, een Afrikaanse trom, leren beslaan...

(1) Bron: 't Pallieterke, jg. 60, nr 34, p. 12.

Is het zo erg?

Bovenstaande tekst bevat alleszins een aantal opmerkelijke feiten. Hij mag evenwel niet de indruk wekken dat we in het Vlaamse land terzake op een heel laag toerental draaien. Zoals vaak ligt de waarheid in het midden. Daarom vinden we het nuttig om er tegenover een tekst te stellen van **Jean-Pierre Van Hees**, gepubliceerd in het septembernummer van *Canard folk*. Van Hees heeft sinds 1989 heel wat inspanningen gedaan om traditionele muziek ingang te doen vinden in het officieel onderwijs in ons land.

Het zijn Rosita en Herman Dewit geweest die met de inspecteurs Dirk Rombaut (muziek) en Francis Verdoodt (woord) bij het betrokken ministerie het opnemen van volksmuziek en traditionele instrumenten in de muziekkacademiën in Vlaanderen in de hand hebben gewerkt.

Een eerste afdeling ging van start in september 1989 in de muziekkademie van Gooik, bekend om de vele initiatieven die voorheen reeds genomen werden in verband met volksmuziek: de Sint-Maartensgilde, het Zomerfestival, de Pinksterreunie, de zomerstages, en muziekmoezaïek (fusie van de Volksmuziekgilde en de Jazzfederatie). Aanvankelijk waren de gegeven cursussen bedoeld voor jongeren en volwassenen, stonden daarna ook open voor kinderen. De eerste disciplines hadden betrekking op de diatonische harmonica (Wilfried Moonen), het spinet (Guido Piccard), de doedelzak (J.P. Van Hees), de aanmaak van volksinstrumenten (H. Dewit) en muzikale vorming (Kim Delcour). De draailier werd er later aan toegevoegd (Bert Detaye) en na twee jaar verving Jan Delcour Guido Piccard.

Een tweede afdeling werd daarna opgericht in leperen, sectie Dranouter. Hier kwam mettertijd zelfs een befaamd groot festival tot stand, evenals een folkcenter, de folkclub Halve Maan. De laatste jaren werden ook nog afdelingen opgericht in Bornem, Schoten en Sint-Niklaas.

De volledige studiecycclus van 9 jaar is toegankelijk voor kinderen vanaf 8 jaar, en voor volwassenen. Hij wordt opgedeeld in drie graden (lager, midden en hoger).

De doedelzak in de hogere graad.

In oktober 2000 werd aan het Lemmensinstituut, het conservatorium verbonden aan de Universiteit van Leuven, een cursus voor doedelzak en barok-musette verzorgd door J.P. Van Hees. Ons land komt dus de eer toe de eerste te zijn die de opleiding voor bedoelde instrumenten op universitair niveau heeft kunnen brengen. Na een

activiteiten opgezet: folkloredagen, dansdemonstraties, streekgerechten en curiosa op de boerderij, promoten van tentoonstellingen (o.m. over klederdrachten), onderricht over volksinstrumenten, enz.

Het is haast niet te geloven dat het bestuur van genoemde stichting bestaat uit twee personen: **Marion Seeman** en **Max van Hofweegen**. Ongewild, want het aantal oproepen tot bestuursuitbreiding is ontelbaar. De werkbelasting voor genoemde personen is wel erg groot en versterking is dringend geboden. Alleen al het bijhouden van het kledijarchief vergt veel inzet. Elke Nederlandse groep kan bij de stichting terecht als men informatie wenst omtrent streekkledij. Het behartigen van het imago van de Nederlandse dans - ook bij ons een zorgenkind - is wel erg belangrijk. Wat graag wil men ook personen vinden met nieuwe ideeën om de gestelde doelstellingen te bereiken.

Zeg nu zelf: is dergelijke inzet geen onderscheiding waard? Niet alleen een lintje of medaille, maar - niet minder belangrijk - blijken van waardering in eigen land en, waarom niet vanuit Vlaanderen. Neem eens contact op met de Stichting Platform Nederlandse Folklore, Margrietlaan 3, 5591 GG Heeze; Marion Seeman, tel. 0031-020/637.30.24, en Max van Hofweegen, tel. 0031-040/226.33.34, e-post <hofweegen@hotmail.com>.

(fg)

RECHTZETTING

In het maart-nummer van Volkskunst, onder de titel *Bibliografie – Discografie*, schreven we over de catalogus *Geregistreerd en gebundeld* uitgegeven door de *Stichting Toverbal*. Ten onrechte werden in dit artikel enkele fouten geschreven:

- de juiste schrijfwijze van naam van de samensteller van het boekje is Cees Tempel, en niet Tempels
- hij is geen *directeur* van de Stichting Toverbal maar *voorzitter* van het bestuur; binnen de stichting zijn er geen betaalde functies.

Dhr. Tempel liet ons ook weten dat, sinds de bundel gepubliceerd werd in 1995, er inderdaad vele nieuwe uitgaven zijn verschenen, die vrijwel altijd door hem gerecenseerd werden in het blad *Volksdans* van het *Landelijke Centrum voor Amateurdans*. De belangstelling voor een bijgewerkte versie van het boekje *Geregistreerd en gebundeld* is nog niet van dien aard om een nieuwe versie uit te brengen.

Er staat de dansende gilden nog heel wat interessant dansmateriaal ter beschikking. En dan hebben we het nog niet gehad over de tientallen nieuwe danscreaties waarvan vele bijzonder waardevol zijn en gedragen worden door zeer melodieuze traditionele volksmuziek.

Wie terzake belangstelling heeft kan zich best enkele nieuwe publicaties aanschaffen. Een catalogus van de IVV-publicaties is verkrijgbaar op het besteladres vermeld achteraan in dit tijdschrift of op het IVV-secretariaat, Zamenhoflaan 4/8 te 2900 Schoten, tel./fax. 03/658.74.67.

(fg)

UIT NEDERLAND

EEN ONDERSCHIEDING WAARD!

Volkskunstbeoefening - of er u bijzonder voor inspannen of leiding geven - is geen lonende bezigheid, tenzij men er zijn beroep van kan maken. In vele landen, en in grote mate ook in Vlaanderen, wordt het echter als liefhebberij beschouwd. Buitenstaanders begrijpen niet dat, wil men de volkskunst in stand houden, het enorme inspanningen vergt om de beoefening ervan te promoten, te ijveren voor een meerwaarde en er jong en oud voor sensibiliseren. Meer nog dan dat: een ruime dosis idealisme, een bezetenheid als het ware en heel veel geduld.

De overheid is vaak al te graag bereid om lintjes door te knippen, de meest onzinnige initiatieven en gewrochten te bewieroken en met toelagen te overladen. Een dergelijke houding ten overstaan van onze volkscultuur heeft niet zelden hoofdzakelijk *kiesbelang*.

Dit alles ging ons door het hoofd bij de lezing van de zoveelste oproep, verschenen in het tijdschrift *Stichting Platform Nederlandse Folklore*. Een initiatief dat reeds vele decennia als doelstelling heeft het imago van de Nederlandse folklore te verbeteren, vooral op het gebied van dans en dansmuziek, niet het minst de verbetering van de kennis van streekdrachten in eigen land. Daartoe worden regelmatig allerlei

opleiding van 5 jaar bekomen de studenten een diploma type master Europeen. De eerste laureaat was Bart van Troyen, een jaartje later promoveerde Birgit Bornauw.

Voor volgend studiejaar (2005-2006) zijn al 6 studenten ingeschreven. De cursussen bevatten alle beroepsluiken: notenleer, harmonie, muziekanalyse, muziekgeschiedenis, muziekpedagogie, studie van de West-Europese volksmuziek en studie van oude muziek.

Drie jaar lang behartigde het Lemmensinstituut ook het graduaat Traditionele volksmuziek. Dit kon niet worden voortgezet wegens gebrek aan belangstellenden. Onderricht werd er verstrekt door Piet Stryckers (muziekanalyse), Gilbert Huybens (volksmuziek), Hubert Boone (geschiedenis), J.P. Van Hees (instrumentale ensembles en coördinatie), Wim Bosmans (geschiedenis), Lou Flagel (contradans) en Herman Dewit (instrumentenbouw).

* * *

Voorzeker zijn er heel wat landen waar de opleiding voor volksmuziek heel ver is uitgebouwd. Het is echter zinloos hiermede vergelijkingen te maken. Vooreerst omdat ons elders de toestand niet bekend is. Tevens - en heel belangrijk - omdat de overheidsmiddelen niet te vergelijken zijn. Niet het minst omdat in heel wat landen de traditionele muziek al eeuwen lang met veel zorg bewaard is gebleven en steeds beoefenaars vond, terwijl bij ons heel veel weer moest opgedolven worden! Onze waardering voor hen die dat pionierswerk hebben verricht kan niet groot genoeg zijn en verdient de volle aandacht van volkskunstgroepen en gilden

(fg)

EEN NA TE VOLGEN VOORBEELD - Of kan dit niet bij ons? -

Toevallig brachten we, met een viertal mensen die volkskunde en volkskunst genegen zijn, enkele dagen door in de omgeving van het stadje Schlitz aan de vroegere grens met de DDR. Dat daar een *Heimat- und Trachtenfest*-weekend plaats vond, was meegenomen. Voor de voorstellingen waren geen kaarten meer te verkrijgen, maar de *Trachtenfestzug* was reeds de moeite van de bijkomende verplaatsing waard.

De optocht duurde ongeveer twee uur en bestond uit 83 groepen of wagens. De stoet werd opgeluisterd door 19 muziekverenigingen, terwijl evenveel folkloristische dansgroepen meeliepen. Acht ervan waren van uitheemse origine, steeds van een eiland afkomstig. Zo bijvoorbeeld een dansgroep uit Noord-Friesland (D) die uitsluitend vrouwen als leden heeft, de mannen zijn (waren) meestal op zee. De 11 andere kwamen uit de omgeving, uit de landstreek van de Rhön.

Dat deze feestoptocht door het volk van het stadje en zijn deelgemeenten gedragen wordt, werd aangetoond door de vele deelnemers. Zeer bijzonder was dat in de ganse optocht 35 wagens reden waarvan slechts één mechanisch aangedreven werd, een herinnering aan de spoorlijn die er ooit lag en de treinen die er op reden. Alle andere historische of recentere wagens werden getrokken door paarden in twee-, vier- of zelfs zesspannen, wat door de hellende wegen geen luxe was. Eén wagen werd zelfs in beweging gebracht door een tweespan koeien. Deze wagens beeldten het leven van onze voorouders uit, evenals de textielnijverheid waarvoor het stadje bekend was.

Pittig detail: nog dezelfde avond bracht de televisie een relaas van deze feesten in een uitzending van meer dan een uur! Zou dat bij ons ook kunnen ...?

Het wordt wachten tot 2007 op de volgende uitgave van deze feesten ... en wij hopen er terug te kunnen zijn.

(rvo)

VOLKSDANS

KREB(B)EL (1), KRIEBEL, BERENDANS (2), ZEVENSPRONG (3)

In 1908 noteerde **Theophiel Peeters** (4), in Hulshout bij een oude speelman, twee muzikale zinnen van een *Krebel*dans, en gaf daarbij enige uitleg over de uitvoering van deze dans.

Dit zijn maar enkele voorbeelden van het beschikbare gamma. Een meer gedetailleerde en geactualiseerde prijsopgave wordt u graag medegedeeld door Weverij Priem bvba, Dentergemstraat 94, 8780 Oostrozebeke, tel. 056/66.61.24 en fax 056/66.32.02.

Maak de meisjes mooi !

(fg)

GILDENWEZEN

VERRIJKING VAN HET DANSPROGRAMMA

Het siert de Kempense gilden dat ze, in de geest van wijlen volkskundige Louis Doms (Hoogstraten), zoveel aandacht blijven schenken aan de traditionele dansen. Dansen die niet alleen in de Kempen konden worden opgetekend maar evenzeer vanuit het gildenwezen in Vlaams Brabant.

Wie de jaarlijkse gildenfeesten bijwoont zal het wel met ons eens zijn dat een uitbreiding en verrijking van het dansrepertoire van onze Kempense gilden zich opdringt. Het kan niet alleen nieuwe impulsen geven aan de danslustige gildenzusters en -broeders, maar het kan ook aan de belangstellende toeschouwer eens wat anders laten zien.

Ten onrechte meent men in het gildenwezen dat het repertoire van traditionele dansen zich beperkt tot de Kempen, en is men onwetend dat ook elders in Vlaanderen merkwaardige danstradities hebben bestaan. Binnen het Vlaams Dansarchief wordt reeds jaren opzoekings- en studiewerk verricht naar o.m. zwaard- en stokkendansen (waarvan de oude optekeningen stammen uit het Brugge der 14^e eeuw), naar eierdansen en bezemdansen (waaraan onze schilder Breughel aandacht heeft gewijd). Met de dansen uit de Kempen en Brabant, die het laatste decennium konden worden opgetekend, kunnen vermoedelijk nog een tweetal boeken worden samengesteld!

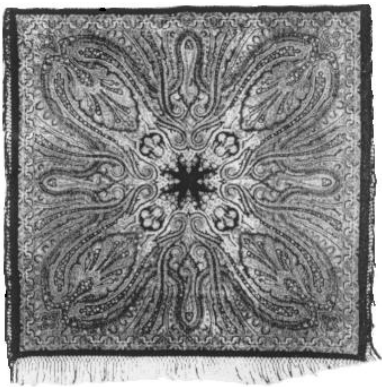
(fds)

STREEKDRACHTEN

IN DE HERFST... REEDS DENKEND AAN DE LENTE!

Is het laatste optreden van de kalender verdwenen, kledij en alaaam weggeborgen, alles eens uitgepraat en uit een en ander de nodige lessen getrokken ... dan is het ogenblik daar om te gaan bezinnen over het volgende seizoen. Bezinnen onder meer over twee bijzondere elementen: wat nemen we voor volgend seizoen op het dansprogramma en hoe presenteren we het?

Wat dansrepertoire en kledij betreffen is het steeds mogelijk te verbeteren! Het huidige repertoire van onze Vlaamse dansen is de laatste jaren wel bijzonder aangegroeid. Een grote keuze aan danstypes en meerdere thema's kunnen aan bod komen. Het hoeft geen betoog dat verzorgd gebrachte dansen in een erbij passende kledij heel wat meerwaarde hebben. Soms te bereiken met eenvoudige - geen a priori dure - kledij-onderdelen.

Op ons bureel hangt een borduurwerk met dansparen uit acht landen. Bij elk van hen dragen vooral sjaals bij tot de kleurenpracht van de streekkledij.

Wat onze kledij betreft, zijn onder meer de befaamde **kashmirsjaals** prachtig. Zij worden reeds generaties lang gedragen. Het vooroordeel bestaat dat deze sjaals erg duur zijn, maar ze liggen in het financiële bereik van elke groep, oordeel zelf:

Afmetingen sjaal

45 x 45 cm
90 x 90 cm
115 x 115 cm

Prijs

ca 3 euro
ca 11 euro
ca 22 euro

Mannen en vrouwen dansen tegenover elkaar, afzonderlijk in de handen kletsend, met het accent op de hierna volgende melodie.

Daarna zitten ze op beide knieën tegenover elkaar en buigen voor elkaar. Terwijl de trom drie slagen geeft, staan allen op om hetzelfde te herhalen in de tegenovergestelde richting, om daarna weer op te staan en hetzelfde te doen als de eerste maal, maar dan leggen ze de beide handen op elkaanders schouders. Ze staan tenslotte weer op om een rondedans uit te voeren op de volgende melodie, steeds mannen en vrouwen afzonderlijk.

Ik tekende deze Krebeldans op te Hulshout ten jare 1908 van een ouden speelman. In de Kempen werden nog wel andere krebeldansen uitgevoerd doch op nieuwe melodieën.

De hierboven vermelde dansbeschrijving is toch wel erg summier, zelfs onduidelijk. Op basis van deze gegevens tot een aanvaardbare reconstructie komen, leek weinig haalbaar. Zoals bij vele andere door Peeters genoteerde dansen blijkt duidelijk dat het hem in de eerste plaats om de melodie ging, en dat hij betreffende de dansuitvoeringen maar weinig deskundigheid bezat. Uit onderzoek van zijn handschriften door Hubert Boone is gebleken dat - wellicht bij het overschrijven - door Peeters in de B-muziek maat 7 vergeten werd.

Of het hier al dan niet om een *rondedans* gaat is ook niet duidelijk. Peeters laat het dansgebeuren alleszins besluiten door een rondedans. De drie slagen die hij tussen A- en B-muziek aanbrengt, zijn voorzeker bedoeld om de dansers gelegenheid te geven eerst te knielen en daarna weer op te staan.

Als we deze Hulshoutse Kreb(b)eldans hier willen vermelden is het omdat hij ongetwijfeld nauwe verwantschap vertoont met de zogenaamde *Berendans*, een ludieke dans die reeds decennia in de Vlaamse volksdanswereld bekend is. Verwantschap zowel wat de muziek als de dansuitvoering betreft. Waar in de Hulshoutse Krebbeldans de rondedans volgt op het handgeklap en andere speelse bewegingen, wordt de Berendans evenwel ingezet met een rondedans op de hierboven vermelde B-muziek.

Vanwaar is de Berendans echter afkomstig? Heeft hij een historisch verleden of is deze dans binnen een dansgroep spontaan tot stand gekomen, misschien geïnspireerd door de alom gekende *Zevensprong*? Het enige spoor dat we tot op heden konden vinden omtrent een Berendans is in de Sint-Sebastiaansgilde van Humelgem. In een bijdrage over deze gilde schreef L. Goovaerts (5) in 1966 dat in hun dansgroep heel wat traditionele dansen bekend zijn (waren?). Hij vermeldt een *Kletsksdans*, *Bonjour*, *Kolom* (die 45' duurde!), een *Kadril met vier figuren* (een plaatselijke kadril?), een *Streep* en een *Ländler* (met 8 dansers) en ook het gebruik van het *eistampen* door de gildenzusters.

De vraag die ons bezighoudt is of de gilde van Humelgem al dan niet een eigen danstraditie met een eigen repertoire heeft gekend, ofwel - geïnspireerd door volksdansgroep(en) uit de regio - ooit tot het dansen werd aangezet. De gilde is reeds jaren niet meer actief bezig met het dansen.

(fg)

- (1) De woorden *krebel* of *krebbel* konden in geen enkele woordenboek gevonden worden. Enkele auteurs, nochtans vertrouwd met het Kempense dialect, vonden er evenmin een verklaring voor. Het vermoeden is groot dat het woord werd afgeleid van *kriebel*, dat in Van Dale's Nederlands Handwoordenboek (uitgave 1982, p. 507) wordt verklaard als *het gevoel van een reeks snel opeenvolgende indrukken op de tastzin*. Wellicht verwijst *krebel* dan naar de snel opeenvolgende bewegingen in de dans. Navraag in Hulshout bleef zonder resultaat.
- (2) Of de *Berendans* iets te maken heeft met het ronddansen van een getemde beer tijdens kermissen is wel erg twijfelachtig. De verwantschap is voorzeker groter met de uitdrukking *de beer uithangen*, in de betekenis van *wispelturig* zijn. Een verwijzing naar de bedoelde dansbewegingen?
- (3) De *Zevensprong* is een over geheel West-Europa erg verspreide speldans. Het Vlaams Dansarchief publiceerde reeds de versie van deze dans uit Westerlo (*Dansen uit Westerlo* - 1977). In deze uitvoering worden telkens na een rondedans achtereenvolgens volgende figuren gemaakt: linkervoet voorwaarts, rechervoet voorwaarts, knielen op linkerhand, knielen op rechterhand, steunen op linkerhand, steunen op rechterhand, een buiteling maken.
- (4) PEETERS, Th., *Oudkempische liederen en dansen*, Ministerie van Openbaar Onderwijs, deel IV, 1952, p. 41.
- (5) GOOVAERTS, L., *De Sint-Sebastiaansgilde van Humelgem*, in: De Dorpsklok, uitgegeven door de plaatselijke heemkundige kring, januari 1966, pp. 1-6.

VENDELEN

VERBROEDERING VLAAMSE VENDELIERS 2005

Vermoedelijk gaat op een zondag in november e.k., als naar gewoonte, de *jaarlijkse* Verbroedering voor Vlaamse Vendeliers door in de Veilinghallen te Hoogstraten, van 9u30 tot ca 16u00. De juiste datum is echter nog niet gekend.

Geïnteresseerde vendeliers nemen daarom in de loop van oktober even contact op met Frans De Schutter (Amelbergastraat 90, 2240 Zandhoven, tel 03/484.57.41, e-mail deschutterverryckt@skynet.be).

Op het programma staan 3 sessies van een halve dag:

- Vendelsessie 1: uit bundel *Vendel Nu 6*, herhalen van de 2 reeksen die vorig jaar aangeleerd werden:
 - *Ter Aerde*, een duo-reeks op trombegeleiding van Peter en Tom Aerden (Die Landouwe);
 - *Trippel*, een muziekreeks gecreëerd door Stef Haesen (Tijl Uylenspiegel).
- Vendelsessie 2: eveneens uit *Vendel Nu 6*, de *Mengelslag* (De Stokkeslagers); tamboers, breng uw trommel mee, want ook het bijhorende trommelspel zal aangeleerd worden.
- Vendelsessie 3: herhalen van 2 vendelspelen uit oudere bundels van de reeks *Vendel Nu*; maak uw wensen vóór 15 oktober kenbaar aan hoger genoemde coördinator van de Verbroedering.

Er wordt ook voorzien in vendelinitiatie voor beginners vanaf 12 jaar, indien voldoende belangstelling.

Zoals steeds is er gelegenheid om nieuwe vendelcreaties te demonstreren en te laten beoordelen, en in een *rondetafelgesprek* kunnen alle aanwezigen onderwerpen ter sprake brengen. De VVA-publicaties zullen die dag te koop zijn.

De deelname in de onkosten bedraagt 8,- €. Knapzak mee te brengen, frisdranken en koffie zijn ter plaatse verkrijgbaar.

Nederokkerzeel

Renaat Van Craenenbroeck schreef ter plaatse de melodie van een *Schottisch-Mazurka* op, maar dansgegevens ontbreken. Hubert Boone noteerde er de muziek van een polka (gepubliceerd in 2003), ter plaatse door de fanfaremuzikanten als een bravourenummer beschouwd. Zijn er hieromtrent dansgegevens bekend?

Sint-Joris-Weert

Uit het repertoire van de fanfare van deze gemeente rust er in ons archief de muziek van een kadril van 1905 die overeen blijkt te stemmen met de kadril van Putte! Noch de fanfare *De Dijlegalm*, noch ter plekke gevestigde dansleiders hebben ons enige dansgegevens kunnen bezorgen.

Steenokkerzeel

In Brabantse Folklore, jg. 1921 werden de bewoners van deze gemeente geroemd als *onvermoeibare dansers* ... dat ons hoopvol stemde. Noch de gilde, noch de heemkundige kring gaf ooit antwoord op onze vragen.

Stokkel

Hubert Boone bezorgde ons de muziek van een plaatselijke kadril met 5 figuren. Nooit is het Dansarchief op het spoor geraakt van deze kadril.

Veltem-Beisem

Een schottisch voor vier personen werd gesignaleerd, evenals de klepperdans *Tuureluut*. Onze schriftelijke vragen bleven onbeantwoord.

Dit alles is slecht een greep uit de map over Brabant. Ook wat de Kempen betreft doet zich deze toestand voor.

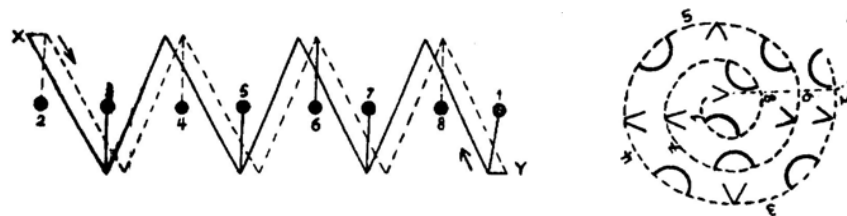
Waarom we hier even de aandacht op willen vestigen? Vooreerst omdat de betrokken gegevens wellicht enkele personen kunnen inspireren om eens op pad te gaan, op zoek naar meer informatie. Eveneens omdat sommige muziek misschien inspirerend kan werken voor ontwerpers van dansen. Er zitten vaak heel pittige melodietjes tussen die toch ook niet mogen teloorgaan!

(fg)

WEVERSDANSEN

De weversdansen zijn in wezen ambachtsdansen. Ja, zelfs boerendansen, inzonderheid omdat het weven vooral in de wintertijd werd beoefend, de periode dat er op de akker niet zoveel te doen was. Men kon zich dan in de woonkamer rustig bezig houden met spinnen, naaien, houtsnijwerk, musiceren en ... dansen.

De bewegingen van de weversdansen brachten de uitbeelding van heel het weefgebeuren. In de meeste ons bekende weversdansen kan men dezelfde of gelijkaardige dansfiguren vinden, zoals: het spannen der draden, poortjes, schuitjesmotief, bogen, spiraal, enz.

In een in 1937 gepubliceerde tekst wist **Erich Janietz** er op dat ooit aan de weversdansen diepere betekenissen werden gegeven. Dit zou kunnen verwijzen naar een oudere religieuze oorsprong.

Pluist men **Kurt Petermann's Tanzbibliographie** (1) uit, dan bemerkt men dat het aantal weversdansen in Scandinavië en Noord-Duitsland heel talrijk is geweest. In ons Vlaams Dansarchief konden we tot op heden nog maar weinig gegevens omtrent dit danstype vinden. Tussen de reeds opgetekende traditionele dansen zelfs geen enkele, wat verbazing wekt want in vroegere eeuwen was het aantal weverijen erg talrijk in Vlaanderen.

Gelukkig heeft het thema enkele dansleiders ooit geïnspireerd om een paar dergelijke ambachtsdansen tot stand te brengen. In 1979 creëerde **Frans Jacob** zijn *Weefkam*, waarin het weefgetouw centraal staat: opspannen der draden, dichtslaan van de weefkam, spoelen en lussen. Hij verwerkte in deze dans zelfs enkele traditionele weefmotieven als de blok- en de jacquardmotieven.

Met haar dans *Wevelingen* wilde **Mia De Keukelaere**, door aanpassing van de meisjeskledij, het kleurenspeel der seizoenen uitbeelden. De meisjes met dezelfde

kledijkleur staan zowel in het begin van de dans als op het einde ervan bij elkaar. Deze creatie is misschien van een wat hogere moeilijkheidsgraad, maar is toch erg waardevol door de enorme beweeglijkheid en de erg verscheiden figuren.

Beide dansen worden ten eerste aanbevolen aan groepen die graag uitpakken met dansen waaraan niet alleen de dansers maar ook de toeschouwers pret kunnen beleven. Ze werden, inclusief muziekpartituur en danstekeningen, beschreven in de bundel *Meisjesdansen*, de vijfde uitgave in de reeks *Dans Nu*. Deze bundel is nog steeds verkrijgbaar bij het Instituut voor Vlaamse Volkskunst, zie besteladres achteraan in dit tijdschrift. De prijs is 7,50 euro (verzendingskosten 1,50 euro).

(fg)

(1) PETERMANN, K., *Tanzbibliographie*, K.G. Bauer Verlag, München, 1982.

VRUCHTELOZE POGINGEN

Sinds zijn oprichting in 1964 heeft het Vlaams Dansarchief onverdroten onderzoekings- en studiewerk verricht in verband met dansen uit onze gewesten. Het resultaat daarvan is te vinden in de dansbundels en -boeken die sedertdien konden gepubliceerd worden. Het is voor de veldwerkers een grote voldoening te kunnen vaststellen dat juist dank zij die uitgaven onze Vlaamse danstraditie weer kon worden opgebouwd. Hun trots is het bovendien dat zoveel dansmateriaal kon bewaard worden zodat de volgende generaties zullen kunnen genieten van wat tijdens een viertal decennia bij elkaar kon gebracht worden.

Het gepubliceerde dansmateriaal biedt evenwel geen juiste noch volledige weergave van wat er tijdens de regelmatig gehouden werkvergaderingen van het Vlaams Dansarchief gepresteerd werd. In het archief van deze werkgroep is inderdaad nog heel wat meer te vinden, vooral sporen van vroegere plaatselijke danstradities. Sporen die echter wegens gebrek aan meer gegevens niet hebben geleid tot een vaste dansvorm.

Oorzaak? Hoofdzakelijk het gebrek aan belangstelling voor de materie, niet minder een gebrek aan hulpbereidheid om ter plaatse wat informatie te sprokkelen. In onze farde over de provincie Brabant hebben we kunnen opmerken hoeveel van onze pogingen tot niets concreets geleid hebben. Ontelbaar zijn de verzonden brieven

naar gilden, cultuurschepenen en heemkundige kringen, ontelbaar de gevoerde telefoongesprekken terzake. Ontelbaar eveneens de niet nagekomen beloften, spijtig genoeg ook vanwege gilden en volkskunstgroepen die toch de meest belanghebbenden kunnen genoemd worden.

Buiten wat reeds door het Dansarchief gepubliceerd werd moet er nog heel wat bestaan hebben. Met een aantal voorbeelden willen we eens verwijzen naar de talrijke vruchteloze pogingen.

Bierbeek

Er zou ooit een video-opname gemaakt zijn van een dansversie van de militaire school waar de dans werd aan geleerd door dansleraren. Een brief naar de plaatselijke Sint-Sebastiaansgilde bleef onbeantwoord.

Scherpenheuvel

Hier zou ooit een kadril gekend zijn. Navragen bij de plaatselijke gilde, de Heemkring van Averbode en de redactie van een lolkale krant hebben tot geen resultaat geleid.

Impde

Herman Dewit meldde ons ooit het bestaan van een vijftal dansjes uit Impde. Ook werden telefonisch de titels vermeld van kleine dansjes als *De Schoppenboer*, *Karmellendans*, *Jan Schet*, *Kadril van Huizingen*, enz. Hierover hebben we nooit verdere gegevens ontvangen.

Ersop-Kwerps

Ooit werd ons de partituur toegezonden van een *Polka-galop*, een *Streep* en een *Patineur*, maar verder is de informatie nooit gegaan.

Kraainem

Wim Bosman meldde ons het bestaan van een plaatselijke kadril waarvan de muziek zou genoteerd zijn bij de speelman Jan Thumas (°1907). Slechts over de rijopstelling voor deze kadril mochten we wat vernemen.

Mazenzele

Door Johnny Ooye werd ons gemeld dat tijdens het Brabants Gildenfeest van 1994 door de Sint-Pietersgilde aldaar een eigen kadril werd getoond. Volgens de beoordeling van Ooye was het een vlotte, niet zo moeilijke kadril, plezierig om dansen en waard om gepubliceerd te worden. Aan de notering van de dans wordt thans verder gewerkt.

VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

Rek. nr. 416-3079451-83

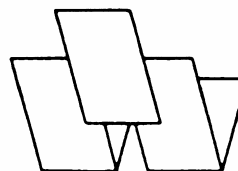
België

P.B.

2900 Schoten 1

8/4264

INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST

VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

VLAAMS
STREEKDRACHTEN
ARCHIEF

JAARGANG 30
NUMMER 4
DECEMBER 2005

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE VAN DE
VLAAMSE VOLKSCULTUUR

INHOUD

SCHOTEN EN DE WERELD	73
ERFGOEDCEL WAASLAND UIT DE STARTBLOKKEN	76
OOK KANTKLOSSEN BEHOORT TOT ONZE VOLKSCULTUUR	78
HOORT VOLKSDANS THUIS IN EEN MUSEUM? NEEN!	80
DANSVARIANTEN	82
DANS NU 9 EN 10 NU OP MUZIEK	83
NARREN - SOTTERNIJEN	85
IS EEN MEDIATHEEK WENSELIJK EN MOGELIJK?	86
VERBROEDERING VLAAMSE VENDELIERS 2005	87
DAG VAN HET EUROPEES PATRIMONIUM IN FRANKRIJK	88
EEN DANSPRODUCTIE MAKEN	92
TOON DAEMS - WINNAAR KLARA COMPOSITIEWEDSTRIJD	93
IS ER VEEL VERANDERD OP 65 JAAR?	94
HET SCHOTENSE VOLKSDANSFESTIVAL	95
VACATURE	97
VAN DE RAAD VAN BESTUUR	98
31 ^E JAARGANG VOLKSKUNST	99
COLOFON	100

v.u. F. Geens, Zamenhoflaan 4/8, 2900 Schoten

EEN VREDE- EN VREUGDEVOL NIEUWJAAR !

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw.

Aan dit nummer 4 - december 2005 van jaargang 30 werkten mede: Frans De Schutter, Frans Geens, Gert Laekeman, Erik Meersman, Marcel Oelbrandt, Etienne Vankeirsbilck, Renaat Van Overbeke.

Het abonnementsgeld bedraagt 7,50 euro (binnenland), over te schrijven op bankrekening 416-3079451-83 t.n.v. IVV, Zamenhoflaan 4/8 te 2900 Schoten, met vermelding van 'Volkskunst' en het adres van de abonnee.

Abonnees in Nederland betalen 8,50 euro, over te schrijven op ING-bankrekening 65-25.01.370 te Putte, op naam van F.H. Geens, Schoten, België.

Voor gratis proefnummers: Erik Meersman, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel./fax 03/475.12.05, e-post <erik.meersman@evonet.be>.

Alle uitgaven van het IVV kunnen besteld worden bij onze medewerkers Erik en Paula Meersman - Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven (Viersel), tel./fax 03/475.12.05, e-post <meersmanwouters@hotmail.com>.

EDITORIAAL

SCHOTEN EN DE WERELD

Met het 47ste Wereldfestival van de Folklore schoot Schoten weer in de roos. Je dienaar mocht mee naar de wereld kijken en genoot er van.

Je kon er echt niet naast kijken: Schoten omarmde de wereld van 8 tot 15 juli II. De prachtige en originele affiche bracht tal van bezoekers al in de sfeer. Continenten onder de vorm van een jongens- en meisjesgezicht zochten op een subtiële manier toenadering. Volkeren laten samenleven op een wereld die straks te klein dreigt te worden kan wellicht nog enkel via wederzijdse waardering. De zachte waarden van het leven wijzen de weg.

De tribunes aan het kasteel zitten afgeladen vol op een gedroomde zonnige zomeravond.

Het Ballet *Latinoamericano* opent de voorstelling. De groep komt uit Santiago del Estero, een provincie in het noorden van Argentinië. Fiere vrouwen en ontstuijngemannen bevolken het podium. De laatsten geven een concert ten beste op de trommen, de eersten spelen meesterlijk de verleidersrol. Tijdens de *malambo* proberen de mannen mekaar de loef af te steken in de *zapateo*, het ritmisch stampen op de vloer

met de laarzen. *Vidala, zamba* en *chacarera* wisselen elkaar af. Jammer genoeg krijgen we die bewuste avond geen tango te zien. De *tango* is de verheerlijking van de melancholie. De ernst waarmee hij gedanst wordt en de accentuering van het ritme met de immer aanwezige bandoneon maakt stil en ernstig. Man en vrouw worden één en blijven toch elk hun rol vervullen. Tango kijken is mooi, zelf tango dansen is een passie.

Uit Bulgarije komt *Naiden Kirov*. De groep is 45 jaar jong en brengt ritmische, snelle en vrolijke dansen uit alle streken van Bulgarije. Bij de begeleiding valt de grote doedelzak op. De capaciteit maakt het continu blazen zoals bij de Schotse doedelzak of de Vlaamse moezelzak overbodig. De kleurrijke kledij is een streling voor het oog.

Dan gaat de reis naar de Russische Federatie met de groep *Gorets* uit Noord-Ossetië. Noord-Ossetië ligt tussen Elbrouz en Kazbeck, twee van de hoogste bergen in Europa. De zijderoute liep eertijds dwars door deze deelstaat. Het ensemble *Gorets* is zo'n 40 mannen en vrouwen sterk. Zegt Vladikavkaz je iets? Het is de hoofdstad van de deelstaat waar de groep haar thuisbasis heeft. Het repertoire van *Gorets* omvat oude rituele en heroïsche liederen. Ze bezingen volksfeesten, de liefde voor vrijheid en grandeur. Hoe snel en levendig ze ook over het podium evolueren, ze raken de jonge meisjes niet aan. Die meisjes dansen bescheiden en stil, maar trekken juist door die uitgemeten bewegingen de aandacht van het publiek.

Aan de andere kant van de Russische Federatie, meer bepaald aan de Beringstraat, ligt Chukotka. Hier beland je zowaar in het hoge Noorden. De kledij liegt er niet om: je erkent er een eskimo-omgeving in (ietwat contrasterend met de zomerse temperaturen op en rond het podium). De groep *Ergyron* brengt vooral choreografische vertolkingen waarin de natuur, de traditionele mythologie en volksfeesten een belangrijke plaats krijgen. Bij het zien van de sterke contrasten in vergelijking met de vorige groep *Gorets* uit Noord-Ossetië - ook uit de Russische Federatie - denk je toch onwillekeurig aan de enorme opgave om zo'n diverse volkeren, culturen en talen een geheel te laten vormen dat Rusland heet.

Dan gaat het zuidwaarts naar Singapore. Een ietwat minder toegankelijke ingetogen symbolische vertolking vraagt enige inspanning. Menig toeschouwer liet zich wel verleiden door de expressieve ogen van een der danseresjes van de optredende groep *Sri Warisan*. Er spelen Maleisische maar ook moderne invloeden bij het concipiëren van de dansen.

De Tsjechische groep *Ayfas* brengt het vertrouwde beeld van sterk geaccentueerde met laarzen stampende jongens en flodderende zingende meisjes. De choreografie concentreert zich rond een huwelijksfeest, polka's en Cardas met steeds wisselende

Vlaams Dansarchief

Er wordt intens gewerkt aan de herziening van de bundel Danstermen en aan de themabundel *Van Vissers, Kapers en Matrozen*.

Algemene Vergadering

De volgende Algemene Vergadering wordt vastgelegd op zaterdag 26 november 2005.

31^e JAARGANG VOLKSKUNST

Een jaar is weer voorbij, ook de 30^e jaargang van ons tijdschrift Volkskunst loopt ten einde. Graag ontvangen wij dan uw abonnementsgeld voor het komende jaar. Zoals steeds hebben wij uw steun nodig om onze bijdrage aan de verspreiding van onze Vlaamse volkscultuur verder te kunnen zetten.

Wij houden het abonnementsgeld voor 2006 op het zelfde peil als het voorbije jaar:

	binnenland	buitenland
- gewoon abonnement	7,50 euro	8,50 euro
- steunabonnement	12,50 euro	15,00 euro
- erelid	25,00 euro	28,00 euro

Volkskunst verdient uw aandacht ... en ook uw steun. Wil daarom zo spoedig mogelijk uw bijdrage storten op bankrekening 416-3079451-83 t.n.v. I.V.V. te Schoten. Wil duidelijk de vermelding 'Volkskunst' aanbrengen en naam en adres opgeven van de persoon aan wie het tijdschrift dient gezonden.

Om hoge bankkosten te vermijden, worden de Nederlandse abonnees aanbevolen hun betaling te doen op bankrekening 65-25.01.370 bij ING-bank te Putte, op naam van F.H. Geens, Schoten.

Help ons onze plannen voor 2006 te verwezenlijken en schenk ons eens een steunabonnement. Bij voorbaat dank!

Bij voorbaat dank.

(em)

VAN DE RAAD VAN BESTUUR

Erps-Kwerps 10-09-2005

Het is onze bedoeling om de lezers van Volkskunst regelmatig te informeren over het reilen en zeilen van het IVV. De huidige Raad van Bestuur is samengesteld uit Frans De Schutter, Frans Geens, Gert Laekeman, Marcel Oelbrandt, Etienne Vankeirsbilck, Henri Vannoppen en Paula Wouters.

Beleidsplan

Het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap vraagt aan elk van de 10 erkende organisaties binnen de sector Cultureel Erfgoed (daartoe behoort ook IVV) een voorlopig beleidsplan in te dienen tegen 1 februari 2006. Dat plan moet ons toelaten om de bezoldigde kaderfuncties te creëren voor IVV. Alle andere erkende organisaties hebben met subsidies bezoldigde medewerkers. IVV als enige nog niet. De Raad van Bestuur geeft een mandaat aan Dirk Janssens, Gert Laekeman, Marcel Oelbrandt en Nicole Verbist om een ontwerp van beleidsplan uit te werken volgens Quasimodo (= opleiding voor kadermedewerkers).

Tewerkstelling binnen IVV

De Raad van Bestuur neemt een principiële optie om met eigen middelen gedurende een beperkte tijd een medewerker te bekostigen om een aantal taken uit te voeren (zie vacature hierboven).

Cultuurmarkt in Antwerpen op zondag 28 augustus 2005

Onze deelname aan de cultuurmarkt was zeker zinvol. Hamvraag blijft: hoe jonge mensen aanspreken?

Werkgroepen

Streekdrachtencommissie

- Tijdens het weekeinde van 16-17-18 september 2005 woonde Etienne Vankeirsbilck de tentoonstelling *La Corderie* bij in Etaples-sur-Mer.
- Frans-Vlaanderen denkt aan het indienen van een Europees project *Arts et traditions populaires des pays maritimes de l'Europe*. Er zijn momenteel contacten tussen Frankrijk en Nederland. Er is plaats voor een Vlaamse bijdrage. Betrekken van een Oosteuropese land verhoogt de slaagkansen.
- Begin 2006 voeren we een promotie voor het boek *Streekdrachten in onze gewesten*.

Vlaams Vendelarchief

De bijeenkomst van de Vendelierversbroedering te Hoogstraten is gepland op zondag 20 november 2005.

improvisaties. Het orkest brengt meeslepende muziek op contrabas, viool, accordeon en klarinet. Alles bij elkaar een niet onbekende maar aangename verpozing.

Zoals elke keer is er ook vanavond een Vlaamse groep te gast. Het wordt *Gelmel* uit Schoten. De groep hoeft geen patent te pakken op haar stijl en repertoire: het is gewoon niet na te bootsen. De dansers brengen je op een speelse manier naar de rosse buurt in het Antwerpse Schipperskwartier terwijl het orkest de ene chromatische beweging na de andere ten beste geeft. Dansers en muzikanten worden al dansend één. De jongens en meisjes van *Gelmel* dansen niet, ze zijn de dans waarbij elkeen opgaat in een symfonie van vreugdevol bewegen. Je kan discussiëren over authenticiteit maar Vlaanderen mag toch blij zijn om wat *Gelmel* op het internationale podium ten beste geeft.

Het *Ballet Folklorico de Guadalajara* besluit op schitterende wijze het festival. Menig toeschouwer zal 's avonds voor het bed nog wel eens dat pasje met het naar achter uitzwaaiende been geprobeerd hebben. Mexicanen boeien al van de eerste momenten door de onstuimigheid waarmee ze het publiek omhelzen. De groep staat al sedert 1984 op de planken. Tal van festivalpodia in Oost- en West Europa, Noord- en Zuid Amerika en Japan zijn de dansers bekend. Schoten ontvangt hen voor de vijfde keer. Muzikale begeleiding komt van de *mariachi's*, muzikanten die oorspronkelijk vooral huwelijken opvrolijkten met hun gitaren en blaasinstrumenten.

Na enkele Vlaamse bieren gaat het mijmerend huiswaarts. De avond is mooi geweest. Wat draag je mee van zo'n heuglijke gebeurtenis? Waar staat Vlaanderen in die grote wereld? Hoe vult Vlaanderen zijn deel van de Unesco Conventie (2003) in over cultureel erfgoed? Werk aan de winkel om met de deskundigheid van professionelen en het enthousiasme van liefhebbers een wissel te trekken op de toekomst. Schoten blijft hierbij een baken in de branding.

Gert Laekeman
Voorzitter IVV

VOLKSKUNDE - VOLKSKUNST

ERFGOEDCEL WAASLAND UIT DE STARTBLOKKEN

Uw verslaggever ter plaatse rapporteert uit de plenaire vergadering van 16 november II.

nend, publieksgericht, open voor alle erfgoedactoren. Daar hoort de sector van de volkskunde dus ook bij.

Sedert 17 oktober 2005 zijn Ellen De Jans en Ode De Zutter werkzaam als erfgoedcoördinatoren voor het Land van Waas. De Erfgoedcel Waasland overkoepelt acht Wase gemeenten: Beveren, Kruibeke, Lokeren, Sint-Gillis-W., Sint-Niklaas, Stekene, Temse en Waasmunster. Ze is daarmee de eerste intergemeentelijke erfgoedcel in Vlaanderen naast de reeds bestaande stedelijke. In 2006 zal de erfgoedcel Meetjesland erbij komen.

Wat is een erfgoedcel niet en wel?

Niet: extra subsidiekanaal, organisatie die opnieuw het warm water uitvindt, blijk gevend van dirigisme, alleen bezig met publiekswerking, verzameling van uitsluitend specialisten.

Wel: partner in projecten, samenwerking bevorderend, ondersteu-

UIT DE IVV-KEUKEN

VACATURE

Er is een deeltijdse (50%) opdracht vacant voor een man/vrouw binnen IVV voor een periode van 6 maanden met ingang van 1 januari 2006.

De kandidaat voldoet aan volgende voorwaarden:

- Opleiding van minstens A2 niveau.
- Vertrouwd zijn met de volksculturele sector.
- Kunnen werken met software basispakketten voor tekst- en dataverwerking.
- Bereid zijn tot het nemen van initiatieven.
- In staat tot het werken in groepsverband.

De kandidaat zal werken aan volgende opdrachten:

- Opmaken van een organigram voor beheer van IVV.
- Afwerken van de herziene statuten.
- Uitlijnen van de financiële structuur met opmaak van budget 2006.
- Mogelijkheden van bijkomende subsidiëring onderzoeken.
- Vertegenwoordiging van IVV in diverse beleidsvergaderingen.
- Logistieke ondersteuning van de werkgroepen.
- Logistieke ondersteuning cursussen en opleidingsinitiatieven.
- Onderzoek naar een hedendaagse vorm voor het tijdschrift *Volkskunst* als instrument voor 'Public Relations'.
- Organisatie voor actualiseren van de website.
- Anticipatie op de praktische uitwerking van de projectvoorstellen in het kader van ontsluiting van het cultureel erfgoed in Vlaanderen.

Kandidaturen met curriculum vitae worden vóór 30 december e.k. ingewacht bij:

Gert Laekeman, Dorpsstraat 83, 9190 Stekene

Inlichtingen via: gert.laekeman@pharm.kuleuven.be en Tel. 0475 96 01 21

Zwitserland, Nederland, Frankrijk, Italië, Ierland, Vlaanderen en Wallonië. Eveneens enkele militaire muziekkapellen uit Duitsland, Ierland en Frankrijk, allen behorend tot de bezettingslegers.

Een perfecte organisatie met optredens - volgens de persberichten - voor zowat 250.000 toeschouwers in het voornoemde reusachtige park, verspreid over vier grote podia!

Uit Wallonië trad de *Compagnie Folklorique* van Fanny Thibaut aan, uit Vlaanderen de Antwerpse Speelschaar *Uilenspiegel*.

Over laatstgenoemde groep stond in het programmaboekje vermeld (hier in vertaling): Uit het noorden van het land de Vlamingen uit Antwerpen. Hun taal is zeer verwant met het Nederduits. Elke Hamburger kan zich gemakkelijk met hen onderhouden. De Vlamingen zullen uitpakken met een aantal Vlaamse dansen en een reeks volksliederen. De groep heeft ook een aantal

vlaggenzwaaiers mee. Het vendelen is in België een soort volkssport. Het optreden van de Antwerpenaars belooft voorzeker voor Hamburg een verrassing te zijn.

Tijdens de terugreis naar onze sinjorenstad werd het overmoedige besluit genomen: wat die Duitsers kunnen ... kunnen wij ook, zij het dan met een bescheidener start.

Reeds in het voorjaar 1957 was op het Schotense marktplaats het eerste Schotens festival te bewonderen, met Siegfried Verbelen en ondergetekende als initiatiefnemers!

(fg)

De erfgoedcel Waasland diende een beleidsplan in met drie centrale thema's:

- inventarisatie van beheer en erfgoed
- sensibilisering van publiek rond erfgoedmateries (zie illustratie)
- coördinatie en netwerkvorming in de Wase erfgoedwereld.

Ze organiseerde een onderzoek onder de partners aan de basis. Hieruit kwamen vier aandachtspunten:

- noodzaak van publiekswerking
- bevorderen van de samenwerking tussen diverse organisaties
- ontwerpen en uitvoeren van onderzoeksprojecten
- uitwisseling van expertise.

Het signaleren van een tekort aan financiële middelen, medewerkers en beschikbare tijd kwam als opvallende boodschap uit de bevraging.

Ondertussen gebeurt er al een en ander op het vlak van publiekswerking zoals een archieftentoonstelling en het beheren van de Beeldbank Waasland. Er bestaat een brochure over regionale musea en de Erfgoedcel Waasland zet haar schouders onder de jaarlijkse Erfgoeddag en Open Monumentendag.

De coördinatoren drongen aan op een intense samenwerking volgens het principe "1+1=3". Ze willen onderling overleg stimuleren en in stand houden. Daartoe leggen ze een gegevensbank aan van alle in de regio actieve erfgoedactoren en erfgoedliefhebbers.

Wat moet IVV met een dergelijk initiatief? Dat erfgoedcellen onderling samenwerken opent mogelijkheden van partnerschap. Volkskunde als dans, vendelen, kledij en muziek zijn welkome verrijkende of zelfs ondersteunende elementen om volkse gewoonten te leren kennen. Dat het uitwisselingsplatform zich beperkt tot het Waasland hoeft geen nadeel te betekenen. Een goede *interdisciplinaire* regionale samenwerking tussen IVV, heemkundige kringen, gemeentelijke archiefdiensten, musea en culturele centra: er zit zeker muziek in. Dergelijke samenwerking heeft een voorbeeldfunctie en een generieke waarde. De coördinatoren van de Erfgoedcel Waasland kregen alvast de jongste jaargang van ons tijdschrift *Volkskunst* opgestuurd ter kennismaking. Wordt vervolgd.

Gert Laekeman

OOK KANTKLOSSEN BEHOORT TOT ONZE VOLKSCULTUUR

Iets wat niemand zal betwijfelen, alhoewel wellicht slechts de oudsten onder ons ooit getuige waren van de begijntjes of andere oudere dames die met hun ijverige vingers het mooiste kantwerk tot stand brachten. Gelukkig is de belangstelling voor het klossen van kant levendig gebleven. In heel wat kringen en ook in volkskunstgroepen wordt deze vorm van volkscultuur nog beoefend. Nog steeds komt prachtig kantwerk tot stand dat zijn plaats verdient in de huiskamer, zelfs in de musea.

Het mag niet verbazen dat de verschillende kantscholen mettertijd tot een eigen stijl zijn gekomen. Vanaf de 16^e eeuw zijn er in Vlaanderen belangrijke productiecentra ontstaan, o.m. in Antwerpen, Brussel, Brugge, Mechelen, en in de toen nog Vlaamse steden Rijsel en Valenciennes. Beverse (Beveren-Waas) kant kwam er vanaf 1699. In de 18^e eeuw werd onder meer in Lier de geborduurde kant vervaardigd, ingevolge de Engelse uitvinding van de kantmachine.

In de 19^e eeuw werden kantscholen opgericht in Wachtebeke, Destelbergen, Heusden, Kalken, Laarne, Sint-Amandsberg, Oostakker, Zaffelare, Lochristi en de befaamde kantschool van Zeveneken.

In de eerste helft van de 20^e eeuw verdienden nog duizenden vrouwen een inkomen als spinster. Door de opkomst van de mechanische spinnerijen verloren ze echter geleidelijk aan hun broodwinning. De werkloosheid werd gelukkig gedeeltelijk opgevangen door de toenemende productie van kant. Zoveel kantscholen kwamen zelfs tot stand dat omstreeks 1857 een overproductie ontstond, met een grote prijsdaling tot gevolg.

Het zijn ongetwijfeld de belangstelling voor en de betrokkenheid bij de volkscultuur die de alom gekende dansleider Marc De Maertelaere ertoe hebben aangezet om in 1960 kantklosjes te gaan maken met de eenvoudige draaibank die hij als meubelmaker bezat. De productie was aanvankelijk afgestemd op enkele kringen waarin het kantklossen beoefend werd. Langzaamaan werden de bestellingen steeds talrijker, wat Marc ertoe noopte om een halfautomatische machine, een *kopieerbank*, aan te schaffen.

Het nieuws dat men in eigen land kantklosjes kon kopen verspreide zich snel over heel het land, met als gevolg dat een tweede en een derde machine werd aangekocht, in 1980 zelfs een volautomatische draaimachine. In 1991 werd het bedrijf overgenomen door zoon Jan die het er op waagde om een tweede

vragen aan jonge mensen (naar schatting 18-22 jarigen). Hierop kwamen telkens een 50-tal antwoorden.

Het is zeker niet de bedoeling deze vragenlijst en/of antwoorden hier te bespreken, maar toch is het de moeite waard in grote lijnen deze studie te vergelijken met de omstandigheden bij het begin van de 21^e eeuw.

Hierbij valt het op dat men destijds de sociale omgeving bij *volksdans* veel hoger schatte dan bij de toen *moderne* dans. Veel nadruk werd gelegd op de kameraadschappelijke omgang bij de dansers, zowel tijdens als buiten de bijeenkomsten. De invloed van volksdans op andere culturele, heemkundige en folkloristische interesses is beschreven.

Het *hoe* dansen van volkseigen en vreemde dansen werd bevraagd. Hoeveel eigen dansen men toen had is niet vermeld in de studie. Ook het beoefenen van de volksdans in ander middens dan tijdens de herhalingen komt aan bod. Zo de antwoorden in verband met de jeugdbeweging. Met jeugdbeweging bedoelde men toen de trekkers langs jeugdherbergen, per fiets of te voet. Beide bewegingen waren toen zeer nauw verbonden met elkaar. Ook het volksdans in de scholen werd besproken.

Het eerste gedeelte is vlot leesbaar, het tweede gedeelte zijn 9 tabellen die je moet bestuderen of gewoon de gevolgtrekking lezen na elke tabel.

Toch de moeite waard om de mentaliteit te leren kennen van jonge mensen, juist voor het uitbreken van W.O.-II in ons land.

(rvo)

HET SCHOTENSE VOLKSDANSFESTIVAL

Hoe is men - waarschijnlijk als eerste in Vlaanderen - in 1958 gekomen tot het op touw zetten van een volksdansfestival, de *Kempense Volksculturele Dagen* (de eerste benaming van het festival)?

Wat is er aan voorafgegaan? In 1956 mochten we met de Antwerpse dansgroep Uilenspiegel deelnemen aan een groots opgezet *Fest der Nationen* dat in Hamburg tijdens de maand augustus plaats vond in het grote park *Planten un Blomen (sic)*, de vroegere Dierentuin. Dansgroepen namen eraan deel uit Duitsland, Denemarken,

Cultuurzender Klara schreef onlangs een wedstrijd uit om een nieuwe compositie voor pianotrio te bekronen. De jury duidde finaal drie laureaten aan, waaronder Toon Daems met *Hommage aan Mozart ...* en Toon werd de winnaar.

Toon Daems (53 jaar) werd al vrij jong geboeid door de muziek. Thuis werd er regelmatig gemusiceerd en via het schoolkoor en het plaatselijke jeugdkoor kon hij zijn muzikale talenten verder ontplooien. Hij volgde gitaarles en leerde orgel spelen. Harmonieleer studeerde hij bij Wolfgang Gebhard, verbonden aan de Halewijnstichting.

Toon schreef talrijke kerkliederen, bewerkingen, zettingen en composities voor uiteenlopende gelegenheden. In 1989 moest hij zijn beroepsbezigheid om gezondheidsredenen stoppen, gekluisterd aan de rolstoel. Sindsdien houdt hij zich intens bezig met het schrijven van teksten en muziek, zowel voor de liturgie als voor film en toneel, en werk voor piano.

Toon heeft tevens een musical voor jongeren en een suite voor fluit en mandoline op zijn naam staan, naast een 25-tal luisterliedjes. Ook een Kerstevocatie en een passieconcert staan op zijn naam. Voor enkele jaren schiep hij een jubileum mis, werken voor dubbel koor en nu staan enkele kindermusicals op stapel die geprogrammeerd zijn voor 2006 en 2007.

We wensen onze vriend en medewerker Toon Daems veel succes toe met bovenvermelde compositie en hopen nog vele van zijn werken te mogen beluisteren!

(fg)

IS ER VEEL VERANDERD OP 65 JAAR?

Een gunstige wind bracht mij ter inzage (met de belofte ze terug te bezorgen) een studie in 1940 uitgevoerd door Marja Crombez voor het behalen van het diploma *maatschappelijke assistente*, onder de benaming: *Volksdans en onze nieuwe tijd*. Geschreven op een schrijfmachine, was dit de zoveelste doordruk zodat sommige letters (s, a, i, l, e, enz.) dooreen liepen. Soms liep een woord(deel) ongeschreven voort naast de pagina.

Het is een bundel van meer dan 100 pagina's met eerst een weinig geschiedenis: *Volksdans in Europa, Herleven van volksdans in lage landen, Hoe moet gedanst, Invloed van de volksdans op de culturele ontwikkeling*. Vervolgens een lijst met 26

volautomatische machine aan te schaffen. Hierdoor kon niet alleen de productie worden opgevoerd maar door het inzetten van enkele slijpmachines verkregen de klosjes een uitermate gladde afwerking.

Aan het omtoveren van ronde stokjes tot klossen gaan wel heel wat bewerkingen vooraf, teveel om hier te beschrijven. Het hele gamma van klosjes telt inmiddels meer dan 40 verschillende modellen in diverse kwaliteitsvolle houtsoorten. Een noodzakelijke verscheidenheid omdat blijkbaar elke kantstreek een eigen model kent. De klosjes worden gemaakt naar historische modellen.

Als jonge ondernemer heeft Jan De Maertelaere zijn bedrijf verder blijven uitbouwen. In 2003 verhuisde de werkplaats van de Hooistraat in Heusden naar de Bedrijvenlaan in Lochristi. Grote troeven zijn steeds de samenhang geweest tussen de uitbreiding van cliënteel en machinepark enerzijds, en de inmiddels reeds jarenlange ervaring anderzijds. Bovendien is men in staat vrij snel de bestelde producten te leveren, zowel in binnen- als in buitenland, tot ver over onze grenzen op wereldniveau!

In het kader van de jongste *Open Monumentendag Vlaanderen* verscheen onder de titel *Hout - Grondstof, stof tot nadenken* een interessante brochure die de lezer laat kennismaken met de firma Jan De Maertelaere bvba.

Proficiat aan Marc en Jan voor het verwezenlijken van dit toonaangevend Vlaams bedrijf!

(fg)

VOLKSDANS

HOORT VOLKSDANS THUIS IN EEN MUSEUM? NEEN!

In Volkskunst nr. 1 van deze jaargang (blz. 8-9) hadden wij het al over de mooie voorstelling die de nieuwe dansleiders van Danspunt gaven op 13 maart jl. in Bissegem, ter gelegenheid van de diploma-uitreiking. Met onze herhaalde felicitaties publiceren wij alsnog de duidingstekst uit de gelegenheidsbrochure.

De geschiedenis van de dans geeft ons vaak een goed beeld van de geschiedenis van een volk. De meest waarheidsgetrouwe uitdrukking van een volk ligt immers in de dans en de muziek. Lichamen liegen nooit. De korte schets van deze geschiedenis die u vandaag zal zien, zal u dan ook laten kennismaken met de manier waarop onze voorouders werkten en feestten. We beginnen onze reis in de Middeleeuwen, en eindigen bij recentelijk gecreëerde dansen, die echter wel een oorsprong in een oudere danstraditie hebben.

De laatste decennia geraakten plaatselijke volksgebruiken in onbruik. Andere dansstijlen deden hun intrede, en volksdans geraakte steeds meer op de achtergrond. De charleston, swing, rock 'n roll, disco, house, ... werden de nieuwe volksdansen. Enkel in de hedendaagse volkskunstgroepen wordt de Vlaamse danstraditie nog overgeleverd. De danskunst heeft net als de schilderkunst door de eeuwen heen een belangrijke evolutie doorgemaakt. Maar behoort de volksdans zelf nu ook tot de geschiedenis? Is Vlaamse volksdans ouderwets? Wij zijn overtuigd van het tegendeel. Traditie hoeft niet tot het verleden te behoren. Een Breughel heeft niet minder waarde dan een Ensor. Beiden verdienen een gelijke waardering. Ook verschillende dansstijlen kunnen perfect naast elkaar bestaan. Volksdans hoort zeker niet in de archieven thuis!

De laatste jaren kent de folkloredans een positieve heropleving, in de vorm van de folk. *Folkbals* trekken volle zalen, terwijl volksdansgroepen het echter steeds moeilijker krijgen om hun product aan de man te brengen. Onbekend is onbemind? Een vaakgehoorde kritiek op de Vlaamse volksdans, is dat folkloredans gedanst en beleefd moet worden, en niet dient om naar te kijken. Natuurlijk dansen we voor

dansgroepen, maar tellen we wel honderden volkskunstgroepen. De meeste van hen pakken toch ook wel eens uit met een volksdansprogramma om hun kunde te bewijzen. Zodra men de stap zet naar het podium is het echter wenselijk dat men van een ander op de hoogte is om te vermijden dat het beperkt blijft tot een *patronageoptreden*.

Vanuit de ervaring dat het in vele gevallen ontbreekt aan een dosis voorlichting over een optreden, werd voor enkele jaren door het Vlaams Dansarchief een brochure over dansregie en podiumgebruik samengesteld. Deze brochure is nagenoeg uitgeput (prijs 5 euro, zie besteladres achteraan blz. 100).

Ongetwijfeld heeft het *Landelijk Centrum voor Amateursdans* met haar publicatie zeer verdienstelijk geleverd en verdient de brochure *Een dansproductie maken* vanwege theatergroepen en ook volksdansgroepen zeker de nodige aandacht.

De brochure kan besteld worden bij L.C.A., Postbus 452, 3500 AL Utrecht (Nederland), telefoon 0031-030.233.42.55, fax 0031-030.233.27.21, e-mail lca@dansweb.nl, internet www.dansweb.nl.

(fg)

SPROKKELINGEN

TOON DAEMS WINNAAR KLARA COMPOSITIEWEDSTRIJD

In meerdere IVV-dansbundels is de naam van Toon Daems te vinden als de persoon die het nazicht doet van de dansmelodieën en er ook de basnotering aan toevoegt. Voor de meesten is hij vrij onbekend, ergens te wijten aan het feit dat Toon een eerder bescheiden man is. Nochtans is hij in de Antwerpse regio een gewaardeerde muzikant en toondichter.

UIT NEDERLAND

BOEKBESPREKING EEN DANSPRODUCTIE MAKEN

Onlangs ontvingen we van het *Landelijk Centrum voor Amateursdans* (Utrecht) een brochure over het maken van een dansproductie. We hadden het vermoeden dat de inhoud ervan erg nuttig kan zijn voor onze volksdanswereld. Na lezing is gebleken dat meerdere onderwerpen worden aangesneden die in onze dansgroepen aan bod kunnen komen, zoals geluid, licht, kostuums, grime, decor en repetities. De brochure is wel hoofdzakelijk afgestemd op podiumvoorstellingen. We herinneren ons ook niet het onderwerp *volksdans* in deze publicatie te hebben ontmoet!

Permanent wordt geschreven over dansproducties, choreografen, artistiek niveau, tournees, pers en publiciteit, subsidies, financiën, ... thema's die bij elke theatergroep erg belangrijk zijn.

Bij het bekijken van dansuitvoeringen door onze volksdansgroepen is herhaaldelijk gebleken dat het vele dansleiders ontbreekt aan choreografische kennis, zowel wat betreft samenstelling van een programma voor een podiumoptreden, als aan podiumervaring. Niet zelden is een rode draad doorheen het programma niet te vinden. Men stelt zich

tevreden met het uitvoeren van een aantal los naast elkaar staande dansen en men heeft onvoldoende kennis van wat een podium biedt en vereist.

Nederland telt heel wat dansensembles. Voor hen is de hoger vernoemde brochure voorzeker een nuttig hulpmiddel. In Vlaanderen zijn er niet bijster veel dergelijke

ons plezier. Dansen is een uitdrukking van vreugde, vriendschap, melancholie, passie,... Maar ook de schilder die deze gevoelens heeft uitgedrukt in zijn werk, stelt dat werk tentoon. Vandaag doen wij dat voor u. En wees er maar zeker van dat we daar plezier aan zullen beleven!

U hoeven we vast niet meer te overtuigen: volksdans is niet oubollig, integendeel, volksdans leeft! Voor u staat een lading dansleiders in spe, die met trots mensen de waarde van volksdans willen laten ontdekken. We moeten van dat ouderwetse imago af. Dansen brengt mensen samen, brengt culturen samen. Of zoals ene Henry Havelock Ellis ooit zei: *Dans is de edelste, aansprekendste, mooiste van alle kunsten omdat het geen abstractie, geen vertaling van het leven is, maar het leven zelf.*

* * *

Beste toeschouwer.

U krijgt vanmiddag een uniek optreden te zien.

Eerst en vooral omdat de voorstelling slechts één keer voor publiek wordt gebracht, maar meer nog omdat ze gemaakt is door een collectief. 20 mensen hadden allemaal even veel inbreng over de inhoud en de vorm van een middagvullend programma, en alle 20 hadden ze hun eigen ideeën en wensen. Het is een half mirakel dat uit al die inbreng, met een minimum aan repetitietijd, een toonbaar resultaat kon worden gedistilleerd.

Dit was enkel mogelijk omdat iedere aspirant-dansleider volop de mogelijkheid kreeg om zijn eigen kennis en ervaring te delen met de anderen. De ene wist wat van traditie, de andere wipt liever door een nieuwe creatie. De ene wou het volgens het boekje, de andere ging er met de botte bijl door.

Inhoudelijk wordt wel naar de dansgeschiedenis verwezen, maar het opzet zegt meer over de geest van volksdans. Samen dansen, samen plezier maken. De geschiedenis heeft dansers uit het dagelijkse leven weggegomd en in plaats daarvan dansbeleving naar een podium verhuisd. Een podium, en geen museum. Iedereen die hier op de planken staat zal een evenwicht moeten zoeken tussen vastklampen aan de traditie en openstaan voor nieuwe invloeden in het samen dansen. Het maakt niet uit in welke richting de balans doorslaat, zolang het dansplezier voorop staat. Want dat is de enige echte manier om volksdans levend te houden en van het museum te redden.

Veel plezier!

(mo)

DANSVARIANTEN

Wie enigszins vertrouwd is met het volksdansrepertoire in binnen- en buitenland, zal het zeker niet ontgaan zijn dat heel wat dansen talrijke varianten tellen. De tweedelige - haast 2000 pagina's tellende catalogus van Kurt Petermann, in 1981 uitgegeven door het *Tanzarchiv* der DDR (Leipzig) - bevestigt dit overduidelijk.

Varianten ontstaan meestal in het brein van een dansleider, niet zelden vanuit een gebrek aan voldoende kennis van de historische achtergronden van de dans, of gewoonweg als *buurtje-leen* van een elders gevonden dans. Vaak komt daarbij de betrachting om, door enkele ingrepen, de dans een aan de dansleider eigen karakter te geven.

Een variatie kan een verrijking zijn, soms echter ook een verarming wanneer accenten worden verlegd en de dansuitvoering niet meer ten volle op de muziek zit, wanneer aan de dansinhoud een andere betekenis wordt gegeven of wanneer de dans anders wordt benaderd. Zo wordt het wel erg verwarrend als men van een uitgesproken ambachtsdans een stoetdans wil gaan maken en daardoor de dans in feite zijn karakter ontnemt.

Voor al van de kleinere Vlaamse gezelschapsdansen kennen we ontelbare varianten. Het zijn dansen die gemakkelijk verspreid raken omdat ze in het bereik liggen van elke danslustige.

Ook bij meer uitgebreide en moeilijkere dansen kan men dergelijke ervaringen opdoen. Soms omdat het de dansleider wat moeilijk valt de dansbeschrijving te ontleden. Mooie voorbeelden hiervan zijn voorzeker de ontelbare versies van de Lansierskadril en andere kadrils die in de loop der tijden tot stand zijn gekomen. Vaak een gevolg van het feit dat vooral in de 19^e en 20^e eeuw vele toondichters zich geroepen voelden om kadrilmuziek te schrijven. Een muziekgenre dat toen bij fanfares en harmonies zeer in trek was. Niet al deze composities resulteerden evenwel in een figuurdans maar toch hebben heel wat muziekstukken inspiratie bezorgd voor het tot stand brengen van dansen.

Kadrildansen hebben het langst tot de traditie behoord in het gildenwezen. Mettertijd zijn de dansuitvoeringen elkaar echter gaan beïnvloeden, met het onvermijdelijke gevolg dat in vele van deze dansen duidelijk sporen te vinden zijn van andere kadrils. Wellicht nog enigszins aanvaardbaar wanneer betere accenten worden gelegd en daardoor verfijnde en verrijkende bewegingen ontstaan.

foto 4

foto 5

foto 6

foto 3

Alle aandacht gaat hier naar de jonge dame uit Etaples (foto 5) die pracht en elegantie uitstraalt. De indrukwekkende *coiffe* in gepijpte kant, een mooi zwart kleed, prachtige lange gouden oorbellen, een lange gouden halsketting met speld vastgemaakt aan de lendenband en met een broche versierd, toont ons de rijkdom van wat eens de kledij was van het vissersvolk aan onze kusten. Ja, het fijne plooierwerk in de voorschoot mag zeker niet vergeten worden.

En dan de authentieke klederdracht van de kinderen (foto 6): een witte jurk met roze sjaal en gele voorschoot. Een speciale kleurencombinatie, waaronder ook beige en lilas. Oude waardevolle stukken in het bezit van de groep *Les Bons Z'Enfants d'Etaples*, die het op zich genomen heeft om de tradities van het vissersvolk verder te doen leven in de 21e eeuw.

Het was een verfijnde opstelling (die ook levend werd voorgesteld) met een extra collectie van *coiffes* en juwelen, fijne handschoenen, gehaakt of uit fijne *peau de Suède*, en zelfs het oude ondergoed werd niet vergeten, zodat je ook met de was- en strijktechnieken kon kennis maken.

Zou de oude dame van Berck ook het verschil hebben waargenomen: het harde vissersleven in Berck en de rijkere vrouwen uit Etaples? Zo de twee kanten van het leven: dagelijkse arbeid en af en toe eens pronken. Alles moet je koesteren!

Solange Ostijn / Etienne Vankeirsbilck

Het wordt allemaal minder aanvaardbaar wanneer men gaat kopiëren en meent dat een bijkomend *draaike* volstaat om de dans elders te gaan lokaliseren. Finaal leidt het allemaal tot de eindeloze en zinloze *kip-en-ei-discussie*: waar is de oorsprong te vinden, hoe zag de dans er aanvankelijk uit, wie kopieerde wat?

Dit alles heeft het Vlaams Dansarchief bij het optekenen van oude dansen voor problemen geplaatst. Van bij de aanvang van het opzoekingswerk had het immers als principe gesteld dat er naar gestreefd diende te worden om van elke dans zoveel mogelijk de oudste uitvoering op te tekenen.

Vele dansleiders schermen met de stelling dat volkscultuur een levend element is. We zijn er ons steeds bewust van geweest dat, danstechnisch gezien, de oudste versie niet steeds de perfectie was. Ze was vaak het resultaat van mondelinge overlevering, met alle nadelige gevolgen daarvan. De ingrepen die soms door dansleiders werden uitgevoerd, hebben echter niet steeds geleid tot een meerwaarde van de dans, niet zelden tot een verarming. Reden waarom we niet steeds gelukkig zijn met varianten. Graag sluiten we ons aan bij de mening dat men veel beter kan trachten een waardevolle nieuwe dans tot stand te brengen dan aan traditionele dansen te gaan *prutsen*. Die oude dansen - onafgezien de huidige waarde die ze nog hebben - behoren nu eenmaal tot ons cultuurpatrimonium dat we blijvend moeten koesteren. Tot het creëren van nieuwe dansen voelen velen zich geroepen ... zijn er weinig uitverkoren!

(fg)

DANS NU 9 EN 10 NU OP MUZIEK

Van de jongste dansbundels Dans Nu, delen 9 en 10 is thans een muzikale bewerking uit voor instrumenten in UT, alsook voor instrumenten in Sib. Jan M.C. Geuns tekende voor deze bewerkingen. Volgende dansen komen aan bod:

Dans Nu 9

- Horlepiep: traditioneel
- Ferlandus: uit J. De Gruyter's Beiaardboek van 1746
- Were Di: traditioneel
- De Zevenster: zwaarddans, muziek van Jef Roelandt

Dans Nu 10

- Kapers: traditioneel
- Kapersdans: traditioneel
- Bezemdans uit Pulle: traditioneel
- Kadril van Brussel: 4 figuren, traditioneel
- Bruidsboeket: meisjesdans, muziek van Renaat Schraeyen
- Over de kling: zwaardddans, muziek Mattelotte, beiaardhandschrift A.B. Dupont

We voegen hierbij een voorbeeld uit de Kadril van Brussel.

De publicaties lopen in samenwerking met IVV. Ze zijn te verkrijgen bij Euprint, Parkbosstraat 3, 3001 Heverlee. Tel. 016 / 40.40.49 en fax 016 / 40.70.49 of e-mail info@euprint.be. De kostprijs (exclusief verzendingskosten) is:

- Muzikale bewerking Dans Nu 9: 4,00 euro
- Muzikale bewerking Dans Nu 10: 7,00 euro

De dansbundels Dans Nu 9 en Dans Nu 10 (dansbeschrijvingen, tekeningen, basismelodieën en toelichtingen) zijn te verkrijgen bij IVV, zie het besteladres op de laatste bladzijde.

De kostprijs is, (exclusief verzendingskosten):

- Dans Nu 9: 6;00 euro
- Dans Nu 10: 6,50 euro

(gl)

10 Kadril van Brussel Fig. 2 Arr.: Jan M.C. GEUNIS

foto 1

Een schilderij *Terug van de makreelevangst* van Roussel (foto 1) trok onze bijzondere aandacht. Een vissersvrouw met visnetten, op blote voeten in het water, met opgerolde bovenrok en een soort beenkousen in zware gebreide wol, een schouderdoek (*cache coeur*) - zo te zien waarschijnlijk in linnen - over de borst gekruist, en met een sober wit mutsje, maakt een sterke indruk. Wat een hard leven! Ja, het harde leven van toen en nu! Ja, nu ... een dame bewonderde ook alles met een Frans brood onder de arm. Wat een verschil, of is dat chauvinisme?

Etaples toont zijn rijkdom aan cultureel erfgoed onder de vorm van traditionele klederdracht van het vissersvolk. Aangeklede poppen, met kostuums, juwelen, hals- en schouderdoeken, hoeden en mutsen (*coiffes*). Alles om te koesteren en te bewonderen. Zo heb je uit Duinkerke een klederdracht voor een dame, ter beschikking gesteld door het *Reuzenkoor* (foto 2), bestaande uit een zwarte rok, bordeaux bloes, witte zijden sjaal en katoenen muts. De opstaande rand van de muts, *soleil* (zon, foto 3) genaamd, is bedoeld om de sterke zonnestralen te temperen. Langsheen de Opaalkust verschilt deze *soleil* van dorp tot dorp.

foto 2

Uit Le Portel Boulonnais zien we *une jeune dame de la marin* (foto 4). Hiermee wordt bedoeld een jonge vissersvrouw, met een fleurige rode rok, een witte voorschoot, keurig in plooijs gestreken, en een sjaal (schouderdoek) *mouchoir d'honneur* uit wol en zijde (kasjmir), wel 1,35 meter lang, reikend tot op de knieën. Komt dit jaar als modeverschijnsel ook bij ons terug. Zo zie je maar dat de geschiedenis zich herhaalt. Zo zien we ook voorname dames in paars en zwart gehuld, waarschijnlijk *tussore* zijde.

- Aanleren van *De Mengelslag*, een reeks op trombegeleiding, eveneens uit *Vendel Nu 6*. Ook de trombegeleiding hiervan werd aangeleerd. Voor deze sessie was er ook belangstelling uit het Kempense gildenwezen.
- Herhalen van 2 vendelspelen uit *Vendel Nu 4: De Kroon en De Vismarkt*, beiden op Vlaamse volksmuziek.

Al deze reeksen werden aangeleerd door de makers ervan. De belangstelling was gelijkmatig verdeeld over alle sessies, zodat het aanleren vlot verliep.

Tijdens het groepsgesprek; onmiddellijk na de middagpauze en voor de sessies opnieuw van start gingen, werd vooral van gedachten gewisseld over de Verbroedering voor volgend jaar. Het voorstel van de werkgroep Vlaams Vendelarchief, om dan een sessie te voorzien over technieken voor het groepsvendelen, kreeg veel instemming. Na het groepsgesprek werd er een nieuw vendelspel voorgesteld en beoordeeld door de aanwezige vendeliers. De resultaten zullen later meegedeeld worden.

Omstreeks 16u werd deze vendeldag beëindigd.

(fds)

STREEKDRACHTEN

DAG VAN HET EUROPEES PATRIMONIUM IN FRANKRIJK

17 september 2005 bezochten wij het *Musée de France d'Opale Sud* in Berck sur Mer en de tentoonstelling met traditionele klederdracht van het vissersvolk aan de Opaalkust in Etaples sur Mer.

Wat is er eigenlijk nog van overgebleven bij onze Zuiderburen wat eens Frans-Vlaanderen was? Het museum in Berck sur Mer bezit een prachtige collectie schilderijen en etsen naar Pinta, Roussel en Tattegrain, met klederdrachten en vooral hoofddekseis, *les coiffes* voor de vrouwen, zo verschillend, van sober tot met kant verfiende objecten. Ook de petten en hoeden voor de mannen ontbreken niet.

NARREN - SOTTERNIEN

Reeds vaak werd opgemerkt dat dansgroepen die met een zwaarddans uitpakken, deze laten begeleiden door een nar. Nu eens geeft hij richtlijnen aan de dansers, dan weer mengt hij zich tussen het publiek om het met zijn *sotternijen* te vermaken. Niet zelden wordt de nar op het einde van de dans op de met de zwaarden gevlochten ster geheven en tenslotte ... gehalsrecht.

Naar aanleiding van een studie over zwaarddansen in onze contreien werd in heel wat geschriften gezocht naar de oorsprong van deze traditie. Tot op heden nog steeds zonder veel resultaat. In enkele publicaties werd wel de rol van de nar in de samenleving toegelicht, maar de link tussen de narfiguur en de zwaarddansen werd nog niet gevonden.

Op het schilderij *Sint-Joriskermis* van Brueghel staat rechts van de dansgroep een knaap met een stokpaardje afgebeeld. Op meerdere plaatsen waren de zogenaamde *biezenpaardjes* in gebruik, vooral dan bij ommegangen. Een prentkaart uit 1912 van de Grote Ommegang te Mechelen toont ons enkele dergelijke paardjes. Ook zij hebben de zwaarddansers begeleid. Maar wat is hun oorsprong, hun taak en wat verzinnebeelden ze?

Wie kan het IVV terzake enige interessante gegevens bezorgen? Bij voorbaat dank!

(fg)

IS EEN MEDIATHEEK WENSELIJK EN MOGELIJK?

Al meer dan 40 jaar worden door het Vlaams Dansarchief, verdeeld over meerdere publicaties, honderden dansen uit Vlaanderen verspreid. Een boeiende bezigheid om vanuit een wit blad te komen tot zoveel bundels waarin iedereen met belangstelling voor de eigen dansen, meer dan zijn gading kan vindt.

Vanaf de eerste werkvergadering - duidelijk toegelicht in de statuten - is het steeds de betrachting geweest de Vlaamse volksdansgroepen een nieuw, vaak traditioneel dansrepertoire aan te bieden. Daarnaast ook, naar de toekomst toe, waardevol materiaal veilig te stellen. Mondelinge overleveringen hebben ongetwijfeld heel wat verdiensten. Wat op schrift wordt gesteld heeft ongetwijfeld grotere overlevingskansen. De meer dan 40 uitgaven van het Instituut hebben in dit verband daar zeker toe bijgedragen.

Het is altijd de betrachting van de medewerkers van het Dansarchief geweest in de voorlichting naar de groepen toe zo duidelijk mogelijk te zijn. Wat niet wegneemt dat sommige dansleiders toch nog problemen hebben om op basis van een tekst een dans te ontleiden. Steeds werd door het Dansarchief aanbevolen vóór het aanleren van een dans in een volksdansgroep of in een gilde, een initiatiecursus bij te wonen om de dans in zich te kunnen opnemen. Dergelijke cursussen hebben in het verleden steeds hun nut gehad.

In de loop van die vier decennia is het aanzien van de samenleving wel erg veranderd, biedt ze heel wat meer mogelijkheden. De nieuwe media zijn daarbij een steeds betere informatiebron, waarvan we best gebruik kunnen maken. Eén van de meer hedendaagse communicatie- of voorlichtingsmiddelen is ongetwijfeld de video-opname. Het Dansarchief maakt er reeds jaren gebruik van om een dans zo duidelijk mogelijk uit te schrijven.

Bij dit alles hebben we ons de vraag gesteld of het - zowel tot voorlichting van de dansleiders als voor het bewaren van dansmateriaal - niet nuttig kan zijn eens een videotheek samen te stellen. In die zin dat de gepubliceerde dansen eens met klank en beeld op elektronische drager kunnen gezet worden.

Daartoe moet vanzelfsprekend beroep kunnen worden gedaan op de spontane medewerking van een aantal dansgroepen, zowel volksdansgroepen als gilden. Het zou zeker interessant zijn vanuit de volkskunstwereld eens enkele signaaltjes te mogen ontvangen waaruit blijkt dat bepaalde groepen bereid zijn enkele dansen op video te laten opnemen. Het is daarbij wenselijk dat de dansen gebracht worden

door bekwame dansers en dansleiders. Wenselijk eveneens dat de dansen op behoorlijke wijze muzikaal begeleid worden en dat voor deze opnamen de mooiste groepsleden uit de kast wordt gehaald. Een samenspraak tussen de betrokkenen is dan zeker noodzakelijk!

Het Vlaams Dansarchief zal deze opnames coördineren en door ervaren mensen laten uitvoeren. Bij elke dansbundel kan dan een opname van de erin gepubliceerde dansen gevoegd worden.

Wie is hier tot helpen bereid? Wie is een bepaald aantal dansen zeer goed machtig? Laat eens een signaaltje aan het IVV - Vlaams Dansarchief, Zamenhoflaan 4/8, 2900 Schoten, tel./fax 03/658.74.67.

(fg)

VENDELEN

VERBROEDERING VLAAMSE VENDELIERS 2005

Zondag 20 november vond de Verbroedering voor Vlaamse Vendeliers plaats te Hoogstraten. Om 9u30 waren er zo'n 42 vendeliers verzameld in veilinghallen. Onder hen een vijftal nieuwelingen, die hun eerste vendelreeksen aangeleerd kregen: de *Vendelgroet van Leefdaal* en de *Noordkempense reeks*, twee traditionele vendelreeksen. Dat verliep erg vlot, zodat de resterende tijd benut werd voor het aanleren van enkele werptechnieken.

Zowel in de voormiddag als in de namiddag hadden de andere deelnemers de keuze uit 3 sessies:

- Herhaling van de 2 reeksen uit *Vendel Nu 6*, die vorig jaar aangeleerd waren: *Ter Aerde*, een vrij moeilijke duo-reeks, en *Trippel*, een muziekreeks.